

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ο αντίκτυπος της εκπαίδευσης στις βιώσιμες πρακτικές.
Μελέτη Εργαζομένων Ξενοδοχείων στην Ελλάδα.

The Impact of Education on Sustainable Practices.
A study of Hotel Employees in Greece.

Διπλωματική Εργασία

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΙΩΑΝΝΗΣ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δρ Μινώτου Χαρίκλεια

Μέλη Επιτροπής Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Μινώτου Χαρίκλεια	Καθηγήτρια Ιονίου Πανεπιστημίου
Καμπάση Αικατερίνη	Καθηγήτρια Ιονίου Πανεπιστημίου
Μαρτίνης Αριστοτέλης	Αναπληρωτής Καθηγητής Ιονίου Πανεπιστημίου

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 2024

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν τεύχος αποτελεί την Διπλωματική Εργασία που εκπονήθηκε στο Τμήμα Περιβάλλοντος του ΙΟΝΙΟΥ Πανεπιστημίου και πραγματοποιεί την μελέτη στον αντίκτυπο της εκπαίδευσης στις βιώσιμες πρακτικές σε εργαζομένους Ξενοδοχείων στην Ελλάδα.

Η απόφαση μου να εκπονήσω την παρούσα Διπλωματική εργασία είναι διότι, η επίσημη εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση επηρεάζουν την ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή των Βιώσιμων πρακτικών από τους υπαλλήλους ξενοδοχείων στην Ελλάδα.

Από την θέση αυτή, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες στην Επιβλέπουσα καθηγήτρια Δρ. Μινώτου Χαρίκλεια, για τις πολύτιμες συμβουλές της καθώς και για την αμέριστη συμπαράστασή της κατά την διεξαγωγή της παρούσας Διπλωματικής και σε όλη την πορεία φοίτησής μου ως καθηγήτρια. Οι γνώσεις της, η παιδεία της και ο επαγγελματικός της ζήλος είναι μερικές αρετές που την κάνουν να ξεχωρίζει ως διδάκτωρ Πανεπιστημίου.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια μου, και τους φίλους μου για την υπομονή και στήριξη που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της Διπλωματικής μου εργασίας αλλά και συνολικά κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τον Αξιότιμο Επίκουρο καθηγητή του Ιονίου Πανεπιστημίου Παναγιωτάρα Διονύσιο όπου με ιδιαίτερη προσήλωση στην διδασκαλία και την έρευνα του, κάνοντας τον ξεχωριστό με τον επαγγελματικό του ζήλο όλα τα χρόνια που είχα την τιμή να τον έχω καθηγητή και ως απόφοιτος Μηχανολόγος Μηχανικός, με μύησε στο περιεχόμενο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» του Ιονίου Πανεπιστημίου επιλέγοντας το από την πρώτη στιγμή.

Η Διπλωματική μου εργασία είναι αφιερωμένη στην μητέρα μου Όλγα όπου με την δυνατή της ενέργεια από την απέναντι όχθη με βοήθησε να ολοκληρώσω τις μεταπτυχιακές μου σπουδές στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο του τμήματος Περιβάλλοντος.

«Ταξιδεύοντας με όνειρα και με την σκέψη των αγαπημένων μας ανθρώπων που δεν είναι πια κοντά μας»

Υπεύθυνη Δήλωση Σπουδαστή: Ο κάτωθι υπογεγραμμένος σπουδαστής έχω επίγνωση των συνεπειών του Νόμου περί λογοκλοπής και δηλώνω υπεύθυνα ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Διπλωματικής Εργασίας, αναλαμβάνοντας την ευθύνη επί ολοκλήρου του κειμένου εξ ίσου, έχω δε αναφέρει στην Βιβλιογραφία μου όλες τις πηγές τις οποίες χρησιμοποίησα και έλαβα ιδέες ή δεδομένα. Δηλώνω επίσης ότι, οποιοδήποτε στοιχείο ή κείμενο το οποίο έχω ενσωματώσει στην εργασία μου προερχόμενο από Βιβλία ή άλλες εργασίες ή το διαδίκτυο, γραμμένο ακριβώς ή παραφρασμένο, το έχω πλήρως αναγνωρίσει ως πνευματικό έργο άλλου συγγραφέα και έχω αναφέρει ανελλιπώς το όνομά του και την πηγή προέλευσης.

Ο σπουδαστής

(Ονοματεπώνυμο)

.....

(Υπογραφή)

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη στοχεύει να αξιολογήσει της επίδραση της τυπικής εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στην ευαισθητοποίηση και εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των εργαζομένων στον ελληνικό ξενοδοχειακό κλάδο. Η μεθοδολογία αφορούσε ένα ολοκληρωμένο ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε σε δείγμα 135 συμμετεχόντων από διάφορα ξενοδοχεία σε όλη την Ελλάδα. Το ερωτηματολόγιο κάλυψε δημογραφικά στοιχεία, προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ευαισθητοποίηση και κατανόηση της βιωσιμότητας, εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών και αντιληπτά εμπόδια και διευκολυντές.

Τα κύρια ευρήματα αποκαλύπτουν υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης των εργαζομένων στα ξενοδοχεία σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές και τα οφέλη τους. Παραδόξως, βρέθηκε αρνητική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου της επίσημης εκπαίδευσης και τόσο της ευαισθητοποίησης όσο και της εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών. Η μελέτη προσδιόρισε επίσης τη σαφή επικοινωνία των στόχων βιωσιμότητας, τη διαθεσιμότητα πόρων και μια ισχυρή κουλτούρα βιωσιμότητας ως βασικούς διευκολυντές για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον κλάδο. Αντίθετα, τα εμπόδια που έγιναν αντιληπτά, όπως η έλλειψη ιεράρχησης της διαχείρισης και η ανεπαρκής κατάρτιση, δεν θεωρήθηκαν σημαντικά εμπόδια.

Συμπερασματικά, η μελέτη προτείνει ότι ενώ η ευαισθητοποίηση για τη βιωσιμότητα είναι υψηλή, η επίσημη εκπαίδευση δεν συσχετίζεται απαραίτητα με τη βελτιωμένη εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών. Αυτό δείχνει ένα πιθανό κενό στην τρέχουσα εκπαιδευτική προσέγγιση για τη βιωσιμότητα στον ξενοδοχειακό κλάδο. Υπογραμμίζει την ανάγκη για πιο πρακτική εκπαίδευση με επίκεντρο τις εφαρμογές και συνεχή μάθηση για την αποτελεσματική ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών στον ξενοδοχειακό κλάδο.

Λέξεις-κλειδιά: Βιώσιμες Πρακτικές, Ξενοδοχειακή Βιομηχανία, Ελλάδα, Τυπική Εκπαίδευση, Ευαισθητοποίηση Εργαζομένων, Υλοποίηση.

Abstract

This study aims to assess the influence of formal education and continuous training on the awareness and implementation of sustainable practices among employees in the Greek hotel industry. The methodology involved a comprehensive questionnaire distributed to a sample of 135 participants from various hotels across Greece. The questionnaire covered demographics, education and training programs, awareness and understanding of sustainability, implementation of sustainable practices, and perceived barriers and facilitators.

The main findings reveal a high level of awareness among hotel employees about sustainable practices and their benefits. Surprisingly, a negative correlation was found between the level of formal education and both the awareness and implementation of sustainable practices. The study also identified clear communication of sustainability goals, resource availability, and a strong sustainability culture as key facilitators for implementing sustainable practices in the industry. In contrast, perceived barriers such as lack of management prioritization and insufficient training were not seen as significant obstacles.

Conclusively, the study suggests that while awareness of sustainability is high, formal education does not necessarily correlate with improved implementation of sustainable practices. This points to a potential gap in the current educational approach towards sustainability in the hotel industry. It highlights the need for more practical, application-focused training and continuous learning to effectively embed sustainable practices in the hotel industry.

Keywords: Sustainable Practices, Hotel Industry, Greece, Formal Education, Employee Awareness, Implementation.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract	4
Περιεχόμενα Πινάκων.....	7
Περιεχόμενα Διαγραμμάτων.....	8
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	9
1.1 Υπόβαθρο Μελέτης.....	9
1.2 Δήλωση Προβλήματος.....	10
1.3 Στόχος και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	12
1.4 Σημαντικότητα Μελέτης.....	12
1.5 Περίγραμμα Μελέτης.....	13
Κεφάλαιο 2. Θεωρητική Επισκόπηση.....	15
2.1 Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Τουριστική Βιομηχανία	15
2.1.1 Ορισμός και Αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	15
2.1.2 Η Σημασία της Βιώσιμης Ανάπτυξης στον Τουρισμό.....	16
2.2.3 Προκλήσεις και Ευκαιρίες Εφαρμογής Βιώσιμων Πρακτικών στον Τουρισμό	17
2.2.4 Μελέτες Περίπτωσης Πρακτικών Βιώσιμου Τουρισμού.....	21
2.2 Ο Ρόλος της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης στο Βιώσιμο Τουρισμό	23
2.2.1 Σημασία της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης στο Βιώσιμο Τουρισμό	23
2.2.2 Μορφές Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.....	25
2.2.3 Αντίκτυπος Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ευαισθητοποίηση και Συμπεριφορά των Εργαζομένων για Βιώσιμες Πρακτικές	28
2.3 Προηγούμενες Μελέτες για την Εκπαίδευση και τις Βιώσιμες Πρακτικές στη Φιλοξενία	37
Κεφάλαιο 3. Ερευνητική Μεθοδολογία.....	39
3.1 Ερευνητικό Σχέδιο	39

3.2 Πληθυσμός και Δείγμα	40
3.3 Εργαλείο Έρευνας.....	41
3.4 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων.....	42
3.5 Ηθική και Δεοντολογία Έρευνας	42
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα	44
4.1 Δημογραφικά	44
4.2 Προγράμματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για τη Βιωσιμότητα	46
4.3 Ευαισθητοποίηση και Εφαρμογή Πρακτικών Βιωσιμότητας.....	51
4.4 Εμπόδια και Διευκολυντές Εφαρμογής Βιώσιμων Πρακτικών	54
4.5 Ανάλυση Παλινδρόμησης.....	56
Κεφάλαιο 5. Συζήτηση Αποτελεσμάτων	58
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα.....	70
6.1 Συστάσεις για τον Ξενοδοχειακό Κλάδο	71
6.2 Περιορισμοί και Προτάσεις Μελλοντικών Ερευνών.....	73
Βιβλιογραφικές Αναφορές	76
Παραρτήματα	Error! Bookmark not defined.
Παράρτημα Α. Ερωτηματολόγιο.....	Error! Bookmark not defined.
Παράρτημα Β. Φόρμα Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης	Error! Bookmark not defined.

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1. Τομείς εκπαίδευσης προγραμμάτων αειφορίας	47
Πίνακας 2. Υλικό προγραμμάτων εκπαίδευσης βιωσιμότητας	50
Πίνακας 3. Ευαισθητοποίηση για βιωσιμότητα.....	52
Πίνακας 4. Εφαρμογή πρακτικών βιωσιμότητας	53
Πίνακας 5. Εμπόδια εφαρμογής πρακτικών βιωσιμότητας.....	54
Πίνακας 6. Διευκολυντές εφαρμογής πρακτικών βιωσιμότητας.....	55
Πίνακας 7. Γραμμική παλινδρόμηση επίδρασης επίσημης εκπαίδευσης στην ευαισθητοποίηση βιωσιμότητας.....	57
Πίνακας 8. Γραμμική παλινδρόμηση επίδρασης επίσημης εκπαίδευσης στην εφαρμογή βιωσιμότητας.....	57

Περιεχόμενα Διαγραμμάτων

Γράφημα 1. Φύλο	44
Γράφημα 2. Ηλικία	44
Γράφημα 3. Προϋπηρεσία στο παρόν ξενοδοχείο	45
Γράφημα 4. Τρέχουσα θέση στο ξενοδοχείο	45
Γράφημα 5. Προηγούμενη εμπειρία σε βιώσιμες πρακτικές	46
Γράφημα 6. Τυπική διάρκεια εκπαίδευσης στη βιωσιμότητα.....	48
Γράφημα 7. Συχνότητα εκπαιδευτικών συνεδριών βιωσιμότητας	48
Γράφημα 8. Τύποι μορφών κατάρτισης που χρησιμοποιήθηκαν.....	49
Γράφημα 9. Προσόντα συντονιστών εκπαιδευτών βιωσιμότητας	49
Γράφημα 10. Τρόποι επιλογής εργαζομένων για συμμετοχή σε εκπαίδευση βιωσιμότητας	50
Γράφημα 11. Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας εκπαίδευσης	51

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η παρουσίαση εισαγωγικών πληροφοριών για την παρούσα ερευνητική μελέτη. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τόσο το υπόβαθρο της μελέτης, η δήλωση προβλήματος που οδηγεί στην αναγκαιότητα της μελέτης, ο στόχος και τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας καθώς και η σημαντικότητα της μελέτης. Τέλος, στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται το περίγραμμα του παρόντος ερευνητικού εγγράφου.

1.1 Υπόβαθρο Μελέτης

Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ελληνικής οικονομίας, συμβάλλοντας σημαντικά στο ΑΕΠ και στην απασχόληση της χώρας. Η βαθιά επίδραση του τουρισμού εκτείνεται πέρα από την οικονομική σφαίρα καθώς έχει κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό έχει γίνει, ως εκ τούτου, ένα επίκεντρο συζητήσεων μεταξύ των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των ενδιαφερόμενων μερών του κλάδου και των ακαδημαϊκών. Η αειφόρος ανάπτυξη περιλαμβάνει μια προσέγγιση που επιδιώκει να εξισορροπήσει την οικονομική ανάπτυξη με την κοινωνική ισότητα και την περιβαλλοντική ευθύνη (WTO, 2005). Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν αναγνωρίσει τις δυνατότητες του τουρισμού ως μέσου για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), δεδομένης της φύσης και της ικανότητάς του να προωθεί την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και τη διατήρηση του περιβάλλοντος (Scheyvens & Cheer, 2022).

Σύμφωνα με τις παγκόσμιες τάσεις, ο ελληνικός τουριστικός τομέας κατευθύνεται προς ένα πιο βιώσιμο μοντέλο. Ωστόσο, η μετάβαση σε βιώσιμες πρακτικές δεν είναι χωρίς προκλήσεις. Μεταξύ των μυριάδων παραγόντων που επηρεάζουν τη στροφή προς τη βιωσιμότητα, η εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση του εργατικού δυναμικού αποτελούν κρίσιμα στοιχεία. Η εκπαίδευση, σε αυτό το πλαίσιο, περιλαμβάνει την επίσημη εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη που στοχεύουν στον εξοπλισμό των ατόμων με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις για να συμμετάσχουν σε βιώσιμες πρακτικές (Buckler & Creech, 2014).

Η ξενοδοχειακή βιομηχανία, σημαντικό συστατικό του τουριστικού τομέα της Ελλάδας, αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη διερεύνηση της επίδρασης της εκπαίδευσης στις βιώσιμες πρακτικές. Τα ξενοδοχεία, από τη λειτουργική τους φύση, έχουν έντονο αποτύπωμα στο περιβάλλον και στις τοπικές κοινωνίες. Οι ενέργειες και οι αποφάσεις των

επιχειρηματιών και των ξενοδοχοϋπαλλήλων σε διάφορα επίπεδα επηρεάζουν σημαντικά τη βιωσιμότητα των λειτουργιών. Για παράδειγμα, η αποτελεσματική χρήση των πόρων, η διαχείριση των απορριμμάτων και η δέσμευση με την τοπική κοινότητα είναι τομείς όπου μορφωμένοι και καλά εκπαιδευμένοι υπάλληλοι μπορούν να κάνουν ουσιαστική διαφορά (Kariki, 2012).

Αρκετές μελέτες έχουν υπογραμμίσει τη θετική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης και της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης μεταξύ των εργαζομένων στον τομέα της φιλοξενίας (Bohdanowicz & Zientara, 2008· Ertz et al., 2016). Επιπλέον, έχει βρεθεί ότι τα προγράμματα συνεχούς κατάρτισης ενισχύουν την ικανότητα και τα κίνητρα των εργαζομένων να συμμετέχουν σε βιώσιμες πρακτικές (Holmberg et al., 2012). Ωστόσο, υπάρχει ελάχιστη έρευνα που επικεντρώνεται ειδικά στο ελληνικό πλαίσιο, όπου η δυναμική της τουριστικής βιομηχανίας και τα χαρακτηριστικά του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος ενδέχεται να παρουσιάζουν μοναδικά σενάρια.

Η παρούσα μελέτη, λοιπόν, επιδιώκει να γεφυρώσει αυτό το χάσμα εξετάζοντας τον αντίκτυπο της επίσημης εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στην ευαισθητοποίηση και εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στους ξενοδόχους στην Ελλάδα. Με αυτόν τον τρόπο, αυτή η έρευνα επιχειρεί να συμβάλει στη βαθύτερη κατανόηση των αναγκών ανάπτυξης ανθρώπινου κεφαλαίου στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία προς έναν πιο βιώσιμο τουριστικό τομέα.

1.2 Δήλωση Προβλήματος

Ο τουριστικός τομέας, ένα ζωτικό γρανάζι στον οικονομικό μηχανισμό της Ελλάδας, παλεύει με τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, αντικατοπτρίζοντας τις παγκόσμιες τάσεις. Αυτό το αναπτυξιακό παράδειγμα φιλοδοξεί να εναρμονίσει την οικονομική ανάπτυξη με την κοινωνική ενσωμάτωση και την περιβαλλοντική διαχείριση (WTO, 2005). Παρά την αυξανόμενη αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της βιωσιμότητας, η μετάφραση των αρχών της βιωσιμότητας σε πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στον ξενοδοχειακό τομέα παραμένει μια τρομερή πρόκληση.

Ένα σημαντικό στοιχείο αυτής της πρόκλησης βρίσκεται στον τομέα του ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι στάσεις των ξενοδοχειακών υπαλλήλων είναι καθοριστικής σημασίας για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών (Ertz et al., 2016). Ωστόσο, ο

βαθμός στον οποίο η επίσημη εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση ενισχύουν δεξιότητες προσανατολισμένες στη βιωσιμότητα μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα δεν είναι καλά κατανοητός. Αυτό το κενό γνώσης εμποδίζει το σχεδιασμό στοχευμένων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών παρεμβάσεων που θα μπορούσαν να επιταχύνουν την υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών στον ελληνικό ξενοδοχειακό τομέα.

Επιπλέον, η τρέχουσα βιβλιογραφία προσφέρει περιορισμένη κατανόηση της δυναμικής που στηρίζει τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης και εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών μέσα στο συγκεκριμένο κοινωνικό-οικονομικό και βιομηχανικό πλαίσιο της Ελλάδας. Μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε άλλες γεωγραφικές τοποθεσίες υποδηλώνουν θετική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης και της περιβαλλοντικής συνείδησης μεταξύ των εργαζομένων στο ξενοδοχείο (Bohdanowicz & Zientara, 2009 · Holmberg et al., 2012). Ωστόσο, η γενίκευση αυτών των ευρημάτων στο ελληνικό πλαίσιο παραμένει ένα ανοιχτό ερώτημα, δεδομένων των μοναδικών χαρακτηριστικών του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας, της τουριστικής βιομηχανίας και του τοπίου της πολιτικής αειφορίας.

Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων συνεχούς κατάρτισης στην ενίσχυση της ικανότητας και του κινήτρου των ξενοδοχοϋπαλλήλων να εμπλέκονται σε βιώσιμες πρακτικές δεν έχει ακόμη διερευνηθεί διεξοδικά στο ελληνικό πλαίσιο. Αυτά τα προγράμματα κατάρτισης τίθενται ως κρίσιμοι μηχανισμοί για την προώθηση μιας κουλτούρας βιωσιμότητας και την ενίσχυση της πρακτικής τεχνογνωσίας των εργαζομένων σχετικά με τις βιώσιμες λειτουργίες (Holmberg et al., 2012).

Αυτή η μελέτη στοχεύει να αντιμετωπίσει αυτά τα κενά που εντοπίστηκαν εξετάζοντας πώς η επίσημη εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση επηρεάζουν την ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών από τους ξενοδόχους στην Ελλάδα. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας θα μπορούσαν να παράσχουν ανεκτίμητες γνώσεις για τους ξενοδόχους, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους εκπαιδευτικούς που προσπαθούν να ωθήσουν την ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία προς μια πιο βιώσιμη τροχιά.

1.3 Στόχος και Ερευνητικά Ερωτήματα

Πρωταρχικός στόχος αυτής της μελέτης είναι να αξιολογήσει πώς η επίσημη εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση επηρεάζουν την ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών των εργαζομένων στην ξενοδοχειακή βιομηχανία της Ελλάδας.

Δεδομένου αυτού του στόχου, η παρούσα έρευνα επιδιώκει να απαντήσει στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιο είναι το επίπεδο ευαισθητοποίησης και κατανόησης των βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα;
2. Επηρεάζει η επίσημη εκπαίδευση την ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα;
3. Ποια είναι τα εμπόδια και οι διευκολυντές για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον ελληνικό ξενοδοχειακό κλάδο;
4. Ποιες συστάσεις μπορούν να γίνουν για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για την προώθηση βιώσιμων πρακτικών στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία;

1.4 Σημαντικότητα Μελέτης

Η επιτακτική ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη εντός της τουριστικής βιομηχανίας είναι έντονη, ιδιαίτερα σε οικολογικά και πολιτιστικά πλούσιες περιοχές όπως η Ελλάδα, όπου ο τουρισμός αποτελεί ζωτικό μέρος της εθνικής οικονομίας (Buckler & Creech, 2014). Αυτή η μελέτη έχει σημαντικές επιπτώσεις για διάφορους ενδιαφερόμενους, αντιμετωπίζοντας τη διασταύρωση εκπαίδευσης, κατάρτισης και βιώσιμων πρακτικών στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία.

Για την ακαδημαϊκή κοινότητα, αυτή η έρευνα συμβάλλει στο σύνολο των γνώσεων σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη στον τουριστικό τομέα, εστιάζοντας στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Ανταποκρίνεται σε εκκλήσεις για περισσότερες εμπειρικές μελέτες που εξετάζουν τον αντίκτυπο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στη βιωσιμότητα σε περιβάλλοντα φιλοξενίας (Bohdanowicz & Zientara, 2009· Ertz et al., 2016). Εστιάζοντας στο ελληνικό πλαίσιο, το οποίο υποεκπροσωπείται στη βιβλιογραφία, αυτή η μελέτη παρέχει μια

μοναδική προοπτική που εμπλουτίζει την κατανόηση της βιωσιμότητας σε διαφορετικά πολιτιστικά και οικονομικά περιβάλλοντα.

Οι ξενοδόχοι και οι επαγγελματίες του κλάδου πρόκειται να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τις πρακτικές πτυχές της προώθησης της βιωσιμότητας στις δραστηριότητές τους. Τα ευρήματα αυτής της μελέτης μπορούν να ενημερώσουν την ανάπτυξη στοχευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που ενισχύουν τις ικανότητες και τα κίνητρα των εργαζομένων να συμμετέχουν σε βιώσιμες πρακτικές (Holmberg et al., 2012).

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας για να δημιουργήσουν ή να βελτιώσουν πολιτικές που ενθαρρύνουν την ενσωμάτωση της βιωσιμότητας σε εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδών και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης στον κλάδο του τουρισμού και της φιλοξενίας. Αυτή η τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) που αφορούν την υπεύθυνη κατανάλωση, την παραγωγή και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη (Buckler & Creech, 2014).

Τέλος, αυτή η έρευνα έχει συνέπεια για την ευρύτερη κοινωνία στην Ελλάδα, η οποία πρόκειται να επωφεληθεί από μια τουριστική βιομηχανία που δεν είναι μόνο οικονομικά ευημερούσα αλλά και περιβαλλοντικά βιώσιμη και κοινωνικά υπεύθυνη. Διαφωτίζοντας τον ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην υλοποίηση του αειφόρου τουρισμού, η μελέτη προωθεί ένα διάλογο σχετικά με τη σημασία της επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο προς μακροπρόθεσμο όφελος τόσο της βιομηχανίας όσο και της κοινότητας γενικότερα.

1.5 Περίγραμμα Μελέτης

Η παρούσα έρευνα είναι συστηματικά οργανωμένη ώστε να παρέχει μια ολοκληρωμένη διερεύνηση του αντίκτυπου της εκπαίδευσης στις βιώσιμες πρακτικές στους ξενοδοχοϋπαλλήλους στην Ελλάδα. Το δεύτερο κεφάλαιο εμβαθύνει στην υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη στον τουριστικό κλάδο, με ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Αυτή η ανασκόπηση θα εξετάσει κριτικά τον τρέχοντα λόγο, τονίζοντας τη διασταύρωση της βιωσιμότητας με τις εκπαιδευτικές πρακτικές στο πλαίσιο της φιλοξενίας, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και εντός της Ελλάδας. Στόχος του είναι να εντοπίσει κενά στη βιβλιογραφία που θα αντιμετωπίσει η παρούσα μελέτη και να παράσχει μια θεωρητική βάση για την έρευνα.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα περιγράψει τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε , περιγράφοντας λεπτομερώς τον σχεδιασμό της έρευνας, τον πληθυσμό του δείγματος, τα όργανα (ειδικότερα τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν), τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων και τις αναλυτικές μεθόδους που εφαρμόστηκαν. Αυτή η ενότητα θα εξετάσει επίσης τις ηθικές πτυχές που είναι εγγενείς στη διεξαγωγή έρευνας με ανθρώπινα υποκείμενα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα ευρήματα από τα ερωτηματολόγια, προσφέροντας μια στατιστική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν. Θα εξετάσει τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος, θα αξιολογήσει το επίπεδο ευαισθητοποίησης και κατανόησης των βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των υπαλλήλων του ξενοδοχείου και θα αξιολογήσει τον αντίκτυπο της επίσημης εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στην εφαρμογή αυτών των πρακτικών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, η συζήτηση θα ερμηνεύσει τα αποτελέσματα στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας που εξετάστηκε προηγουμένως και του θεωρητικού πλαισίου που διαμορφώθηκε. Αυτό το κεφάλαιο στοχεύει να γεφυρώσει τα εμπειρικά ευρήματα με ευρύτερες θεωρητικές ιδέες, συζητώντας τις επιπτώσεις στη διαχείριση ξενοδοχείων, την πολιτική και τη μελλοντική έρευνα.

Το τελευταίο κεφάλαιο θα συμπυκνώσει τα ευρήματα της μελέτης, εξάγοντας συμπεράσματα από την έρευνα και προσφέροντας συστάσεις για τον ξενοδοχειακό κλάδο. Θα προτείνει πώς οι ξενοδόχοι στην Ελλάδα μπορούν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για την προώθηση βιώσιμων πρακτικών. Επιπλέον, αυτό το κεφάλαιο θα προτείνει κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα, τονίζοντας πώς οι μετέπειτα μελέτες μπορούν να βασιστούν στα ευρήματα αυτής της διατριβής.

Κεφάλαιο 2. Θεωρητική Επισκόπηση

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου της έρευνας είναι να παρουσιάζει τη θεωρητική επισκόπηση βάσει του ερευνητικού στόχου. Συγκεκριμένα, στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται θέματα που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη στην τουριστική βιομηχανία καθώς και το ρόλο της εκπαίδευσης στο βιώσιμο τουρισμό. Έπειτα, γίνεται αναφορά σε προηγούμενες εμπειρικές έρευνες αναφορικά με την εκπαίδευση και τις πρακτικές βιωσιμότητας στην ξενοδοχειακή βιομηχανία.

2.1 Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Τουριστική Βιομηχανία

2.1.1 Ορισμός και Αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία έχει εξελιχθεί για να γίνει κατευθυντήρια αρχή σε διάφορους τομείς, βρίσκει τις ρίζες της στην Έκθεση Brundtland του 1987, όπου ορίστηκε ως *«ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ανταποκρίνονται στις δικές τους ανάγκες»* (Holden et al., 2014). Στο πλαίσιο της τουριστικής βιομηχανίας, η αειφόρος ανάπτυξη είναι προσαρμοσμένη ώστε να περιλαμβάνει την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, διασφαλίζοντας ότι θα συνεχίσουν να ευδοκιμούν και να είναι διαθέσιμοι για τους μελλοντικούς τουρίστες, παρέχοντας παράλληλα οικονομικά οφέλη στον σημερινό πληθυσμό (Kariki, 2012).

Οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης στην τουριστική βιομηχανία περικλείονται από την προσέγγιση της τριπλής κατώτατης γραμμής, η οποία δίνει έμφαση σε τρεις πυλώνες: περιβαλλοντική ακεραιότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και οικονομική ανάπτυξη (Elkington, 1997). Αυτή η προσέγγιση επιβάλλει ότι η τουριστική ανάπτυξη δεν πρέπει να είναι μόνο οικονομικά κερδοφόρα αλλά και περιβαλλοντικά υγιής και κοινωνικά δίκαιη. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) διατυπώνει περαιτέρω αυτές τις αρχές υπογραμμίζοντας την ανάγκη για βιώσιμο τουρισμό: 1) να κάνει τη βέλτιστη χρήση των περιβαλλοντικών πόρων, 2) να σέβεται την κοινωνικο-πολιτιστική αυθεντικότητα των κοινοτήτων υποδοχής και 3) να διασφαλίζει βιώσιμο, μακροπρόθεσμο οικονομικές λειτουργίες, παρέχοντας κοινωνικοοικονομικά οφέλη σε όλους τους ενδιαφερόμενους (WTO, 2005).

Στην πράξη, οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό μεταφράζονται σε μια σειρά από δράσεις και στρατηγικές. Αυτά περιλαμβάνουν τη διατήρηση των πόρων, τη μείωση της

ρύπανσης και των αποβλήτων, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και την ενσωμάτωση του τουρισμού στον προγραμματισμό (Hunter, 1997). Ο αειφόρος τουρισμός επιδιώκει επίσης την ποιότητα και όχι την ποσότητα, εστιάζοντας στη δημιουργία ουσιαστικών εμπειριών για τους τουρίστες που ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη κατανόηση και εκτίμηση των περιβαλλόντων και των πολιτισμών υποδοχής, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν στη διαβίωση και την εκπαίδευση των τοπικών κοινοτήτων (Miller et al., 2010).

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση θα διερευνήσει περαιτέρω αυτές τις αρχές εξετάζοντας πώς έχουν εφαρμοστεί σε διάφορα τουριστικά πλαίσια και τον βαθμό στον οποίο η τουριστική βιομηχανία πέτυχε να ευθυγραμμιστεί με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Η ανασκόπηση θα εξετάσει επίσης τις μοναδικές προκλήσεις και ευκαιρίες που παρουσιάζει η ελληνική τουριστική βιομηχανία για την τήρηση αυτών των αρχών, θέτοντας το έδαφος για μια βαθύτερη διερεύνηση του ρόλου της εκπαίδευσης στην προώθηση της βιωσιμότητας σε αυτόν τον τομέα.

2.1.2 Η Σημασία της Βιώσιμης Ανάπτυξης στον Τουρισμό

Η επιτακτική ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη στον τουριστικό κλάδο υπογραμμίζεται από την τεράστια ανάπτυξη του κλάδου και τις επακόλουθες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του. Ο τουρισμός είναι ένας από τους μεγαλύτερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς στον κόσμο, προσφέροντας σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης σε χώρες, ειδικά σε περιοχές όπως η Ελλάδα όπου αποτελεί σημαντικό οικονομικό μοχλό (WTO, 2019). Ωστόσο, αυτή η ανάπτυξη συνοδεύεται από σημαντικές προκλήσεις βιωσιμότητας που απαιτούν μια προσεκτική ισορροπία μεταξύ της ικανοποίησης των απαιτήσεων των τουριστών, των αναγκών του τοπικού περιβάλλοντος, της κοινότητας και της οικονομίας.

Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα στον τουρισμό είναι ζωτικής σημασίας καθώς η βιομηχανία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους φυσικούς πόρους και τα τοπία για να προσελκύσει επισκέπτες. Η διατήρηση αυτών των πόρων είναι απαραίτητη όχι μόνο για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του τουριστικού τομέα αλλά και για τη διατήρηση της παγκόσμιας βιοποικιλότητας (Ruhanen et al., 2015). Οι βιώσιμες πρακτικές συμβάλλουν στον μετριασμό των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως η εξάντληση των πόρων, η ρύπανση και η απώλεια οικοτόπων, διασφαλίζοντας ότι οι προορισμοί διατηρούν την ελκυστικότητά τους με την πάροδο του χρόνου (Buckley, 2012).

Κοινωνικά, ο βιώσιμος τουρισμός προωθεί το σεβασμό για τους τοπικούς πολιτισμούς και τις τοπικές κοινότητες. Ενθαρρύνει τις θετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ τουριστών και κοινοτήτων υποδοχής, υποστηρίζει τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στοχεύει στη βελτίωση της ευημερίας των κατοίκων της περιοχής παρέχοντας οικονομικά οφέλη και ενισχύοντάς τους μέσω της συμμετοχής σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό (Richards, 2011).

Οικονομικά, ο βιώσιμος τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία εισοδήματος και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Μπορεί να διαφοροποιήσει τις οικονομίες, να στηρίξει τις τοπικές επιχειρήσεις και να προωθήσει την επιχειρηματικότητα. Ωστόσο, για να είναι βιώσιμα τα οικονομικά οφέλη, πρέπει να κατανέμονται δίκαια μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών και η επανεπένδυση στην τοπική κοινότητα είναι ζωτικής σημασίας (Telfer & Sharpley, 2015).

Επιπλέον, ο βιώσιμος τουρισμός ευθυγραμμίζεται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) που έχουν τεθεί από τα Ηνωμένα Έθνη, ιδίως με τον στόχο 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη, Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή και Στόχος 14: Ζωή κάτω από το νερό, μεταξύ άλλων. Αυτοί οι στόχοι υπογραμμίζουν την παγκόσμια συναίνεση σχετικά με την ανάγκη για πρακτικές βιώσιμης ανάπτυξης που προστατεύουν τον πλανήτη και διασφαλίζουν την ευημερία για όλους (Buckler & Creech, 2014).

Η σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό είναι ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα, όπου η βιωσιμότητα του κλάδου είναι εγγενώς συνδεδεμένη με την πολιτιστική κληρονομιά, τα φυσικά τοπία και τον κοινωνικοοικονομικό ιστό της χώρας. Επομένως, η ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών δεν αποτελεί απλώς ευθύνη αλλά υπαρκτική αναγκαιότητα για τη μακροζωία και την ανθεκτικότητα της τουριστικής βιομηχανίας της Ελλάδας (WTO, 2005).

2.2.3 Προκλήσεις και Ευκαιρίες Εφαρμογής Βιώσιμων Πρακτικών στον Τουρισμό

Η εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στην τουριστική βιομηχανία παρουσιάζει μια σύνθετη σειρά προκλήσεων και ευκαιριών. Μία από τις κύριες προκλήσεις έγκειται στη συμφιλίωση των αναπτυξιακών στόχων του κλάδου με τις επιταγές διατήρησης του περιβάλλοντος. Η επέκταση του τουρισμού συχνά οδηγεί σε αυξημένη κατανάλωση φυσικών πόρων, παραγωγή αποβλήτων και πιθανή διαταραχή των οικοσυστημάτων (Bramwell & Lane, 2011).

Επιπλέον, η βιομηχανία αντιμετωπίζει την πρόκληση της κλιματικής αλλαγής, η οποία επηρεάζει όχι μόνο τις περιβαλλοντικές συνθήκες των τουριστικών προορισμών αλλά και τις κοινωνικοοικονομικές πτυχές του τουρισμού καθώς τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται πιο κοινά (Scott, Gössling, & de Freitas, 2008).

2.2.3.1 Κοινωνικό-Πολιτισμικές Προκλήσεις

Κοινωνικό-πολιτισμικά, υπάρχει μια πρόκληση να διασφαλιστεί ότι η τουριστική ανάπτυξη σέβεται τις τοπικές παραδόσεις και πολιτισμούς και ότι τα οφέλη που προκύπτουν από τις τουριστικές δραστηριότητες μοιράζονται δίκαια μεταξύ των μελών της κοινότητας. Ζητήματα όπως η πολιτιστική εμπορευματοποίηση, ο υπερπληθυσμός και η μετατόπιση των τοπικών πληθυσμών μπορούν να αποτελέσουν σημαντικές απειλές για τον κοινωνικό ιστό των τουριστικών προορισμών (UNWTO, 2018).

Η κοινωνικό-πολιτισμική βιωσιμότητα στον τουρισμό είναι περίπλοκη, καθώς περιλαμβάνει τη διατήρηση της ακεραιότητας και της αυθεντικότητας των τοπικών κοινωνιών, ενώ παράλληλα προβάλλεται ως τουριστικά αξιοθέατα. Η πρόκληση προκύπτει όταν η τουριστική ανάπτυξη αρχίζει να αλλάζει τα ίδια τα χαρακτηριστικά που κάνουν μια κοινότητα μοναδική, οδηγώντας συχνά στην εμπορευματοποίηση του πολιτισμού. Αυτή η εμπορευματοποίηση αναφέρεται στη διαδικασία με την οποία πολιτιστικά γνωρίσματα και τελετουργίες επανασυνσκευάζονται και πωλούνται ως εμπορεύματα για τουριστική κατανάλωση, μερικές φορές με αποτέλεσμα τη σταδιακή αυθεντικότητα που μπορεί να μην αντικατοπτρίζει τις γνήσιες πρακτικές της κοινότητας. Μια τέτοια εμπορευματοποίηση μπορεί να μειώσει τον πλούτο των τοπικών παραδόσεων και να τις μειώσει σε απλά θεάματα για διασκέδαση (Greenwood, 1989).

Ο υπερπληθυσμός είναι ένα άλλο κρίσιμο ζήτημα, ειδικά σε δημοφιλείς προορισμούς. Μπορεί να καταπονήσει τις τοπικές υποδομές, να οδηγήσει σε περιβαλλοντική υποβάθμιση και να μειώσει την ποιότητα τόσο της τουριστικής εμπειρίας όσο και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής (Milano et al., 2019). Η εισροή τουριστών μπορεί να κλιμακώσει τις αξίες των ακινήτων και το κόστος διαβίωσης, ωθώντας ακούσια τους τοπικούς πληθυσμούς στην περιφέρεια, τόσο γεωγραφικά όσο και οικονομικά. Αυτή η μετατόπιση δεν είναι απλώς μια φυσική μετεγκατάσταση, αλλά και μια περιθωριοποίηση από τα οικονομικά οφέλη που προέρχονται από τον τουρισμό, που δυνητικά οδηγεί σε κοινωνική απαξίωση (UNWTO, 2018).

Η δίκαιη κατανομή των τουριστικών οφελών αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο του βιώσιμου τουρισμού. Περιλαμβάνει τη διασφάλιση ότι τα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό κατανέμονται καλά μεταξύ των μελών της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων, των τεχνιτών και των παρόχων υπηρεσιών. Ωστόσο, η επίτευξη αυτής της ισότητας είναι πρόκληση. Οι τουριστικές εξελίξεις μεγάλης κλίμακας μπορούν συχνά να μονοπωλήσουν τα οικονομικά οφέλη, με τα κέρδη να συγκεντρώνονται σε εξωτερικούς επενδυτές και όχι στον τοπικό πληθυσμό (Tosun, 2000). Αυτή η ανισότητα μπορεί να επιδεινώσει τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και να καλλιεργήσει ένα αίσθημα αδικίας εντός των κοινοτήτων.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι κοινωνικό-πολιτιστικές προκλήσεις, η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να διαχειρίζεται με τρόπο συμμετοχικό και χωρίς αποκλεισμούς, επιτρέποντας στις τοπικές κοινότητες να έχουν φωνή στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται ο τουρισμός και πώς μοιράζονται τα οφέλη. Η εμπλοκή των τοπικών ενδιαφερομένων στον τουριστικό σχεδιασμό και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μπορεί να ενισχύσει την αίσθηση ιδιοκτησίας και ενδυνάμωσης, οδηγώντας σε πιο βιώσιμα αποτελέσματα που σέβονται τους τοπικούς πολιτισμούς και παραδόσεις (Scheyvens, 1999).

2.2.3.2 Οικονομικές Προκλήσεις

Από οικονομική άποψη, ενώ ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μοχλό ανάπτυξης, η διασφάλιση ότι αυτό το οικονομικό όφελος είναι βιώσιμο μακροπρόθεσμα αποτελεί πρόκληση. Η βιομηχανία αντιμετωπίζει συχνά το ζήτημα της οικονομικής διαρροής, όπου τα κέρδη δεν διατηρούνται τοπικά αλλά εξάγονται εκτός του προορισμού, περιορίζοντας έτσι τα οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες (Lea, 2006).

Η οικονομική διάσταση του βιώσιμου τουρισμού υπογραμμίζεται από τις δυνατότητές του να τονώσει τις τοπικές οικονομίες μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας, της ανάπτυξης υποδομών και της δημιουργίας εσόδων. Ωστόσο, η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα αυτών των οικονομικών οφελών δεν είναι εγγυημένη και συχνά υπονομεύεται από οικονομική διαρροή. Η οικονομική διαρροή συμβαίνει όταν το εισόδημα που δημιουργείται από δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό δεν παραμένει στη χώρα προορισμού, αλλά μεταφέρεται, συνήθως προς όφελος των πολυεθνικών εταιρειών και όχι της τοπικής οικονομίας (Lea, 2006).

Διάφοροι παράγοντες συμβάλλουν στην οικονομική διαρροή. Όταν οι τουριστικές επιχειρήσεις, όπως ξενοδοχεία ή θέρετρα, ανήκουν σε ξένες οντότητες, σημαντικό μέρος των κερδών που αποκτώνται επαναπατρίζεται αντί να επανεπενδύεται σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, η εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών για την ικανοποίηση των τουριστικών απαιτήσεων —που κυμαίνονται από τρόφιμα μέχρι υλικά κατασκευής και ακόμη και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό— μπορεί να επιδεινώσει περαιτέρω τη διαρροή. Ως αποτέλεσμα, το πολλαπλασιαστικό φαινόμενο, όπου το εισόδημα κυκλοφορεί και δημιουργεί πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα εντός του προορισμού υποδοχής, μειώνεται σημαντικά (Mathieson & Wall, 1982).

Αυτή η πρόκληση είναι ιδιαίτερα έντονη σε χώρες όπου ο τουριστικός τομέας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από διεθνείς επενδύσεις και όπου οι τοπικές επιχειρήσεις δεν είναι επαρκώς ενσωματωμένες στην τουριστική αλυσίδα εφοδιασμού. Σε τέτοια σενάρια, παρόλο που ο τουρισμός φαίνεται να είναι ένας κλάδος που αναπτύσσεται, τα πραγματικά οφέλη για τον τοπικό πληθυσμό μπορεί να είναι ελάχιστα, αποτυγχάνοντας να συμβάλουν ουσιαστικά στη μείωση της φτώχειας ή στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη (Britton, 1982).

Για τον μετριασμό της οικονομικής διαρροής, στρατηγικές όπως η ενίσχυση της τοπικής ιδιοκτησίας, η προώθηση των τοπικών προμηθειών και η επένδυση σε τοπικό ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ζωτικής σημασίας. Η ενθάρρυνση των τουριστών να ξοδεύουν σε τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες και η προώθηση ενός περιβάλλοντος όπου οι τοπικοί επιχειρηματίες μπορούν να ευδοκιμήσουν και να συνδεθούν με την αξιακή αλυσίδα του τουρισμού, μπορεί να βοηθήσει να διατηρηθούν περισσότερα από τα οικονομικά οφέλη στον προορισμό (Telfer & Sharpley, 2015).

Επιπλέον, οι παρεμβάσεις πολιτικής μπορούν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο. Οι κυβερνήσεις μπορούν να δημιουργήσουν πλαίσια που δίνουν κίνητρα για τοπικές επενδύσεις και ιδιοκτησία, να συνάψουν συμφωνίες δίκαιου εμπορίου και να παρέχουν εκπαίδευση και υποστήριξη σε τοπικές επιχειρήσεις για να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και την ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της τουριστικής βιομηχανίας (Mitchell & Ashley, 2010).

2.2.3.3 Ευκαιρίες

Παρά αυτές τις προκλήσεις, υπάρχουν επίσης πολλές ευκαιρίες για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό. Η αυξανόμενη παγκόσμια συνείδηση για περιβαλλοντικά ζητήματα έχει αυξήσει τη ζήτηση για βιώσιμες τουριστικές επιλογές, παρέχοντας μια ευκαιρία στους προορισμούς να διαφοροποιηθούν και να προσελκύσουν ένα νέο τμήμα της αγοράς (Miller et al., 2010). Η πρόοδος στις βιώσιμες τεχνολογίες προσφέρει στους τουριστικούς φορείς τρόπους να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα, να βελτιώσουν την αποδοτικότητα και να μειώσουν το κόστος μακροπρόθεσμα (Bohdanowicz et al., 2011).

Η προώθηση των τοπικών πολιτισμών και προϊόντων μπορεί να ενισχύσει την αυθεντικότητα της τουριστικής εμπειρίας, συμβάλλοντας στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη δημιουργία τοπικής υπερηφάνειας και οικονομικών οφελών (Richards, 2011). Οι κοινοτικές τουριστικές πρωτοβουλίες μπορούν να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινότητας στον σχεδιασμό και τη διαχείριση του τουρισμού, διασφαλίζοντας ότι λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των τοπικών πληθυσμών και ότι έχουν μερίδιο στην επιτυχία του τουρισμού στην περιοχή τους (Scheyvens, 1999).

Τα πλαίσια πολιτικής που προωθούν πρακτικές αειφόρου τουρισμού και παρέχουν κίνητρα στις επιχειρήσεις να λειτουργούν με βιώσιμο τρόπο μπορούν να διευκολύνουν τη μετάβαση προς μια πιο βιώσιμη τουριστική βιομηχανία (Bramwell & Lane, 2011). Επιπλέον, η ευθυγράμμιση με τους ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών προσφέρει μια στρατηγική κατεύθυνση σε χώρες όπως η Ελλάδα να ενσωματώσουν τη βιωσιμότητα στις τουριστικές πολιτικές και πρακτικές τους, ενισχύοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητά τους (UNWTO, 2019).

2.2.4 Μελέτες Περίπτωσης Πρακτικών Βιώσιμου Τουρισμού

Η εξέταση περιπτώσεων μελετών πρακτικών βιώσιμου τουρισμού προσφέρει πολύτιμες γνώσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή των αρχών βιωσιμότητας σε διάφορα πλαίσια. Αυτές οι περιπτώσεις απεικονίζουν διαφορετικές στρατηγικές για την εξισορρόπηση της διατήρησης του περιβάλλοντος, της κοινωνικής ισότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας.

- **Κόστα Ρίκα: Ένα μοντέλο για τον οικοτουρισμό**

Η Κόστα Ρίκα φημίζεται συχνά ως πρωτοπόρος στον οικοτουρισμό, ο οποίος ενσωματώνει τη διατήρηση, τις κοινότητες και τα βιώσιμα ταξίδια. Εστιάζοντας στη διατήρηση της πλούσιας βιοποικιλότητάς της, η Κόστα Ρίκα κατάφερε να προσελκύσει τουρίστες που ενδιαφέρονται για τη φύση και την περιπέτεια, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι η τουριστική ανάπτυξη υποστηρίζει τις προσπάθειες διατήρησης και ωφελεί τις τοπικές κοινότητες. Το πρόγραμμα Πιστοποίησης για το Βιώσιμο Τουρισμό (CST) της χώρας λειτουργεί ως πρότυπο για άλλα έθνη, παρέχοντας κίνητρα στις επιχειρήσεις να λειτουργούν βιώσιμα και προάγοντας την περιβαλλοντική εκπαίδευση τόσο μεταξύ των τουριστών όσο και των κατοίκων (Honey, 1999).

- ***Μπουτάν: Τουρισμός υψηλής αξίας, χαμηλού αντίκτυπου***

Το Μπουτάν έχει εφαρμόσει μια μοναδική πολιτική τουρισμού «υψηλής αξίας, χαμηλού αντίκτυπου» για να διατηρήσει τον πολιτισμό και το περιβάλλον του. Οι επισκέπτες καλούνται να πληρώσουν ένα ημερήσιο τιμολόγιο που χρηματοδοτεί τη δωρεάν εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και την ανακούφιση της φτώχειας, καθώς και τη διατήρηση της σημαντικής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Μπουτάν. Αυτή η προσέγγιση περιόρισε με επιτυχία τον αριθμό των τουριστών σε βιώσιμο επίπεδο, διασφαλίζοντας ότι οι επιπτώσεις στο περιβάλλον και την κοινωνία παραμένουν διαχειρίσιμες (Dorji, 2016).

- ***Κένυα: Τουρισμός με βάση την κοινότητα***

Στην Κένυα, έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες τουρισμού με βάση την κοινότητα για να διασφαλιστεί ότι τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού κατανέμονται δίκαια μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων, ιδιαίτερα στις περιοχές γύρω από εθνικά πάρκα και καταφύγια. Αυτές οι πρωτοβουλίες ενδυναμώνουν τις τοπικές κοινότητες εμπλέκοντάς τες άμεσα στην τουριστική βιομηχανία, διατηρώντας έτσι την άγρια ζωή και την πολιτιστική κληρονομιά παρέχοντας παράλληλα τα προς το ζην για τους ντόπιους. Η κοινότητα Maasai Mara, για παράδειγμα, έχει δημιουργήσει οικισμούς που τους επιτρέπουν να διαχειρίζονται τα εδάφη τους βιώσιμα και να επωφελούνται οικονομικά από τον τουρισμό (Sindiga, 1999).

- ***Κεράλα, Ινδία: Πρωτοβουλία Υπεύθυνου Τουρισμού***

Η Πρωτοβουλία Υπεύθυνου Τουρισμού της Κεράλα επιδιώκει να καταστήσει τον τουρισμό εργαλείο βιώσιμης ανάπτυξης. Η πρωτοβουλία επικεντρώνεται στη δημιουργία ενός τοπικού τουριστικού κυκλώματος που ωφελεί τους ντόπιους τεχνίτες, τους αγρότες και τους παρόχους υπηρεσιών. Με την ενσωμάτωση της τοπικής αλυσίδας εφοδιασμού στην τουριστική βιομηχανία, η Κεράλα ελαχιστοποίησε την οικονομική διαρροή και μεγιστοποίησε τα οφέλη της τοπικής κοινότητας από τον τουρισμό (George, 2019).

Αυτές οι περιπτωσιολογικές μελέτες αποκαλύπτουν ότι, ενώ τα πλαίσια και οι προσεγγίσεις ποικίλλουν, οι βασικές αρχές του βιώσιμου τουρισμού –η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική δικαιοσύνη και η οικονομική ενσωμάτωση– παραμένουν συνεπείς. Αποδεικνύουν ότι ο αειφόρος τουρισμός δεν είναι ένα μοντέλο που ταιριάζει σε όλους, αλλά μάλλον ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών που πρέπει να προσαρμοστούν στις συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάθε προορισμού.

2.2 Ο Ρόλος της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης στο Βιώσιμο Τουρισμό

2.2.1 Σημασία της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης στο Βιώσιμο Τουρισμό

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση και εφαρμογή πρακτικών αειφόρου τουρισμού. Ενθαρρύνοντας μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και κατανόηση, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τις στάσεις και τις συμπεριφορές τόσο των επαγγελματιών του τουρισμού όσο και των τουριστών, οδηγώντας σε πιο βιώσιμες αποφάσεις και δράσεις.

- ***Εκπαίδευση Επαγγελματιών Τουρισμού***

Για τους επαγγελματίες του τουρισμού, η εκπαίδευση και η κατάρτιση παρέχουν τις απαραίτητες δεξιότητες και γνώσεις για τη βιώσιμη διαχείριση του τουρισμού. Είναι σημαντικό για όσους ανήκουν στον κλάδο να κατανοήσουν τις επιπτώσεις των ενεργειών τους στο περιβάλλον, την οικονομία και τις τοπικές κοινωνίες. Τα επίσημα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα μαθήματα επαγγελματικής εξέλιξης και η εκπαίδευση στην εργασία μπορούν να καλύπτουν θέματα όπως βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές, περιβαλλοντική διαχείριση, πολιτιστική ευαισθησία και δέσμευση της κοινότητας. Αυτές οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις διασφαλίζουν ότι οι επαγγελματίες είναι καλά εξοπλισμένοι για να

εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές και να οδηγήσουν τη βιομηχανία προς ένα πιο βιώσιμο μέλλον (Fien et al., 2001).

- ***Ανάπτυξη Ικανοτήτων στις Τοπικές Κοινότητες***

Στις τοπικές κοινότητες, η εκπαίδευση και η κατάρτιση μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητα των ατόμων να επωφεληθούν από τον τουρισμό. Αναπτύσσοντας δεξιότητες στη διαχείριση της επιχειρηματικότητας, της γλώσσας και της φιλοξενίας, τα μέλη της κοινότητας μπορούν να εμπλακούν καλύτερα με τους τουρίστες, να δημιουργήσουν προϊόντα αειφόρου τουρισμού και να διαχειριστούν τις επιχειρήσεις τους με περιβαλλοντικά και κοινωνικά υπεύθυνους τρόπους. Αυτό όχι μόνο βελτιώνει τα οικονομικά αποτελέσματα για τα άτομα, αλλά προάγει επίσης τη συνολική βιωσιμότητα του τουριστικού προορισμού (Schellhorn, 2010).

- ***Ενίσχυση της Τουριστικής Ευαισθητοποίησης***

Η εκπαίδευση των τουριστών είναι επίσης θεμελιώδης. Όταν οι ταξιδιώτες ενημερώνονται για τις αρχές του βιώσιμου τουρισμού και τον αντίκτυπο των ταξιδιωτικών τους επιλογών, είναι πιο πιθανό να λάβουν υπεύθυνες αποφάσεις. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης, ο ερμηνευτικός προγραμματισμός σε τουριστικές τοποθεσίες και η διάδοση πληροφοριών μέσω ταξιδιωτικών παροχών μπορούν να ενθαρρύνουν τους τουρίστες να υποστηρίξουν τις τοπικές οικονομίες, να σεβαστούν τους τοπικούς πολιτισμούς και να ελαχιστοποιήσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα (Hughes, 2002).

- ***Συστήματα Τυπικής Εκπαίδευσης***

Τα επίσημα εκπαιδευτικά συστήματα που ενσωματώνουν τον αειφόρο τουρισμό στα προγράμματα σπουδών τους μπορούν να καλλιεργήσουν μελλοντικές γενιές επαγγελματιών που δίνουν προτεραιότητα στη βιωσιμότητα στην καριέρα τους. Τα πανεπιστήμια, οι επαγγελματικές σχολές και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στον πυρήνα της τουριστικής εκπαίδευσης, ενισχύοντας έτσι μια κουλτούρα βιωσιμότητας στον κλάδο (Liburd & Edwards, 2010).

- ***Συνεχής Επαγγελματική Ανάπτυξη***

Η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη διασφαλίζει ότι οι σημερινοί επαγγελματίες του τουρισμού παραμένουν ενήμεροι για τις πιο πρόσφατες έννοιες, εργαλεία και βέλτιστες

πρακτικές για τον αειφόρο τουρισμό. Τα εργαστήρια, τα σεμινάρια και τα προγράμματα πιστοποίησης μπορούν να είναι καθοριστικά από αυτή την άποψη, επιτρέποντας στους επαγγελματίες να βελτιώνουν συνεχώς τις επιδόσεις τους στη βιωσιμότητα (Gössling et al., 2012).

Η σημασία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον αειφόρο τουρισμό υπογραμμίζεται από την ικανότητά τους να επιφέρουν αλλαγές σε πολλαπλά επίπεδα του τουριστικού συστήματος. Από τη διαμόρφωση των στρατηγικών αποφάσεων των διευθυντών τουρισμού έως τον επηρεασμό των επιλογών των μεμονωμένων τουριστών, η εκπαίδευση και η κατάρτιση αποτελούν κρίσιμους μοχλούς για την κίνηση της βιομηχανίας προς τη βιωσιμότητα.

2.2.2 Μορφές Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Η επιδίωξη της βιωσιμότητας στον τουρισμό απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, η οποία θα περιλαμβάνει την επίσημη εκπαίδευση, την κατάρτιση στην εργασία και διάφορες πιστοποιήσεις. Κάθε έντυπο εξυπηρετεί έναν ξεχωριστό σκοπό και απευθύνεται σε διαφορετικούς ενδιαφερόμενους φορείς της τουριστικής βιομηχανίας.

2.2.2.1 Επίσημη Εκπαίδευση

Η επίσημη εκπαίδευση χρησιμεύει ως βασικό θεμέλιο για το βιώσιμο τουρισμό παρέχοντας δομημένα και ολοκληρωμένα προγράμματα σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Hall, 2003). Αυτά τα προγράμματα συχνά περιλαμβάνουν προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς τίτλους, διπλώματα και πιστοποιητικά προσαρμοσμένα για να ενσωματώσουν τη βιωσιμότητα στην εκπαίδευση διαχείρισης φιλοξενίας και τουρισμού (Hall, 2003).

Τα προγράμματα σπουδών έχουν σχεδιαστεί για να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, ξεκινώντας από τις αρχές της περιβαλλοντικής επιστήμης για την κατανόηση των οικοσυστημάτων και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του τουρισμού (Boley & Green, 2016). Στη συνέχεια, τα μαθήματα επεκτείνονται σε βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές, εστιάζοντας στην τριπλή κατώτατη γραμμή της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας στον τουριστικό κλάδο (Liburd & Becken, 2010).

Στον τομέα της φιλικής προς το περιβάλλον διαχείρισης εγκαταστάσεων, τα προγράμματα δίνουν έμφαση στη βιώσιμη κατασκευή, λειτουργία και ανακαινίσεις, καθοδηγώντας τους

φοιτητές στη λήψη αποφάσεων που ελαχιστοποιούν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις διατηρώντας παράλληλα την οικονομική βιωσιμότητα (Bohdanowicz et al., 2011). Η κοινωνικό-πολιτισμική βιωσιμότητα είναι ένα άλλο κρίσιμο θέμα, που διδάσκει στους φοιτητές τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, τις επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες και την ανάγκη για πολιτιστική ευαισθησία (Bricker & Black, 2010).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός και η χάραξη πολιτικής στο βιώσιμο τουρισμό είναι επίσης ζωτικής σημασίας, εξοπλίζοντας τους φοιτητές με τα απαραίτητα εργαλεία για βιώσιμο μάρκετινγκ, διαχείριση αλυσίδας εφοδιασμού και δημιουργία προϊόντων αειφόρου τουρισμού (Dwyer et al., 2009). Η επιτόπια εργασία, η πρακτική άσκηση και τα έργα οροφής γεφυρώνουν περαιτέρω τη θεωρητική γνώση με την πρακτική εφαρμογή, προετοιμάζοντας τους μαθητές να γίνουν ηγέτες αειφορίας στον τομέα του τουρισμού (Sheldon et al., 2016).

Μέσω μιας δομημένης προσέγγισης στην εκπαίδευση, αυτά τα προγράμματα στοχεύουν στην καλλιέργεια της γνώσης και των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για τους φοιτητές να συμβάλουν σε βιώσιμες τουριστικές πρακτικές και να καινοτομήσουν στον κλάδο (Hall, 2003).

2.2.2.2 Εκπαίδευση στην Εργασία (On-Job Training / OJT)

Η εκπαίδευση στην εργασία (OJT) είναι μια κρίσιμη συνιστώσα στην τουριστική βιομηχανία, ειδικά όταν πρόκειται για βιωσιμότητα. Προσφέρει μια πρακτική προσέγγιση στη μάθηση, επιτρέποντας στους εργαζόμενους να εφαρμόζουν άμεσα βιώσιμες πρακτικές στις καθημερινές εργασιακές τους δραστηριότητες. Αυτός ο τύπος εκπαίδευσης είναι προσαρμοσμένος στις συγκεκριμένες ανάγκες της επιχείρησης και είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι όχι μόνο κατανοούν τις στρατηγικές βιωσιμότητας της εταιρείας αλλά είναι επίσης ικανοί στην εφαρμογή τους (Baum, 2007).

Η εκπαίδευση στην εργασία μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στη μεταφορά πολύπλοκων εννοιών βιωσιμότητας με πρακτικό τρόπο. Για παράδειγμα, το προσωπικό του ξενοδοχείου μπορεί να εκπαιδευτεί επιτόπου σε τεχνικές εξοικονόμησης ενέργειας, διαδικασίες διαχείρισης απορριμμάτων και μέτρα εξοικονόμησης νερού. Αυτή η εκπαίδευση περιλαμβάνει συχνά σενάρια πραγματικής ζωής που βοηθούν το προσωπικό να κατανοήσει τη σημασία του ρόλου του στην επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας της εταιρείας (Bohdanowicz, 2005).

Οι τουριστικοί πράκτορες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν την εκπαίδευση στην εργασία για να εκπαιδεύσουν τους ξεναγούς και το προσωπικό σχετικά με τις οικολογικές και πολιτιστικές προτεραιότητες των προορισμών που επισκέπτονται. Αυτό διασφαλίζει ότι οι εκδρομές διεξάγονται με τρόπο που σέβεται το περιβάλλον και τα τοπικά έθιμα, ενισχύοντας έτσι τη βιωσιμότητα της τουριστικής εμπειρίας (Weaver, 2014).

Επιπλέον, η εκπαίδευση στην εργασία δεν περιορίζεται στο προσωπικό πρώτης γραμμής. Οι υπάλληλοι σε επίπεδο διοίκησης μπορούν να επωφεληθούν από την εκπαίδευση στην ανάπτυξη βιώσιμης πολιτικής, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ενσωματώσουν τη βιωσιμότητα στις βασικές επιχειρηματικές στρατηγικές και λειτουργίες. Αυτό περιλαμβάνει εκμάθηση σχετικά με τη βιώσιμη διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας, τις βιώσιμες πρακτικές ανθρώπινων πόρων και τις μεθόδους για τη μέτρηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την απόδοση της βιωσιμότητας (Graci & Dodds, 2008).

Επιπλέον, η εκπαίδευση στην εργασία χρησιμεύει ως μια συνεχής διαδικασία μάθησης, επιτρέποντας την τακτική ενημέρωση των δεξιοτήτων και των γνώσεων ως απάντηση σε νέες προκλήσεις και καινοτομίες αειφορίας. Για παράδειγμα, καθώς γίνονται διαθέσιμα νέα φιλικά προς το περιβάλλον υλικά ή τεχνολογίες, το προσωπικό συντήρησης ξενοδοχείων πρέπει να εκπαιδεύεται στη χρήση και τη συντήρησή τους (Hsieh, 2012).

Η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης στην εργασία στην προώθηση της βιωσιμότητας στον τουρισμό ενισχύεται από την άμεση εφαρμογή του και την ευκαιρία για τους εργαζόμενους να δουν τα αποτελέσματα των βιώσιμων ενεργειών τους. Αυτό ενισχύει τη σημασία της συνεισφοράς τους και μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένα κίνητρα και ικανοποίηση του προσωπικού, ενσωματώνοντας περαιτέρω μια κουλτούρα βιωσιμότητας εντός του οργανισμού (Baum, 2007 • Graci & Dodds, 2008).

2.2.2.3 Επιπλέον Μορφές Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

- ***Πιστοποιήσεις και Προγράμματα Διαπίστευσης***

Τα προγράμματα πιστοποίησης προσφέρουν αναγνώριση σε τουριστικές επιχειρήσεις που πληρούν ορισμένα κριτήρια βιωσιμότητας. Αυτά τα προγράμματα μπορούν να χρησιμεύσουν ως μορφή εκπαίδευσης θέτοντας πρότυπα που ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές. Για παράδειγμα, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Αειφόρου Τουρισμού (GSTC) παρέχει ένα πλαίσιο για την αξιολόγηση της απόδοσης βιωσιμότητας των

τουριστικών επιχειρήσεων και προορισμών. Οι πιστοποιήσεις μπορούν να οδηγήσουν την εκπαίδευση απαιτώντας από τις επιχειρήσεις να εκπαιδεύουν το προσωπικό τους ώστε να πληρούν αυτά τα πρότυπα, προωθώντας έτσι τη συνεχή μάθηση και τη βελτίωση (Font & Harris, 2004).

- **Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Ανάπτυξη (CPD)**

Η CPD στο πλαίσιο του βιώσιμου τουρισμού περιλαμβάνει σύντομα μαθήματα, εργαστήρια, σεμινάρια και ενότητες ηλεκτρονικής μάθησης που μπορούν να συμμετέχουν ή παρακολουθήσουν οι επαγγελματίες σε όλη τη διάρκεια της καριέρας τους για να διατηρήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους ενημερωμένες. Η CPD είναι απαραίτητη δεδομένης της ταχέως εξελισσόμενης φύσης των βιώσιμων πρακτικών και μπορεί να περιλαμβάνει εξειδικευμένη εκπαίδευση σε τομείς όπως η ενεργειακή απόδοση, η διαχείριση απορριμμάτων και η πολιτιστική ευαισθησία (Honey, 1999).

- **Μη Τυπική και Άτυπη Εκπαίδευση**

Η άτυπη εκπαίδευση, όπως τα κοινοτικά εργαστήρια και σεμινάρια, και η τυπική εκπαίδευση, όπως η μάθηση μέσω της συμμετοχής σε πρωτοβουλίες βιώσιμου τουρισμού, είναι επίσης κρίσιμες. Αυτές οι μορφές εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τις τοπικές κοινότητες και τα ενδιαφερόμενα μέρη που μπορεί να μην έχουν πρόσβαση στην επίσημη εκπαίδευση, αλλά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών αειφορίας της τουριστικής βιομηχανίας (Cole, 2006).

Κάθε μορφή εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι κρίσιμη από μόνη της και, όταν συνδυάζονται, παρέχουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προώθηση πρακτικών βιώσιμου τουρισμού. Μέσω μιας ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής στρατηγικής, η τουριστική βιομηχανία μπορεί να διασφαλίσει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι είναι γνώστες, δεξιότητες και κίνητρα για να συμβάλουν στη βιωσιμότητα του τουρισμού.

2.2.3 Αντίκτυπος Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ευαισθητοποίηση και Συμπεριφορά των Εργαζομένων για Βιώσιμες Πρακτικές

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση στον αειφόρο τουρισμό έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ευαισθητοποίηση και τη συμπεριφορά των εργαζομένων. Το επίπεδο συνειδητοποίησης και

η επακόλουθη μετάφραση σε συμπεριφορά είναι κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχή εφαρμογή των στρατηγικών βιωσιμότητας στον τουριστικό κλάδο.

2.2.3.1 Ευαισθητοποίηση

Η σημασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την αειφορία στον τουριστικό τομέα δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί. Τέτοια προγράμματα θέτουν τις θεμελιώδεις γνώσεις που είναι απαραίτητες για να κατανοήσουν οι εργαζόμενοι τις πολύπλευρες επιπτώσεις των τουριστικών επιχειρήσεων σε περιβαλλοντικό, οικονομικό και κοινωνικό-πολιτιστικό επίπεδο. Αυτή η ολοκληρωμένη κατανόηση είναι επιτακτική, καθώς καλλιεργεί μια βαθύτερη αίσθηση ευθύνης και δέσμευσης για πρακτικές βιωσιμότητας μεταξύ των εργαζομένων στον τουρισμό (Tosun, 2006).

- ***Τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα ως Καταλύτες Αλλαγής***

Οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, σχεδιαστικά, στοχεύουν να φωτίσουν τη διασύνδεση μεταξύ των τουριστικών δραστηριοτήτων και τις ευρύτερες επιπτώσεις τους. Με αυτόν τον τρόπο, προκαλούν τους υπαλλήλους να αναλογιστούν τις συνέπειες των πράξεων τους και τις ενέργειες του κλάδου γενικότερα. Καθώς οι εργαζόμενοι συνειδητοποιούν περισσότερο θέματα όπως τα αποτυπώματα άνθρακα, η διαχείριση των απορριμμάτων και η κοινωνικό-πολιτισμική ευαισθησία, είναι πιο πιθανό να υπερασπίζονται και να τηρούν βιώσιμες πρακτικές (Ballantyne & Packer, 2005).

- ***Ενσωμάτωση τοπικών και παγκόσμιων θεμάτων αειφορίας***

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που ενσωματώνουν τόσο τοπικά όσο και παγκόσμια ζητήματα βιωσιμότητας παρέχουν στους εργαζομένους ένα πλαίσιο που είναι συγγενικό και επεκτατικό. Η κατανόηση των τοπικών θεμάτων βοηθά τους εργαζομένους να εκτιμήσουν τον άμεσο αντίκτυπο των πράξεων τους, ενώ τα παγκόσμια ζητήματα υπογραμμίζουν τον ρόλο της τουριστικής βιομηχανίας σε μεγαλύτερες προκλήσεις αειφορίας (Hunter, 1997).

- ***Ενδυνάμωση μέσω της Γνώσης***

Η εκπαίδευση ενδυναμώνει τους υπαλλήλους παρέχοντάς τους τη γνώση για να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να υποστηρίζουν βιώσιμες πρακτικές στους οργανισμούς τους. Όταν οι εργαζόμενοι κατανοούν τη λογική πίσω από τις πολιτικές βιωσιμότητας, είναι

πιο πιθανό να υποστηρίξουν και να συμμετάσχουν ενεργά σε αυτές τις πρωτοβουλίες (Hungerford & Volk, 1990).

- **Εκπαίδευση για την αειφορία και οργανωτική κουλτούρα**

Η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για την αειφορία στην οργανωτική κουλτούρα είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της σημασίας της. Οι ευκαιρίες συνεχούς μάθησης, τα εργαστήρια και τα σεμινάρια διατηρούν τη συζήτηση για τη βιωσιμότητα συνεχή, διασφαλίζοντας ότι παραμένει ένα κεντρικό δόγμα της ταυτότητας του οργανισμού (Jamal & Stronza, 2009).

Συμπερασματικά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι πράγματι το θεμέλιο της ευαισθητοποίησης για την αειφορία στην τουριστική βιομηχανία. Όχι μόνο ενημερώνουν αλλά και μεταμορφώνουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές των εργαζομένων, ενσταλάσσοντας μια κουλτούρα βιωσιμότητας που είναι απαραίτητη για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του τουριστικού τομέα και τη διατήρηση των πόρων για τις μελλοντικές γενιές.

2.2.3.2 Επιρροή στη Συμπεριφορά των Εργαζομένων

Τα προγράμματα κατάρτισης στην τουριστική βιομηχανία είναι ζωτικής σημασίας για τη μετατροπή της ευαισθητοποίησης που δημιουργείται από τα εκπαιδευτικά προγράμματα σε συμπεριφορά που να μπορεί να ενεργήσει. Αυτά τα προγράμματα περιλαμβάνουν συνήθως πρακτικές και δραστηριότητες που χρησιμεύουν για να καταδείξουν πώς οι εργαζόμενοι μπορούν να ενσωματώσουν βιώσιμες πρακτικές στις καθημερινές τους λειτουργίες εργασίας. Με την άμεση ενασχόληση με το υλικό, οι εργαζόμενοι προχωρούν πέρα από τη θεωρητική κατανόηση της βιωσιμότητας σε μια πρακτική, αποκτώντας τις απαραίτητες δεξιότητες για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των πρακτικών (Hawkins & Lamoureux, 2001).

- **Πρακτική Εφαρμογή της Βιώσιμης Κατάρτισης**

Η πρακτική εφαρμογή που παρέχεται από τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι απαραίτητη για την αλλαγή συμπεριφοράς. Για παράδειγμα, η εκπαίδευση του προσωπικού καθαριότητας στη χρήση μη τοξικών καθαριστικών και ενεργειακά αποδοτικού εξοπλισμού τους δίνει τη δυνατότητα να συμβάλλουν άμεσα στους στόχους περιβαλλοντικής βιωσιμότητας του ξενοδοχείου. Αυτός ο τύπος στοχευμένης εκπαίδευσης μπορεί να

οδηγήσει σε άμεσες βελτιώσεις στην περιβαλλοντική απόδοση και είναι συχνά πιο αποτελεσματικός από τις αμιγώς ενημερωτικές εκπαιδευτικές συνεδρίες (Bohdanowicz, 2005).

- ***Μοντελοποίηση Συμπεριφοράς στην Εκπαίδευση***

Η εκπαίδευση συχνά χρησιμοποιεί μοντελοποίηση συμπεριφοράς για να επιδείξει βιώσιμες πρακτικές. Βλέποντας αυτές τις πρακτικές στην πράξη, οι εργαζόμενοι είναι πιο πιθανό να τις μιμηθούν. Αυτή η μοντελοποίηση μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική όταν συνδυάζεται με ανατροφοδότηση και ενίσχυση, ενθαρρύνοντας περαιτέρω την υιοθέτηση βιώσιμων συμπεριφορών (Bandura, 1986).

- ***Ρόλος της Συνεχούς και Ενισχυτικής Εκπαίδευσης***

Η βιωσιμότητα δεν είναι μια μεμονωμένη προσπάθεια αλλά μια συνεχής δέσμευση. Ως εκ τούτου, τα προγράμματα κατάρτισης πρέπει να είναι συνεχή για την ενίσχυση και την ενημέρωση των δεξιοτήτων και των γνώσεων των εργαζομένων. Η συνεχής εκπαίδευση μπορεί να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις αειφορίας καθώς προκύπτουν και να κρατήσει τους εργαζόμενους αφοσιωμένους στους στόχους βιωσιμότητας του οργανισμού (Christie & Mason, 2003).

- ***Μέτρηση της Αποτελεσματικότητας της Εκπαίδευσης***

Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων κατάρτισης στον επηρεασμό της συμπεριφοράς, πολλοί οργανισμοί χρησιμοποιούν αξιολογήσεις πριν και μετά την εκπαίδευση. Τέτοιες αξιολογήσεις μπορούν να μετρήσουν τις αλλαγές στη γνώση, τις στάσεις και τις αυτοαναφερόμενες συμπεριφορές που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα. Η παρατήρηση της συμπεριφοράς των εργαζομένων πριν και μετά την εκπαίδευση παρέχει απτές αποδείξεις για τον αντίκτυπο του προγράμματος (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006).

- ***Η εκπαίδευση ως μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής***

Τα προγράμματα κατάρτισης είναι πιο αποτελεσματικά όταν αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής βιωσιμότητας εντός του οργανισμού. Αυτή η στρατηγική πρέπει να περιλαμβάνει σαφείς στόχους, υποστήριξη από τη διοίκηση και ευθυγράμμιση με την αποστολή και τις αξίες του οργανισμού. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, η εκπαίδευση είναι πιο πιθανό να οδηγήσει σε πραγματικές αλλαγές στη συμπεριφορά (McCool & Moisey, 2008).

Συμπερασματικά, τα προγράμματα κατάρτισης είναι απαραίτητα για την ενστάλαξη βιώσιμων συμπεριφορών στους εργαζόμενους της τουριστικής βιομηχανίας. Γεφυρώνουν το χάσμα μεταξύ γνώσης και δράσης, παρέχοντας την πρακτική εμπειρία και τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τους εργαζόμενους ώστε να συνεισφέρουν στους στόχους βιωσιμότητας του οργανισμού τους. Ωστόσο, για να είναι πραγματικά αποτελεσματική η εκπαίδευση, πρέπει να είναι συνεχής, να υποστηρίζεται από ολόκληρο τον οργανισμό και να συνοδεύεται από μέτρα για την παρακολούθηση του αντίκτυπου της στη συμπεριφορά.

2.2.3.3 Εκπαιδευτικό Επίτευγμα και Αλλαγή Συμπεριφοράς

Η αλληλεπίδραση μεταξύ του μορφωτικού επιτεύγματος και της επακόλουθης αλλαγής συμπεριφοράς, ειδικά στον τομέα των βιώσιμων πρακτικών, είναι ένα επίκεντρο σημαντικού ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος. Η έρευνα έχει αποδείξει σταθερά μια θετική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου μορφωτικού επιπέδου στη βιωσιμότητα και της τάσης των ατόμων να εμπλέκονται σε περιβαλλοντικά υπεύθυνες συμπεριφορές. Αυτό υποδηλώνει ότι τα υψηλότερα μορφωτικά επίπεδα μπορεί να είναι προγνωστικά για μεγαλύτερη πιθανότητα υιοθέτησης και υπεράσπισης πρωτοβουλιών βιωσιμότητας στο χώρο εργασίας (Legault, 1999).

- ***Επιρροή της Προηγμένης Εκπαίδευσης για τη Βιωσιμότητα***

Η προηγμένη εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα εξοπλίζει τα άτομα με μια βαθύτερη κατανόηση των πολύπλοκων ζητημάτων που αφορούν τις βιώσιμες πρακτικές και τον επείγοντα χαρακτήρα της αντιμετώπισης αυτών των ζητημάτων. Οι απόφοιτοι των προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που ειδικεύονται στη βιωσιμότητα συχνά διαπιστώνεται ότι έχουν μια πιο ολιστική κατανόηση των προκλήσεων και έτσι είναι καλύτερα τοποθετημένοι να ηγούνται των προσπάθειών βιωσιμότητας στους οργανισμούς τους (Tilbury, 1995).

- ***Εκπαιδευτικό Επίτευγμα και Δέσμευσης Βιωσιμότητας***

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εμβαθύνουν στη βιωσιμότητα τείνουν να ενθαρρύνουν μια ισχυρή ηθική προοπτική για την περιβαλλοντική διαχείριση και την κοινωνική ευθύνη. Αυτή η ηθική βάση συχνά μεταφράζεται σε ισχυρότερη δέσμευση για πρωτοβουλίες βιωσιμότητας. Οι εργαζόμενοι που έχουν λάβει εκπαίδευση σε θέματα βιωσιμότητας δεν

είναι μόνο πιο ενημερωμένοι αλλά και πιο πιθανό να αισθάνονται μια ηθική επιταγή για την εφαρμογή της αλλαγής (Desha et al., 2009).

- ***Ο Ρόλος της Εκπαίδευσης στη Διαμόρφωση Στάσεων και Αξιών***

Η εκπαίδευση στη βιωσιμότητα υπερβαίνει τη μετάδοση γνώσεων. Διαδραματίζει επίσης κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση στάσεων και αξιών απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνική ισότητα. Η μετασχηματιστική δύναμη της εκπαίδευσης μπορεί να οδηγήσει σε μια αλλαγή στις προσωπικές και επαγγελματικές αξίες, ευθυγραμμίζοντάς τις πιο στενά με τις αρχές της βιωσιμότητας (Moore, 2005).

- ***Γνωστικά και Συναισθηματικά Αποτελέσματα Εκπαίδευσης***

Το εκπαιδευτικό επίτευγμα στη βιωσιμότητα σχετίζεται με γνωστικά αποτελέσματα (γνώση και κατανόηση) καθώς και με συναισθηματικά αποτελέσματα (αξίες, στάσεις και ανησυχίες). Τόσο τα γνωστικά όσο και τα συναισθηματικά αποτελέσματα είναι απαραίτητα για την αλλαγή συμπεριφοράς καθώς επηρεάζουν όχι μόνο την ικανότητα των ατόμων να ενεργούν αλλά και την προθυμία τους να το κάνουν (Rickinson, 2001).

- ***Εμπόδια στην Αλλαγή Συμπεριφοράς παρά την Εκπαίδευση***

Ενώ τα υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης σε θέματα βιωσιμότητας συνδέονται με αυξημένη βιώσιμη συμπεριφορά, υπάρχουν εμπόδια που μπορούν να εμποδίσουν αυτή τη μετάφραση από τη γνώση στη δράση. Αυτά τα εμπόδια μπορεί να περιλαμβάνουν θεσμικούς περιορισμούς, έλλειψη πόρων ή μια κουλτούρα στο χώρο εργασίας που δεν δίνει προτεραιότητα στη βιωσιμότητα (Kollmuss & Agyeman, 2002).

Συμπερασματικά, η βιβλιογραφία δείχνει ότι ένα υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σε θέματα βιωσιμότητας μπορεί να είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς προς την περιβαλλοντική και κοινωνική ευθύνη. Ωστόσο, για να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό της εκπαίδευσης για την προώθηση της βιώσιμης συμπεριφοράς, πρέπει να υποστηρίζεται από μια οργανωτική κουλτούρα που εκτιμά και θεσπίζει βιώσιμες αρχές.

2.2.3.4 Αντίκτυπος της Συνεχούς Εκπαίδευσης

Η συνεχής εκπαίδευση διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη διατήρηση και την ενίσχυση των βιώσιμων πρακτικών στην τουριστική βιομηχανία. Δεδομένης της δυναμικής φύσης της

βιωσιμότητας, με τις συνεχώς εξελισσόμενες πρακτικές και τεχνολογίες της, η συνεχής εκπαίδευση διασφαλίζει ότι οι δεξιότητες βιωσιμότητας των εργαζομένων παραμένουν επίκαιρες και αποτελεσματικές (Boley & Green, 2016). Αυτή η δέσμευση για συνεχή μάθηση είναι ζωτικής σημασίας για την προσαρμογή και τη διαρκή εφαρμογή συμπεριφορών βιωσιμότητας με την πάροδο του χρόνου.

- ***Εξασφάλιση Σύγχρονων Γνώσεων και Δεξιοτήτων***

Οι τακτικές εκπαιδευτικές συνεδρίες είναι απαραίτητες για να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι διαθέτουν τις πιο ενημερωμένες γνώσεις και δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων βιωσιμότητας. Καθώς αναδύονται νέες τεχνολογίες και εξελίσσονται τα πρότυπα, η συνεχής εκπαίδευση βοηθά τους υπαλλήλους να παραμένουν ενημερωμένοι και ικανοί στην εφαρμογή αυτών των αλλαγών (Tjosvold & Tjosvold, 2015).

- ***Ενίσχυση Πρακτικών Αειφορίας***

Η συνεχής εκπαίδευση χρησιμεύει ως μηχανισμός παρακίνησης, ενισχύοντας τη δέσμευση των εργαζομένων στις πρακτικές βιωσιμότητας. Η συχνή ενίσχυση μέσω εκπαιδευτικών συνεδριών μπορεί να βοηθήσει στη σταθεροποίηση βιώσιμων συμπεριφορών ως μέρος της ρουτίνας των εργασιακών δραστηριοτήτων των εργαζομένων, καθιστώντας αυτές τις πρακτικές πιο πιθανό να διατηρηθούν και να εφαρμοστούν με συνέπεια (Caffrey, 2017).

- ***Προσαρμογή στα Μεταβαλλόμενα Πρότυπα Αειφορίας***

Ο τομέας της βιωσιμότητας χαρακτηρίζεται από μεταβαλλόμενα πρότυπα και βέλτιστες πρακτικές. Η συνεχής εκπαίδευση επιτρέπει στους υπαλλήλους να προσαρμοστούν σε αυτές τις αλλαγές, διασφαλίζοντας ότι ο οργανισμός παραμένει συμβατός με τους τρέχοντες κανονισμούς βιωσιμότητας και τα σημεία αναφοράς του κλάδου (Christie & Mason, 2003).

- ***Καλλιέργεια Κουλτούρας Αειφορίας***

Πέρα από την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, η συνεχής εκπαίδευση συμβάλλει στην καλλιέργεια μιας οργανωτικής κουλτούρας εστιασμένης στη βιωσιμότητα. Σηματοδοτεί στους εργαζόμενους ότι η βιωσιμότητα είναι προτεραιότητα για τον οργανισμό και είναι αναπόσπαστο μέρος των αξιών και των λειτουργιών του (McCool & Moisey, 2008).

- **Επαγγελματική Ανάπτυξη και Δέσμευση Εργαζομένων**

Η συνεχής εκπαίδευση είναι επίσης μια μορφή επαγγελματικής εξέλιξης που μπορεί να αυξήσει τη δέσμευση των εργαζομένων και την ικανοποίηση από την εργασία. Οι εργαζόμενοι που λαμβάνουν συνεχείς ευκαιρίες κατάρτισης συχνά αισθάνονται μεγαλύτερη αξία από τους εργοδότες τους και έχουν περισσότερα κίνητρα να συνεισφέρουν στους στόχους βιωσιμότητας του οργανισμού (Garavan et al., 1999).

- **Προκλήσεις και Σκέψεις στη Συνεχή Εκπαίδευση**

Παρά τα πλεονεκτήματά της, η συνεχής εκπαίδευση αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως η κατανομή πόρων, η εξισορρόπηση των επιχειρησιακών απαιτήσεων με τις ανάγκες εκπαίδευσης και η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και η αλλαγή της πραγματικής συμπεριφοράς. Ως εκ τούτου, οι οργανισμοί πρέπει να σχεδιάζουν και να αξιολογούν προσεκτικά τα προγράμματα συνεχούς κατάρτισης τους για να διασφαλίζουν ότι επιτυγχάνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα (Caffrey, 2017).

Εν κατακλείδι, η συνεχής εκπαίδευση είναι μια θεμελιώδης πτυχή της διατήρησης και της προώθησης βιώσιμων πρακτικών στην τουριστική βιομηχανία. Διασφαλίζει ότι οι εργαζόμενοι γνωρίζουν τις τρέχουσες πρακτικές βιωσιμότητας και δεσμεύονται να τις εφαρμόζουν. Για τους οργανισμούς που αγωνίζονται για αριστεία στη βιωσιμότητα, η επένδυση στη συνεχή κατάρτιση δεν είναι απλώς επωφελής, είναι επιτακτική ανάγκη.

2.2.3.5 Εμπόδια στην Αλλαγή Συμπεριφοράς

Η μετάβαση από την ευαισθητοποίηση στην τροποποίηση συμπεριφοράς στο πλαίσιο βιώσιμων πρακτικών συχνά παρεμποδίζεται από μια σειρά δυσκολιών που κρίνεται σημαντικό να αναφερθούν.. Παρά τα προφανή οφέλη των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, διάφορα εμπόδια μπορούν να εμποδίσουν την αποτελεσματική μετάφραση αυτής της γνώσης στην πράξη. Οι Graci και Dodds (2008) εντοπίζουν κρίσιμα εμπόδια όπως οι περιορισμοί πόρων, η εγγενής αντίσταση στην αλλαγή και η έλλειψη υποστηρικτικής οργανωτικής κουλτούρας ως σημαντικές προκλήσεις για την αλλαγή συμπεριφοράς.

- **Περιορισμοί Πόρων**

Ένα από τα πιο αναγνωρισμένα εμπόδια στην εφαρμογή βιώσιμων συμπεριφορών είναι η έλλειψη πόρων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει οικονομικούς περιορισμούς, ανεπαρκή χρόνο

που διατίθεται για εκπαίδευση και έλλειψη ανθρώπινων πόρων για την υποστήριξη πρωτοβουλιών βιωσιμότητας. Αυτοί οι περιορισμοί πόρων μπορούν να οδηγήσουν σε μια κατάσταση όπου, παρά την προθυμία να εμπλακούν σε βιώσιμες πρακτικές, τα μέσα για να το κάνουν απλά δεν είναι διαθέσιμα (Bohdanowicz & Zientara, 2009).

- ***Αντίσταση στην Αλλαγή***

Η αντίσταση στην αλλαγή είναι μια φυσική τάση του ανθρώπου και μπορεί να είναι ένα τρομερό εμπόδιο στον χώρο εργασίας. Αυτή η αντίσταση μπορεί να προέρχεται από ποικίλες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης κατανόησης των πλεονεκτημάτων της αλλαγής, του φόβου για το άγνωστο ή της άνεσης με καθιερωμένες ρουτίνες. Η υπέρβαση αυτής της αντίστασης απαιτεί συχνά στοχευμένες στρατηγικές διαχείρισης αλλαγών και τη δέσμευση όλων των επιπέδων του οργανισμού (Benn et al., 2014).

- ***Απουσία Υποστηρικτικής Οργανωτικής Κουλτούρας***

Η υποστηρικτική οργανωτική κουλτούρα είναι πρωταρχικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών. Χωρίς αυτό, ακόμη και τα πιο καλά σχεδιασμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορεί να αποτύχουν να υποκινήσουν αλλαγή συμπεριφοράς. Μια κουλτούρα που δεν εκτιμά τη βιωσιμότητα μπορεί να υπονομεύσει τις προσπάθειες για την ενθάρρυνση βιώσιμων συμπεριφορών, καθώς οι εργαζόμενοι μπορεί να αντιληφθούν ότι αυτές οι προσπάθειες δεν υποστηρίζονται πραγματικά από τον οργανισμό (Cohen et al., 2012).

- ***Έλλειψη Κινήτρων και Αναγνώρισης***

Η απουσία κινήτρων ή αναγνώρισης για τη συμμετοχή σε βιώσιμες πρακτικές μπορεί επίσης να αποτελέσει εμπόδιο. Όταν οι εργαζόμενοι δεν βλέπουν ξεκάθαρα οφέλη ή αναγνώριση για τις προσπάθειές τους προς τη βιωσιμότητα, το κίνητρο μπορεί να εξασθενίσει. Τα κίνητρα και τα προγράμματα αναγνώρισης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην υπέρβαση αυτού του φραγμού (Renwick et al., 2013).

Συμπερασματικά, τα εμπόδια στην αλλαγή συμπεριφοράς στη σφαίρα του βιώσιμου τουρισμού είναι πολύπλευρα και απαιτούν ολοκληρωμένες στρατηγικές για να ξεπεραστούν. Η αντιμετώπιση των περιορισμών πόρων, η διαχείριση της αντίστασης στην αλλαγή, η ενίσχυση μιας υποστηρικτικής κουλτούρας και η παροχή κινήτρων είναι όλα

κρίσιμα βήματα για τη διασφάλιση ότι η εκπαίδευση και η κατάρτιση οδηγούν σε ουσιαστικές και διαρκείς αλλαγές στη συμπεριφορά των εργαζομένων.

2.3 Προηγούμενες Μελέτες για την Εκπαίδευση και τις Βιώσιμες Πρακτικές στη Φιλοξενία

Η επιστημονική έρευνα για τη σχέση εκπαίδευσης και βιώσιμων πρακτικών στον τομέα της φιλοξενίας έχει αποφέρει πληθώρα γνώσεων. Οι Jones et al. (2014) παρείχαν μια κριτική εμπειρική αξιολόγηση των προγραμμάτων βιωσιμότητας σε κορυφαίες αλυσίδες ξενοδοχείων, αποκαλύπτοντας ότι ένα έντονο εκπαιδευτικό χάσμα μεταξύ των εργαζομένων μπορεί να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα τέτοιων προγραμμάτων. Τα ευρήματά τους συνηγορούν υπέρ μιας πιο ισχυρής ενσωμάτωσης της εκπαίδευσης για την αειφορία στον κλάδο της φιλοξενίας για να ενισχυθεί ο αντίκτυπος αυτών των πρωτοβουλιών.

Οι Bohdanowicz και Zientara (2009) εμβαθύνουν στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης των εργαζομένων και της λειτουργικότητας βιώσιμων πρακτικών στα ξενοδοχεία. Η έρευνά τους περιέγραψε μια θετική συσχέτιση, υπογραμμίζοντας την εκπαίδευση ως καθοριστικό παράγοντα της βιώσιμης συμπεριφοράς σε αυτόν τον τομέα. Ομοίως, οι Tzschentke et al. (2008) προσδιόρισαν ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση προσαρμοσμένη στο προσωπικό του ξενοδοχείου ενισχύει σημαντικά τη συμμόρφωση και τη δέσμευση με καθιερωμένες πολιτικές βιωσιμότητας, ενισχύοντας έτσι τον ρόλο της εκπαίδευσης ως παράγοντα αλλαγής.

Η επιρροή της εκπαίδευσης για την αειφορία που ενσωματώνεται στα προγράμματα διαχείρισης φιλοξενίας ήταν το επίκεντρο της μελέτης του Hsu (2012), η οποία υποστήριξε ότι τέτοια στοιχεία του προγράμματος σπουδών προδιαθέτουν τους φοιτητές να ενσωματώσουν βιώσιμες πρακτικές στις επαγγελματικές τους προσπάθειες στον τομέα της φιλοξενίας. Η κεντρική θέση της ηγεσίας στην προώθηση της εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα στον χώρο της φιλοξενίας φωτίστηκε από το έργο των Altinay, Paraskevas και Jang (2015), οι οποίοι υποστήριξαν ότι η δέσμευση της ηγεσίας στην εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα των εργαζομένων έχει ουσιαστική επιρροή στην υιοθέτηση σχετικών πρακτικών.

Περαιτέρω διερευνώντας τον αντίκτυπο των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, οι Kim και Choi (2013) διαπίστωσαν ότι οι πρωτοβουλίες συνεχούς κατάρτισης αυξάνουν σημαντικά την

τάση για βιώσιμες συμπεριφορές μεταξύ των εργαζομένων στο ξενοδοχείο, υποστηρίζοντας έτσι την ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση. Οι Font και Harris (2004) ερεύνησαν τις επιπτώσεις της πιστοποίησης βιωσιμότητας στις λειτουργίες του ξενοδοχείου, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι τέτοιες πιστοποιήσεις, όταν περιλαμβάνουν στοιχεία εκπαίδευσης, είναι πιο πιθανό να δημιουργήσουν σταθερές βιώσιμες πρακτικές μεταξύ του προσωπικού.

Τέλος, ο Bagdan (2016) διερεύνησε τα απτά αποτελέσματα των εκπαιδευτικών επενδύσεων στον τομέα της φιλοξενίας, με τα αποτελέσματα να υποδηλώνουν ότι τα ξενοδοχεία που είναι αφιερωμένα στην εκπαίδευση του προσωπικού παρουσιάζουν πιο ισχυρές στρατηγικές και λειτουργίες βιωσιμότητας. Μαζί, αυτές οι μελέτες δημιουργούν μια συναρπαστική υπόθεση για τη στρατηγική ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων ως μέσο καλλιέργειας βιώσιμων πρακτικών στον κλάδο της φιλοξενίας.

Κεφάλαιο 3. Ερευνητική Μεθοδολογία

Έπειτα από την παρουσίαση της θεωρητικής επισκόπησης, το παρόν κεφάλαιο εισάγει τη μεθοδολογία της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται θέματα που αφορούν τον σχεδιασμό της έρευνας, το δείγμα της μελέτης, το εργαλείο της έρευνας, τη διαδικασία συλλογής δεδομένων καθώς και θέματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας.

3.1 Ερευνητικό Σχέδιο

Ο ερευνητικός σχεδιασμός της παρούσας μελέτης είναι μια ποσοτική διατομεακή έρευνα. Αυτή η προσέγγιση περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων σε ένα μόνο χρονικό σημείο από ένα δείγμα που αντιπροσωπεύει μεγαλύτερο πληθυσμό. Σε αυτή την περίπτωση, η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα για να αξιολογηθεί πώς η επίσημη εκπαίδευση και η συνεχής εκπαίδευσή τους επηρεάζουν την ευαισθητοποίησή τους και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στο εργασιακό τους περιβάλλον.

Η ποσοτική μέθοδος είναι κατάλληλη για αυτή τη μελέτη, επειδή επιτρέπει τη συλλογή μετρήσιμων δεδομένων που μπορούν να αναλυθούν στατιστικά. Αυτή η προσέγγιση είναι αποτελεσματική στον έλεγχο υποθέσεων και στην εξέταση των σχέσεων μεταξύ μεταβλητών (Creswell & Creswell, 2017), όπως το επίπεδο εκπαίδευσης και η εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στα ξενοδοχεία.

Μια διατομεακή έρευνα είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για αυτήν την έρευνα, επειδή παρέχει ένα στιγμιότυπο της τρέχουσας κατάστασης γνώσεων, στάσεων και πρακτικών που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα των εργαζομένων του ξενοδοχείου. Αυτός ο σχεδιασμός είναι αποτελεσματικός για τη συλλογή δεδομένων από μεγάλο αριθμό ερωτηθέντων εντός περιορισμένου χρονικού πλαισίου, καθιστώντας εφικτή τη συλλογή δεδομένων από μια ευρεία γεωγραφική περιοχή σε όλη την Ελλάδα (Babbie, 2020).

Συνοπτικά, ο επιλεγμένος ερευνητικός σχεδιασμός είναι κατάλληλος για τους στόχους της παρούσας μελέτης καθώς παρέχει ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό μέσο αξιολόγησης της επιρροής της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών από τους ξενοδόχους στην Ελλάδα. Η ποσοτική, διατομεακή φύση της έρευνας επιτρέπει τη συλλογή περιεκτικών δεδομένων, διευκολύνοντας την ευρεία κατανόηση του τρέχοντος

τοπίου και ενημερώνοντας μελλοντικές στρατηγικές για την ενίσχυση της βιωσιμότητας στον ξενοδοχειακό κλάδο.

3.2 Πληθυσμός και Δείγμα

Στη μεθοδολογία έρευνας, ο «πληθυσμός» αναφέρεται σε ολόκληρη την ομάδα ατόμων ή περιπτώσεων για τις οποίες ενδιαφέρονται οι ερευνητές. Αντίθετα, το «δείγμα» υποδηλώνει ένα υποσύνολο αυτού του πληθυσμού που επιλέχθηκε για την πραγματική μελέτη. Το δείγμα προορίζεται να αντιπροσωπεύει τον μεγαλύτερο πληθυσμό, επιτρέποντας στους ερευνητές να βγάλουν συμπεράσματα που μπορούν να γενικευθούν σε ολόκληρη την ομάδα (Creswell & Creswell, 2017). Η διαδικασία επιλογής δείγματος από τον πληθυσμό είναι κρίσιμη καθώς επηρεάζει την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της έρευνας. Οι διαφορετικές μέθοδοι δειγματοληψίας καλύπτουν διάφορους ερευνητικούς σχεδιασμούς και στόχους, που κυμαίνονται από την τυχαία δειγματοληψία έως τη σκόπιμη δειγματοληψία, καθεμία με τα δικά της πλεονεκτήματα και περιορισμούς (Babbie, 2020).

Ο πληθυσμός στην παρούσα μελέτη αποτελείται από εργαζόμενους στον ξενοδοχειακό κλάδο σε όλη την Ελλάδα. Αυτός ο πληθυσμός είναι σημαντικός καθώς περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ατόμων με διάφορους ρόλους, εμπειρίες και επίπεδα εκπαίδευσης, τα οποία συμβάλλουν όλες στις πρακτικές βιωσιμότητας στις αντίστοιχες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις τους.

Το δείγμα, πιο συγκεκριμένα, προέρχεται από εργαζόμενους που εργάζονται κυρίως σε ξενοδοχεία στην Αθήνα. Δεδομένης της εστίασης της μελέτης στον αντίκτυπο της εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στις βιώσιμες πρακτικές, χρησιμοποιείται μια σκόπιμη στρατηγική δειγματοληψίας. Η σκόπιμη δειγματοληψία περιλαμβάνει την επιλογή ατόμων που έχουν ιδιαίτερη γνώση ή εμπειρία σχετικά με το φαινόμενο ενδιαφέροντος (Patton, 2015). Σε αυτό το πλαίσιο, οι ξενοδοχοϋπάλληλοι στην Αθήνα επιλέγονται λόγω της εξέχουσας θέσης της πόλης στον ελληνικό τουριστικό τομέα, κάτι που πιθανότατα μεταφράζεται σε μεγαλύτερη δέσμευση σε πρωτοβουλίες βιωσιμότητας. Αυτή η εστίαση επιτρέπει μια βαθύτερη εξερεύνηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των βιώσιμων πρακτικών σε ένα σημαντικό αστικό και τουριστικό κέντρο, παρέχοντας γνώσεις που μπορεί να είναι πιο έντονες ή εξελιγμένες από ό,τι σε άλλες περιοχές.

Η χρήση σκόπιμης δειγματοληψίας σε αυτή τη μελέτη είναι κατάλληλη καθώς ευθυγραμμίζεται με τον στόχο της εξέτασης πρακτικών βιωσιμότητας σε μια βασική γεωγραφική περιοχή της ξενοδοχειακής βιομηχανίας, όπου ο αντίκτυπος των εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών μπορεί να είναι πιο ορατός. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει τη λεπτομερή διερεύνηση των αποχρώσεων στις πρακτικές βιωσιμότητας μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων, οι οποίοι είναι πιθανό να έχουν ποικίλες εμπειρίες και επίπεδα έκθεσης στην κατάρτιση και την εκπαίδευση αειφορίας σε μια πόλη όπως η Αθήνα.

3.3 Εργαλείο Έρευνας

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα ερευνητικό εργαλείο που αποτελείται από μια σειρά ερωτήσεων και άλλες προτροπές για τη συλλογή πληροφοριών από τους ερωτηθέντες. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, το ερωτηματολόγιο έχει σχεδιαστεί για τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων σχετικά με την ευαισθητοποίηση, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα σχετικά με βιώσιμες πρακτικές στο εργασιακό τους περιβάλλον. Αυτή η μέθοδος είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για την παρούσα μελέτη, επειδή επιτρέπει την αποτελεσματική συλλογή δεδομένων από μεγάλο αριθμό ερωτηθέντων σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα (Fowler Jr., 2013). Επιπλέον, η δομημένη μορφή ενός ερωτηματολογίου, με τον συνδυασμό ερωτήσεων κλειστού τύπου και κλίμακες Likert, διευκολύνει τον ποσοτικό προσδιορισμό και τη στατιστική ανάλυση των απαντήσεων. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την εξέταση των σχέσεων μεταξύ μεταβλητών όπως το επίπεδο εκπαίδευσης, η κατάρτιση στη βιωσιμότητα και η εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών. Η χρήση ερωτηματολογίου ευθυγραμμίζεται με τον ποσοτικό ερευνητικό σχεδιασμό της μελέτης και είναι αποτελεσματική στην αντιμετώπιση των στόχων της έρευνας παρέχοντας μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της τρέχουσας κατάστασης βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Αθήνα (Creswell & Creswell, 2017).

Για την παρούσα έρευνα, το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιείται (Παράρτημα Α) αποτελείται από τέσσερις ενότητες. Η ενότητα δημογραφικών δεδομένων αποτελείται από πέντε ερωτήσεις για το φύλο, την ηλικία, το χρόνο εργασίας στο ξενοδοχείο, τη θέση εργασίας του ερωτώμενου και μια ερώτηση σχετικά με γνώσεις σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές στο ξενοδοχειακό κλάδο. Η επόμενη κλίμακα αφορά στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη βιωσιμότητα, όπως τομείς κατάρτισης, διάρκεια και συχνότητα

προγραμμάτων, μορφή και τρόπο επιλογής εργαζομένων και εισηγητών και αποτελείται από συνολικά οκτώ ερωτήσεις.

Η τρίτη κλίμακα αφορά στην ευαισθητοποίηση και εφαρμογή πρακτικών βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο και αποτελείται από συνολικά δώδεκα προτάσεις σε κλίμακα Likert πέντε σημείων, με 1=διαφωνώ απόλυτα και 5=συμφωνώ απόλυτα. Η κλίμακα είναι χωρισμένη σε δύο παράγοντες των έξι στοιχείων το καθένα που αφορούν θέματα ευαισθητοποίησης των εργαζομένων και θέματα εφαρμογής των πρακτικών βιωσιμότητας. Τέλος, η τελευταία κλίμακα αποτελείται από δέκα δηλώσεις σε κλίμακα Likert πέντε σημείων, με 1=διαφωνώ απόλυτα και 5=συμφωνώ απόλυτα για τη διερεύνηση των εμποδίων και των διευκολύνσεων στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στα ξενοδοχεία από τους εργαζομένους.

3.4 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Το ερωτηματολόγιο, που αναπτύχθηκε με βάση τους ερευνητικούς στόχους, δημιουργήθηκε στο Google Forms. Αυτή η πλατφόρμα είναι φιλική προς το χρήστη και επιτρέπει μια σειρά τύπων ερωτήσεων, συμπεριλαμβανομένων πολλαπλών επιλογών, πλαισίων ελέγχου και κλίμακες Likert. Ο σύνδεσμος του ερωτηματολογίου κοινοποιήθηκε σε διάφορες πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης που απευθύνονται σε εργαζόμενους του κλάδου των ξενοδοχείων. Για το σκοπό χρησιμοποιήθηκαν πλατφόρμες όπως το LinkedIn, οι ομάδες του Facebook ειδικά για τη βιομηχανία και το Twitter. Επιπλέον, ένα επίσημο email που περιείχε τον σύνδεσμο του ερωτηματολογίου εστάλη σε ξενοδοχεία στην Αθήνα. Το email περιέγραφε τον σκοπό της μελέτης και θα διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα των απαντήσεων. Στη συνέχεια, τα δεδομένα εξήχθησαν από τις Φόρμες Google για ανάλυση.

3.5 Ηθική και Δεοντολογία Έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή αυτής της μελέτης, η αυστηρή τήρηση των ηθικών προτύπων στην έρευνα είναι πρωταρχικής σημασίας. Αυτή η δέσμευση για τη δεοντολογία διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων των συμμετεχόντων, την ακεραιότητα των δεδομένων που συλλέγονται και την αξιοπιστία των ευρημάτων της μελέτης. Μια βασική ηθική παράμετρος είναι η ενημερωμένη συγκατάθεση. Στους συμμετέχοντες παρέχεται ένα φύλλο πληροφοριών (Παράρτημα Β) που περιγράφει λεπτομερώς τον σκοπό της μελέτης, τα δικαιώματά τους ως συμμετέχοντες και τη χρήση των δεδομένων που συλλέγονται. Αυτό το φύλλο χρησιμεύει για να ενημερώσει τους συμμετέχοντες σχετικά με τη φύση της μελέτης,

διασφαλίζοντας ότι η συμμετοχή τους είναι εθελοντική και βασίζεται σε μια σαφή κατανόηση του τι συνεπάγεται η έρευνα.

Η εμπιστευτικότητα και η ανωνυμία είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Η μελέτη έχει σχεδιαστεί για να διασφαλίσει ότι οι μεμονωμένες απαντήσεις παραμένουν εμπιστευτικές. Δεν συλλέγονται προσωπικά αναγνωριστικά στο ερωτηματολόγιο, που εγγυάται ότι οι παρεχόμενες πληροφορίες δεν μπορούν να εντοπιστούν σε μεμονωμένους συμμετέχοντες. Αυτή η προσέγγιση σέβεται το απόρρητο των ερωτηθέντων και ενθαρρύνει την ειλικρίνεια στις απαντήσεις τους.

Με την τήρηση αυτών των ηθικών αρχών, η μελέτη στοχεύει να συνεισφέρει πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία, τηρώντας παράλληλα τα υψηλότερα πρότυπα ηθικής της έρευνας. Αυτή η δέσμευση όχι μόνο προστατεύει τους συμμετέχοντες αλλά επίσης ενισχύει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ευρημάτων της έρευνας.

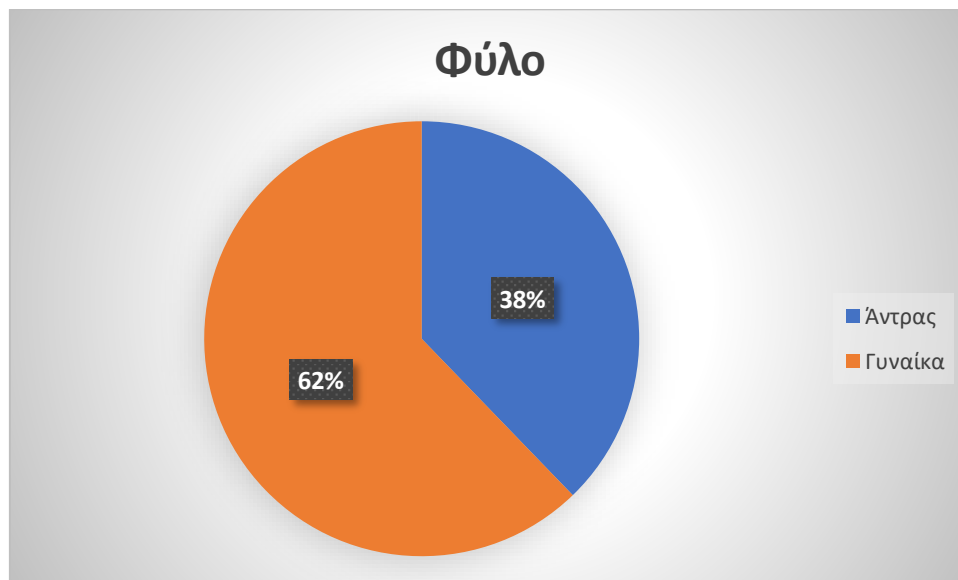
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων από τη συλλογή των ερωτηματολογίων, προκειμένου τα αποτελέσματα αυτά να συζητηθούν κριτικά στο επόμενο κεφάλαιο της Συζήτησης Αποτελεσμάτων. Συνολικά, συγκεντρώθηκαν 135 ερωτηματολόγια από εργαζομένους ξενοδοχείων.

4.1 Δημογραφικά

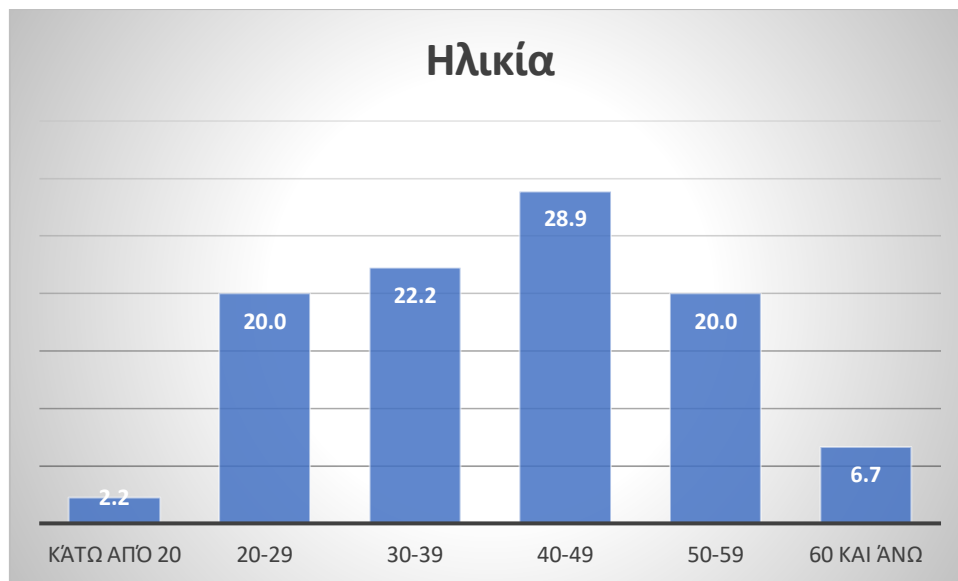
Όπως φαίνεται από το γράφημα 1 που ακολουθεί, από το σύνολο των 135 συμμετεχόντων, το 62% ήταν γυναίκες και το 38% ήταν άνδρες.

Γράφημα 1. Φύλο

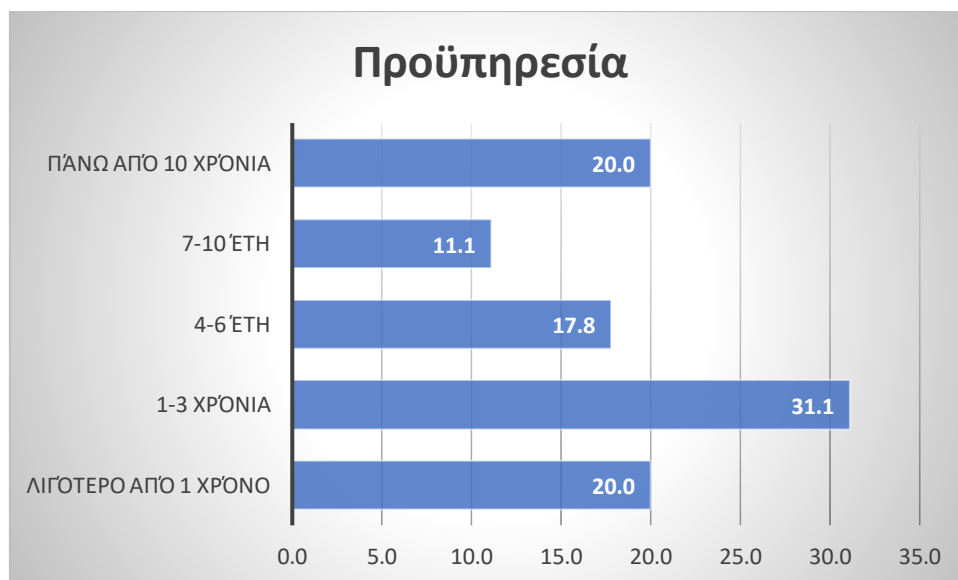
Σχετικά με την ηλικία, όπως φαίνεται στο γράφημα 2, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (28,9%) ανήκαν στο ηλικιακό διάστημα 40-49 και ακολουθεί ποσοστό 22,2% στο ηλικιακό διάστημα 30-39, 20% στο ηλικιακό διάστημα 50-59 και εξίσου 20% στο ηλικιακό διάστημα 20-29 ετών. Ποσοστό 6,7% ήταν άνω των 60 ετών και ποσοστό 2,2% ήταν κάτω από 20 ετών.

Γράφημα 2. Ηλικία

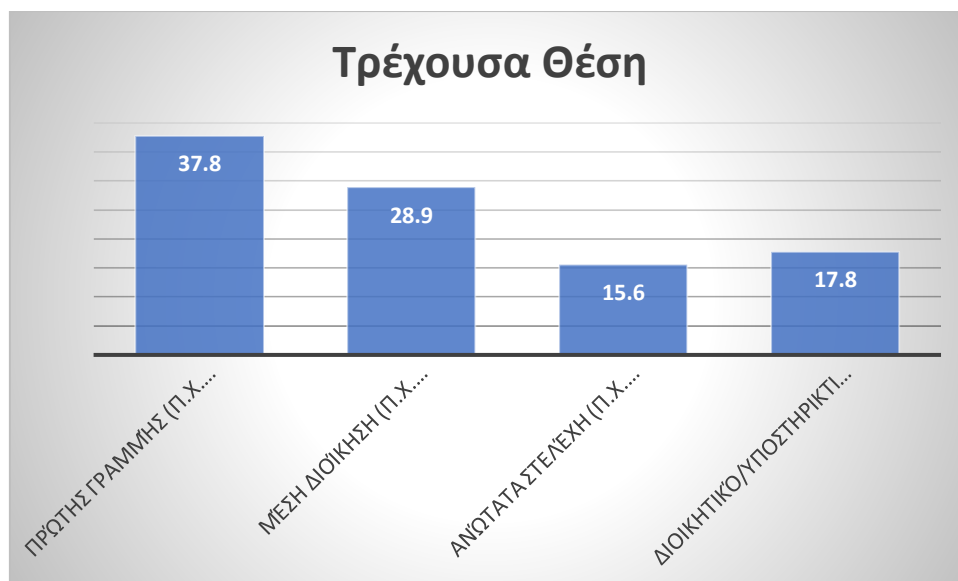
Όπως δείχνει το γράφημα 3, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (31,1%) είχε προϋπηρεσία 1-3 χρόνια, ποσοστό 20% είχε προϋπηρεσία πάνω από 10 χρόνια, ενώ εξίσου ποσοστό 20% είχε προϋπηρεσία λιγότερο από 1 χρόνο, ενώ 17,8% είχε προϋπηρεσία 4-6 έτη και ποσοστό 11,1% είχε προϋπηρεσία 7,-10 έτη.

Γράφημα 3. Προϋπηρεσία στο παρόν ξενοδοχείο

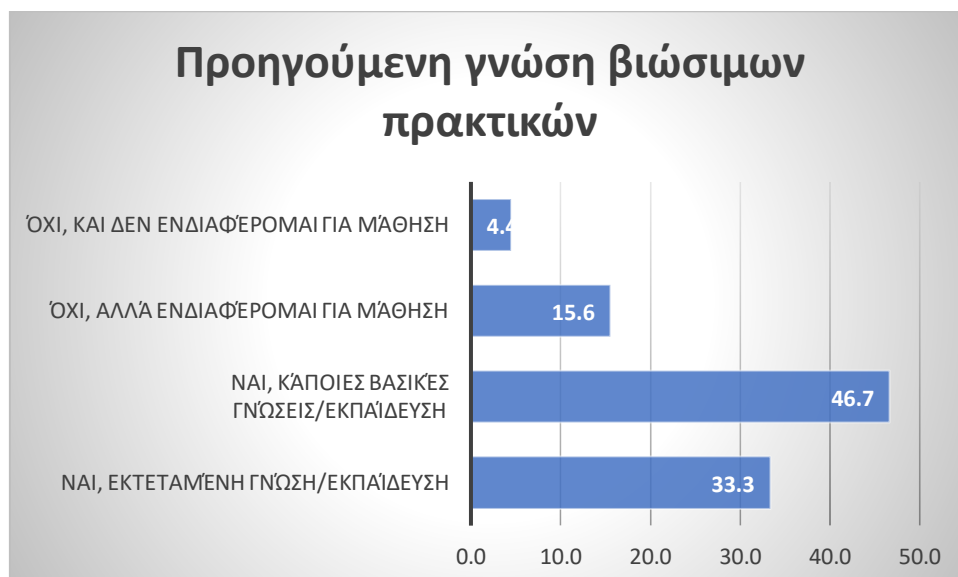
Σε ό,τι αφορά στην τρέχουσα θέση των συμμετεχόντων στο ξενοδοχείο, όπως δείχνει το γράφημα 4, το μεγαλύτερο ποσοστό (37,8% ήταν προσωπικό πρώτης γραμμής, ακολουθούμενο από ποσοστό 28,9% προσωπικού μέσης διοίκησης, ποσοστό 17,8% για διοικητικό/υποστηρικτικό προσωπικό, και ποσοστό 15,6% ανώτατα στελέχη.

Γράφημα 4. Τρέχουσα θέση στο ξενοδοχείο

Τέλος, η τελευταία ερώτηση των δημογραφικών αφορούσε την προηγούμενη γνώση σε βιώσιμες πρακτικές σχετικά με τον ξενοδοχειακό κλάδο. Όπως φαίνεται στο γράφημα 5, το μεγαλύτερο ποσοστό (46,7%) δήλωσε ότι είχε κάποιες βασικές γνώσεις/εκπαίδευση σε βιώσιμες πρακτικές ακολουθούμενο από ποσοστό 33,3% ότι είχε εκτεταμένη γνώση/εκπαίδευση, ποσοστό 15,6% ότι δεν είχε αλλά ενδιαφερόταν για μάθηση και ποσοστό 4,4% ότι δεν είχε και δεν ενδιαφέρεται για μάθηση.

Γράφημα 5. Προηγούμενη εμπειρία σε βιώσιμες πρακτικές

4.2 Προγράμματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για τη Βιωσιμότητα

Στη συνέχεια, η επόμενη ενότητα ζητούσε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν σε κάποιες ερωτήσεις σχετικά με τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη

βιωσιμότητα. Η πρώτη ερώτηση αφορούσε του ποιοι τομείς περιλαμβάνονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία. Όπως δείχνει ο πίνακας 1 που ακολουθεί, οι συμμετέχοντες επέλεξαν μέχρι τέσσερις διαφορετικές επιλογές.

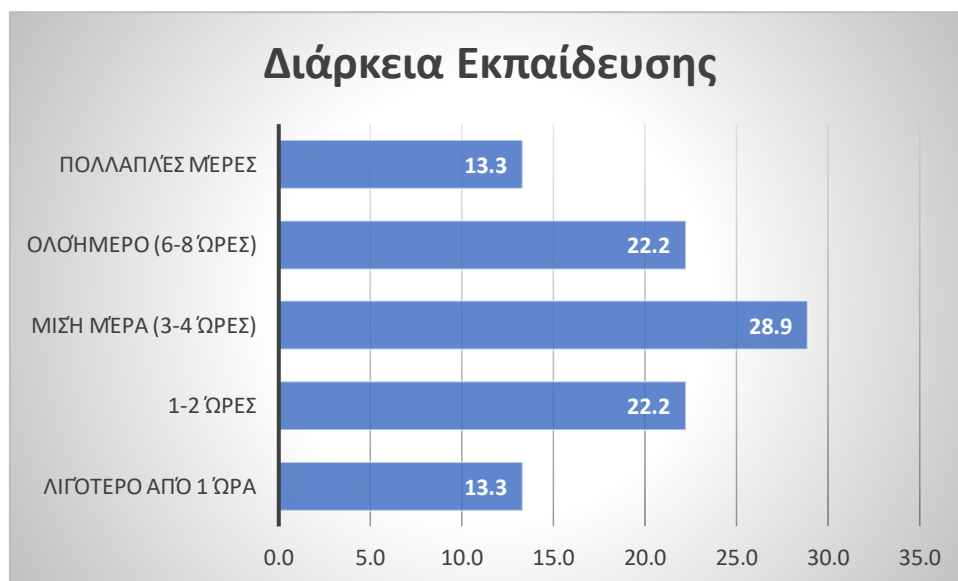
Συνολικά, ως πρώτη επιλογή, το μεγαλύτερο ποσοστό (53,3%) συγκεντρώθηκαν γύρω από τεχνικές εξοικονόμησης ενέργειας και ακολουθούν ποσοστά 26,7% για μείωση απορριμμάτων και ανακύκλωση, 8,9% για πρωτοβουλίες εξοικονόμησης ενέργειας, 6,7% για κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας και ποσοστό 4,4 για βιώσιμη προμήθεια. Δεύτερη επιλογή επέλεξε συνολικά το 66,7% των συμμετεχόντων, με ποσοστό 35,6% να αναφέρεται στη μείωση απορριμμάτων και την ανακύκλωση, ποσοστό 20% στις πρωτοβουλίες εξοικονόμησης νερού και ποσοστό 11,1% στην κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας. Ποσοστό 46,6% επέλεξε και Τρίτη επιλογή, όπου το 22,2% αναφέρεται στην κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας, ποσοστό 20% σε πρωτοβουλίες εξοικονόμησης νερού και ποσοστό 4,4% στη βιώσιμη προμήθεια. Τέλος, ποσοστό 17,8% επέλεξε και τέταρτη επιλογή, με το 11,1% εξ αυτών να επιλέγουν την κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας και ποσοστό 6,7% τη βιώσιμη προμήθεια.

Πίνακας 1. Τομείς εκπαίδευσης προγραμμάτων αειφορίας

	1η Επιλογή		2η Επιλογή		3η Επιλογή		4η Επιλογή	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Τεχνικές εξοικονόμησης ενέργειας	72	53.3						
Μείωση απορριμμάτων και ανακύκλωση	36	26.7	48	35.6				
Πρωτοβουλίες εξοικονόμησης νερού	12	8.9	27	20	27	20		
Κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας	9	6.7	15	11.1	30	22.2	15	11.1
Βιώσιμη προμήθεια	6	4.4			6	4.4	9	6.7
Σύνολο	135	100.0	90	66.7	63	46.6	24	17.8

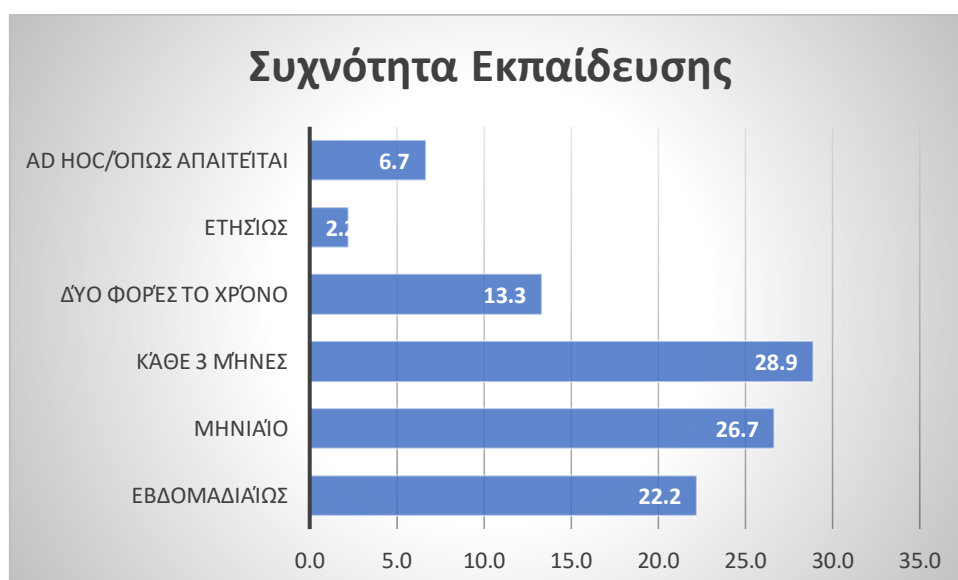
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην τυπική διάρκεια εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα. Όπως φαίνεται από το γράφημα 6, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (28,9%) είχε τυπική διάρκεια εκπαίδευσης μισής μέρας (3-4 ώρες) και ακολουθούν ποσοστά 22,2% 1-2 ώρες και εξίσου 22,2% για 6-8 ώρες (ολοήμερο), 13,3% με λιγότερο από μια ώρα και εξίσου 13,3% για πολλαπλές μέρες.

Γράφημα 6. Τυπική διάρκεια εκπαίδευσης στη βιωσιμότητα

Σχετικά με τη συχνότητα των εκπαιδευτικών συνεδριών βιωσιμότητας, όπως φαίνεται από το γράφημα που ακολουθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό (28,9%) δήλωσε ότι αυτά γίνονται κάθε τρεις μήνες, ποσοστό 26,7% ότι γίνονται μηνιαία, 22,2% ότι γίνονται εβδομαδιαίως, ποσοστό 13,3% ότι γίνονται δύο φορές το χρόνο, ποσοστό 6,7% ότι γίνονται όπως απαιτούνται (Ad Hoc) και τέλος ποσοστό 2,2% ότι γίνονται ετησίως.

Γράφημα 7. Συχνότητα εκπαιδευτικών συνεδριών βιωσιμότητας

Αναφορικά με τους τύπους μορφών κατάρτισης που χρησιμοποιήθηκαν, οι συμμετέχοντες της έρευνας σε ποσοστό 40% δήλωσαν ότι αυτά έγιναν διαδικτυακά ή με ενότητες ηλεκτρονικής μάθησης και ακολουθεί ποσοστό 31,1% για πρακτικά εργαστήρια, 15,6% για

παρουσιάσεις βίντεο ή πολυμέσων, ποσοστό 8,9% για καθοδήγηση κατά την εργασία και τέλος ποσοστό 4,4% δήλωσε ότι γίνεται μάθηση με βάση την τάξη.

Γράφημα 8. Τύποι μορφών κατάρτισης που χρησιμοποιήθηκαν

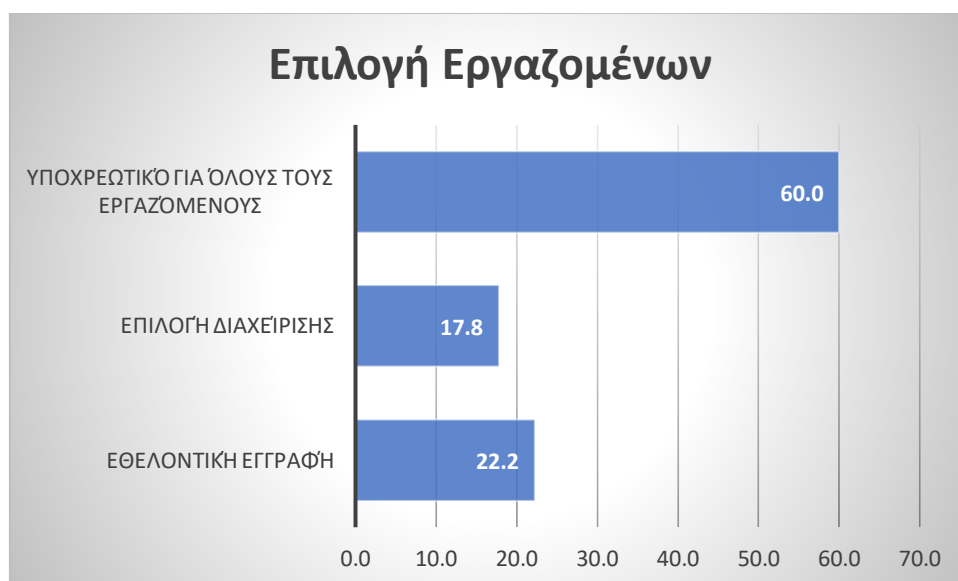
Σε ό,τι αφορά στα προσόντα των συντονιστών των εκπαιδευτών βιωσιμότητας, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (28,9%) δήλωσαν ότι είχαν εμπειρία στον ξενοδοχειακό κλάδο και ακολουθεί ποσοστό 26,7% για πιστοποιήσεις από αναγνωρισμένους οργανισμούς βιωσιμότητας, ποσοστό 22,2% για διαπιστευτήρια επαγγελματικής κατάρτισης/διδασκτικής και τέλος ποσοστό 22,2% ανέφερε τυπικά προσόντα στην περιβαλλοντική επιστήμη/αιεφορία.

Γράφημα 9. Προσόντα συντονιστών εκπαιδευτών βιωσιμότητας

Έπειτα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν πως γίνεται η επιλογή των εργαζομένων για συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα βιωσιμότητας. Όπως φαίνεται στο γράφημα 10 που ακολουθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό (60%) δήλωσε ότι είναι υποχρεωτικό για όλους τους εργαζομένους, ποσοστό 22,2% δήλωσε ότι πρόκειται για εθελοντική συμμετοχή και ποσοστό 17,8% δήλωσε ότι γίνεται επιλογή από τη διοίκηση του ξενοδοχείου.

Γράφημα 10. Τρόποι επιλογής εργαζομένων για συμμετοχή σε εκπαίδευση βιωσιμότητας

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να δηλώσουν τι είδους υποστηρικτικό υλικό χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση βιωσιμότητας. Όπως δείχνει ο πίνακας 2 που ακολουθεί, οι συμμετέχοντες επέλεξαν μέχρι τρεις διαφορετικές απαντήσεις. Στην πρώτη επιλογή, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (53,3%) ανέφερε τα έντυπα εγχειρίδια ή φυλλάδια, ποσοστό 33,3% δήλωσε ψηφιακές πηγές (όπως pdf και διαδικτυακά άρθρα), 6,7% δήλωσε την πρόσβαση σε πύλες/ιστοσελίδες βιωσιμότητας και εξίσου ποσοστό 6,7% δήλωσε τα μοντέλα ή εργαλεία φυσικής επίδειξης.

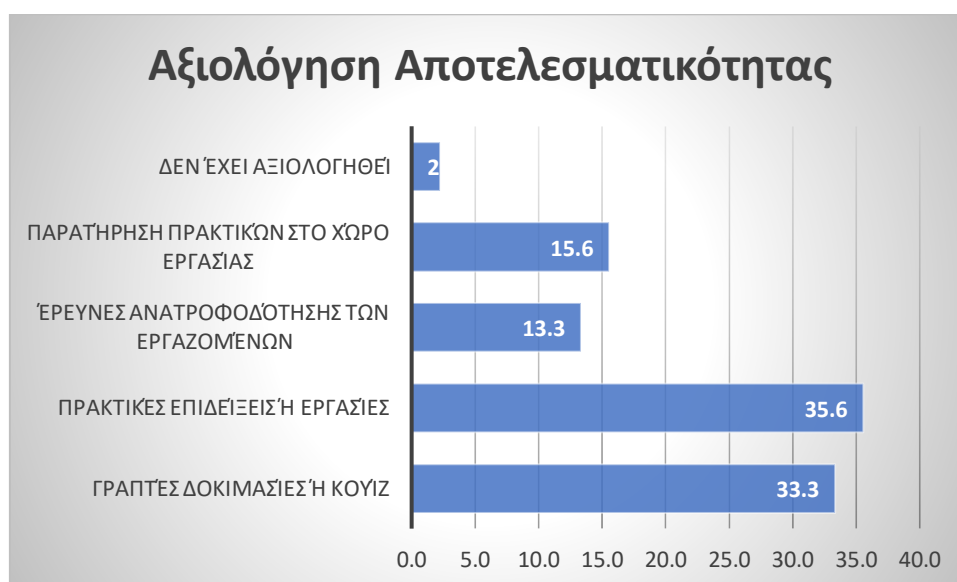
Πίνακας 2. Υλικό προγραμμάτων εκπαίδευσης βιωσιμότητας

	1η Επιλογή		2η Επιλογή		3η Επιλογή	
	N	%	N	%	N	%
Έντυπα εγχειρίδια ή φυλλάδια	72	53.3				
Ψηφιακές πηγές (π.χ. PDF, διαδικτυακά άρθρα)	45	33.3	42	44.4		

Πρόσβαση σε πύλες/ιστοσελίδες βιωσιμότητας	9	6.7	33	24.4	33	24.4
Μοντέλα ή εργαλεία φυσικής επίδειξης	9	6.7				
Σύνολο	135	100.0	75	68.8	33	24.4

Τέλος, η τελευταία ερώτηση της ενότητας αφορούσε στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Όπως φαίνεται από το γράφημα που ακολουθεί το μεγαλύτερο ποσοστό (35,6%) ανέφερε πως αξιολογείται μέσω πρακτικών επιδείξεων ή εργασιών, 33,3% μέσω γραπτών δοκιμασιών ή κουίζ, 15,6% μέσω παρατήρησης πρακτικών στο χώρο εργασίας και τέλος, ποσοστό 2,2% ανέφερε πως δεν έχει αξιολογηθεί.

Γράφημα 11. Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας εκπαίδευσης

4.3 Ευαισθητοποίηση και Εφαρμογή Πρακτικών Βιωσιμότητας

Έπειτα, η τέταρτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορούσε στην ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή πρακτικών βιωσιμότητας. Όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες μια σειρά από προτάσεις και ζητήθηκε να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σε μια κλίμακα από διαφωνώ απόλυτα έως συμφωνώ απόλυτα.

Η πρώτη υποκλίμακα που παρουσιάζεται στον πίνακα 3 αφορούσε την ευαισθητοποίηση των συμμετεχόντων. Όπως φαίνεται, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων δήλωσε

πως συμφωνεί προς συμφωνεί απόλυτα με την πρόταση ότι αναγνωρίζουν τα οικονομικά πλεονεκτήματα που μπορούν να φέρουν στο ξενοδοχείο οι βιώσιμες πρακτικές (M=4,29, TA=1,19). Ακολουθεί η δεύτερη πρόταση σχετικά με την κατανόηση του περιβαλλοντικού αντικτύπου των πρωτοβουλιών βιωσιμότητας του ξενοδοχείου, όπου φαίνεται επίσης να υπάρχει συμφωνία προς απόλυτη συμφωνία (M=4,27, TA=1,11), ενώ εξίσου συμφωνία προς απόλυτη συμφωνία έδειξαν και για τη φράση ότι είναι καλά ενημερωμένοι για τις βιώσιμες πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στον ξενοδοχειακό κλάδο (M=4,22, TA=1,18). Έπειτα, οι συμμετέχοντες δήλωσα συμφωνία με την πρόταση ότι γνωρίζουν τα κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη της ενασχόλησης με βιώσιμες πρακτικές στο πλαίσιο των λειτουργιών του ξενοδοχείου που εργάζονται (M=4,13, TA=1,07), ενώ επίσης συμφωνία δήλωσαν για την πρόταση ότι έχουν επίγνωση του ρόλου που παίζει η βιωσιμότητα στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινωνιών και της ευημερίας των εργαζομένων στο ξενοδοχείο (M=4,07, TA=1,19). Τέλος, εξίσου συμφωνία έδειξαν και για την πρόταση ότι είναι εξοικειωμένοι με τις πολιτικές και τους κανονισμούς για το βιώσιμο τουρισμό που ισχύουν για το ξενοδοχείο τους (M=3,96, TA=1,23).

Πίνακας 3. Ευαισθητοποίηση για βιωσιμότητα

	MO	TA	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
1 Είμαι καλά ενημερωμένος/η για τις βιώσιμες πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στον ξενοδοχειακό κλάδο.	4.22	1.18	8.9%		6.7%	28.9%	55.6%
2 Κατανοώ τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των πρωτοβουλιών βιωσιμότητας που αναλαμβάνουμε στο ξενοδοχείο μας.	4.27	1.11	6.7%	2.2%	4.4%	31.1%	55.6%
3 Γνωρίζω τα κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη της ενασχόλησης με βιώσιμες πρακτικές στο πλαίσιο των λειτουργιών του ξενοδοχείου μας.	4.13	1.07	6.7%	2.2%	4.4%	44.4%	42.2%
4 Αναγνωρίζω τα οικονομικά πλεονεκτήματα που μπορούν να φέρουν στο ξενοδοχείο μας οι βιώσιμες πρακτικές.	4.29	1.19	8.9%	2.2%		28.9%	60.0%
5 Είμαι εξοικειωμένος/η με τις πολιτικές και τους κανονισμούς για το βιώσιμο τουρισμό που ισχύουν για το ξενοδοχείο μας.	3.96	1.23	8.9%	4.4%	11.1%	33.3%	42.2%

Έχω επίγνωση του ρόλου που παίζει η βιωσιμότητα στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινωνιών και της ευημερίας των εργαζομένων στο ξενοδοχείο.								
6		4.07	1.19	8.9%	2.2%	6.7%	37.8%	44.4%

Στη συνέχεια, η δεύτερη υποκλίμακα που παρουσιάζεται στον πίνακα 4 αφορούσε την εφαρμογή των πρακτικών βιωσιμότητας. Όπως φαίνεται, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι συμφωνούν με την πρόταση ότι συμμετέχουν ενεργά σε εκπαιδευτικά προγράμματα βιωσιμότητας που παρέχει το ξενοδοχείο (M=4,11, TA=1,04), ενώ εξίσου συμφωνία έδειξαν και με την πρόταση ότι παρατηρούν μια θετική αλλαγή στον περιβαλλοντικό αντίκτυπο του ξενοδοχείου λόγω των βιώσιμων πρακτικών που εφαρμόζονται (M=4,11, TA=1,16). Εξίσου συμφωνία έδειξαν οι συμμετέχοντες με την πρόταση ότι συχνά προτείνουν νέους τρόπους βελτίωσης της βιωσιμότητας σε διάφορα τμήματα του ξενοδοχείου (M=4,09, TA=1,23), με την πρόταση ότι το ξενοδοχείο τους διαθέτει σαφείς διαδικασίες και συστήματα για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών (M=4,07, TA=1,17). Τέλος, συμφωνία έδειξαν και με την πρόταση ότι εφαρμόζουν σταθερά βιώσιμες πρακτικές στην καθημερινή τους ρουτίνα στο ξενοδοχείο (M=4,02, TA=1,30) και με την πρόταση ότι αισθάνονται σίγουροι για την ικανότητα τους να συνεισφέρουν στους στόχους βιωσιμότητας του ξενοδοχείου (M=3,98, TA=1,28)

Πίνακας 4. Εφαρμογή πρακτικών βιωσιμότητας

	MO	TA	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
1 Συμμετέχω ενεργά σε εκπαιδευτικά προγράμματα βιωσιμότητας που παρέχει το ξενοδοχείο μας.	4.11	1.04	4.4%	4.4%	8.9%	40.0%	42.2%
2 Εφαρμόζω σταθερά βιώσιμες πρακτικές στην καθημερινή μου ρουτίνα εργασίας στο ξενοδοχείο.	4.02	1.3	6.7%	4.4%	8.9%	40.0%	40.0%
3 Αισθάνομαι σίγουρος για την ικανότητά μου να συνεισφέρω στους στόχους βιωσιμότητας του ξενοδοχείου.	3.98	1.28	8.9%	6.7%	8.9%	28.9%	46.7%

4	Το ξενοδοχείο μας διαθέτει σαφείς διαδικασίες και συστήματα για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.	4.07	1.17	8.9%		11.1%	35.6%	44.4%
5	Συχνά προτείνω νέους τρόπους βελτίωσης της βιωσιμότητας στα διάφορα τμήματα του ξενοδοχείου μας.	4.09	1.23	8.9%	2.2%	11.1%	26.7%	51.0%
6	Παρατηρώ μια θετική αλλαγή στον περιβαλλοντικό αντίκτυπο του ξενοδοχείου λόγω των βιώσιμων πρακτικών που εφαρμόζονται.	4.11	1.16	8.9%	8.9%		35.6%	46.7%

4.4 Εμπόδια και Διευκολυντές Εφαρμογής Βιώσιμων Πρακτικών

Στη συνέχεια, η τελευταία κλίμακα αφορούσε στα εμπόδια και στους διευκολυντές στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον ξενοδοχειακό κλάδο. Όπως και προηγούμενες, η κλίμακα παρουσιάστηκε σε μορφή κλίμακας Likert πέντε σημείων, με διαφωνώ απόλυτα ως συμφωνώ απόλυτα. Ο πίνακας 5 που ακολουθεί παρουσιάζει τα αποτελέσματα για τα εμπόδια στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.

Όπως φαίνεται, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι διαφωνών με όλες τις προτάσεις. Πιο συγκεκριμένα, διαφωνία υπήρξε για την πρόταση ότι οι βιώσιμες πρακτικές δεν έχουν προτεραιότητα από τη διεύθυνση του ξενοδοχείου (M=2,22, 1,27), όπως και με την πρόταση ότι υπάρχει έλλειψη σαφούς επικοινωνίας σχετικά με τους στόχους και τις πρακτικές βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο (M=2,22, 1,45). Στο ίδιο πλαίσιο, διαφωνία έδειξαν για το ότι η έλλειψη οικονομικών πόρων δυσκολεύει το ξενοδοχείο να εφαρμόσει βιώσιμες πρακτικές (M=2,2, TA=1,56), για το ότι ο τρέχον φόρτος εργασίας δεν επιτρέπει επαρκή χρόνο στους εργαζομένους να επικεντρωθούν στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών (M=2,18, 1,27) και για το ότι υπάρχει ανεπαρκής εκπαίδευση σχετικά με βιώσιμες πρακτικές στο ξενοδοχείο (M=2,16, TA=1,39).

Πίνακας 5. Εμπόδια εφαρμογής πρακτικών βιωσιμότητας

MO	TA	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
----	----	--------------------	---------	-------------------------------	---------	--------------------

	Η έλλειψη οικονομικών πόρων							
1	δυσκολεύει το ξενοδοχείο μας να εφαρμόσει βιώσιμες πρακτικές.	2.2	1.56	57.8%	6.7%	6.7%	15.6%	13.3%
	Υπάρχει ανεπαρκής εκπαίδευση							
2	σχετικά με βιώσιμες πρακτικές στο ξενοδοχείο μας.	2.16	1.39	48.9%	20.0%	4.4%	20.0%	6.7%
	Οι βιώσιμες πρακτικές δεν έχουν προτεραιότητα από τη διεύθυνση του ξενοδοχείου μας.							
3	Υπάρχει έλλειψη σαφούς επικοινωνίας σχετικά με τους στόχους και τις πρακτικές βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο μας.	2.22	1.27	37.8%	28.9%	13.3%	13.3%	6.7%
	Ο τρέχον φόρτος εργασίας δεν επιτρέπει επαρκή χρόνο στους εργαζόμενους να επικεντρωθούν στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.							
4		2.22	1.45	46.7%	20.0%	11.1%	8.9%	13.3%
5		2.18	1.39	48.9%	20.0%		26.7%	4.4%

Τέλος, η τελευταία υποκλίμακα αφορούσε στους διευκολυντές στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στα ξενοδοχεία. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 6 που ακολουθεί, οι συμμετέχοντες έδειξαν συμφωνία με όλες τις προτάσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες έδειξαν συμφωνία με το ότι το ξενοδοχείο έχει σαφείς και καλά κοινοποιημένους στόχους βιωσιμότητας που καθοδηγούν τις καθημερινές λειτουργίες (M=4,18, TA=1,22) όπως και με τις προτάσεις ότι υπάρχει πρόσβαση σε επαρκείς πόρους για την αποτελεσματική εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών (M=4,13, TA=1,21) και ότι υπάρχει ισχυρή κουλτούρα βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο που ενθαρρύνει βιώσιμες πρακτικές (M=4,13, TA=1,23). Στο ίδιο πλαίσιο, συμφωνία έδειξαν οι συμμετέχοντες με την πρόταση ότι η διοίκηση υποστηρίζει και επιβραβεύει ενεργά την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών (M=4,11, TA=1,14) και με την πρόταση ότι το ξενοδοχείο παρέχει τακτικά εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών (M=3,98, TA=1,19).

Πίνακας 6. Διευκολυντές εφαρμογής πρακτικών βιωσιμότητας

MO	TA	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
----	----	--------------------	---------	-------------------------------	---------	--------------------

1	Το ξενοδοχείο μας παρέχει τακτικά εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών.	3.98	1.19	6.7%	4.4%	17.8%	26.7%	44.4%
2	Η διοίκηση υποστηρίζει και επιβραβεύει ενεργά την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στο ξενοδοχείο μας.	4.11	1.14	6.7%	2.2%	13.3%	28.9%	48.9%
3	Έχουμε πρόσβαση σε επαρκείς πόρους (π.χ. υλικά, τεχνολογία) για την αποτελεσματική εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.	4.13	1.21	6.7%	4.4%	13.3%	20.0%	55.6%
4	Υπάρχει μια ισχυρή κουλτούρα βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο μας που ενθαρρύνει βιώσιμες πρακτικές.	4.13	1.23	6.7%	4.4%	15.6%	15.6%	57.8%
5	Το ξενοδοχείο μας έχει σαφείς και καλά κοινοποιημένους στόχους βιωσιμότητας που καθοδηγούν τις καθημερινές μας λειτουργίες.	4.18	1.22	8.9%		13.3%	20.0%	57.8%

4.5 Ανάλυση Παλινδρόμησης

Για την εξέταση του κατά πόσο υπάρχει επίδραση της εκπαίδευσης στην ευαισθητοποίηση και εφαρμογή των πρακτικών βιωσιμότητας πραγματοποιήθηκαν δύο αναλύσεις γραμμικής παλινδρόμησης.

Η ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης διερεύνησε τη σχέση μεταξύ επίσημης εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης. Η ανάλυση αποκάλυψε ότι το μοντέλο ήταν στατιστικά σημαντικό στην πρόβλεψη της Ευαισθητοποίησης, $F(1, 133) = 27.824$, $p < .001$. Το μοντέλο εξήγησε περίπου το 17,3% της διακύμανσης στην Ευαισθητοποίηση ($R^2 = 0,173$, Προσαρμοσμένο $R^2 = ,167$). Η αναχαίτιση βρέθηκε να είναι σημαντική ($\beta = 31.268$, $p < .001$), υποδεικνύοντας ότι χωρίς επίσημη εκπαίδευση, το αναμενόμενο επίπεδο ικανοποίησης είναι περίπου 31.268. Επιπλέον, η επίσημη εκπαίδευση ήταν ένας σημαντικός αρνητικός προγνωστικός παράγοντας της Ευαισθητοποίησης ($\beta = -3.315$, $p < .001$), υποδηλώνοντας ότι υψηλότερα επίπεδα επίσημης εκπαίδευσης συσχετίστηκαν με χαμηλότερα επίπεδα ευαισθητοποίησης. Αυτή η αρνητική συσχέτιση υπογραμμίζει τον πιθανό αντίκτυπο της προηγούμενης γνώσης στα επίπεδα ικανοποίησης στο υπό διερεύνηση πλαίσιο. Αυτά τα ευρήματα παρέχουν διορατικές συνέπειες για την κατανόηση του πώς η προηγούμενη γνώση επηρεάζει τα αποτελέσματα της ικανοποίησης.

Πίνακας 7. Γραμμική παλινδρόμηση επίδρασης επίσημης εκπαίδευσης στην ευαισθητοποίηση βιωσιμότητας

Effect	Estimate	SE	95% CI	p
Fixed Effects			LL UL	
Intercept	31.268	1.305		0
Επίσημη εκπαίδευση	-3.315	0.628		0

Σημείωση: Εξαρτημένη Μεταβλητή: Ευαισθητοποίηση. Περίληψη μοντέλου: $R = 0,416$, $R^2 = ,173$, Adjusted $R^2 = ,167$, Std.

Σφάλμα Εκτίμησης = 5,93. Αποτελέσματα ANOVA: Παλινδρόμηση ($F(1, 133) = 27.824$, $p < .001$), Υπολειπόμενο άθροισμα τετραγώνων =

4671.184, Συνολικό άθροισμα τετραγώνων = 5648.400. Αριθμός παρατηρήσεων = 135.

Κατά την εξέταση της επίδρασης της επίσημης εκπαίδευσης στην Εφαρμογή, πραγματοποιήθηκε ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης. Το μοντέλο προέβλεψε σημαντικά την Εφαρμογή, $F(1, 133) = 29.792$, $p < 0,001$, και αντιπροσώπευε περίπου το 18,3% της διακύμανσης στην Εφαρμογή ($R^2 = .183$, Προσαρμοσμένο $R^2 = .177$). Η τομή ήταν σημαντική ($\beta = 30.921$, $p < .001$), υποδεικνύοντας ότι όταν η επίσημη εκπαίδευση είναι στο μηδέν, το αναμενόμενο επίπεδο της Εφαρμογής είναι περίπου 30.921. Ο προγνωστικός παράγοντας, Προηγούμενη Γνώση, βρέθηκε να είναι ένας σημαντικός αρνητικός προγνωστικός παράγοντας της Εφαρμογής ($\beta = -3.424$, $p < .001$), υποδηλώνοντας ότι υψηλότερα επίπεδα υψηλότερης εκπαίδευσης σχετίζονται με μείωση του επιπέδου εφαρμογής. Αυτή η αρνητική σχέση υπογραμμίζει την αντίστροφη επίδραση της προηγούμενης γνώσης στην εφαρμογή μαθησιακών εννοιών ή δεξιοτήτων στο συγκεκριμένο πλαίσιο αυτής της μελέτης. Συνολικά, αυτά τα αποτελέσματα παρέχουν πολύτιμες γνώσεις για τη δυναμική μεταξύ της προηγούμενης γνώσης και της πρακτικής εφαρμογής στο συγκεκριμένο πεδίο.

Πίνακας 8. Γραμμική παλινδρόμηση επίδρασης επίσημης εκπαίδευσης στην εφαρμογή βιωσιμότητας

Effect	Estimate	SE	95% CI	p
Fixed Effects			LL UL	
Intercept	30.921	1.302		0
Επίσημη εκπαίδευση	-3.424	0.627		0

Σημείωση: Εξαρτημένη Μεταβλητή: Εφαρμογή. Περίληψη μοντέλου: $R = 0,428$, $R^2 = ,183$, Adjusted $R^2 = ,177$, Std. Σφάλμα

Εκτίμησης = 5,92. Αποτελέσματα ANOVA: Παλινδρόμηση ($F(1, 133) = 29,792$, $p < ,001$), Υπολειπόμενο άθροισμα τετραγώνων = 4653,38,

Συνολικό άθροισμα τετραγώνων = 5695,733. Αριθμός παρατηρήσεων = 135.

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Έπειτα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η κριτική συζήτηση των δεδομένων που παρουσιάστηκαν.

Αρχικά, σε ό,τι αφορά στα δημογραφικά δεδομένα, το σύνολο των συμμετεχόντων της έρευνας εμφανίζει ανισορροπία μεταξύ των φύλων, με υπεροχή των γυναικών ερωτηθέντων (62%) σε σύγκριση με τους άνδρες ερωτηθέντες (38%). Μια σημαντική συγκέντρωση ερωτηθέντων εμπίπτει στο ηλικιακό εύρος 40-49 ετών (28,9%), με σταδιακά λιγότερους συμμετέχοντες στις νεότερες (20-29 ετών) και μεγαλύτερες (άνω των 60 ετών) ηλικιακές κατηγορίες. Αυτή η κατανομή υπογραμμίζει την πρωταρχική δέσμευση της μελέτης με επαγγελματίες στο μέσο της καριέρας. Ωστόσο, η υποεκπροσώπηση των νεότερων και μεγαλύτερων τμημάτων του εργατικού δυναμικού θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια περιορισμένη προοπτική, δυνητικά παραβλέποντας τις διακυμάνσεις των γενεών στην ευαισθητοποίηση και τις στάσεις για τη βιωσιμότητα.

Το ποικίλο εύρος εργασιακής εμπειρίας μεταξύ των συμμετεχόντων, με ένα αξιοσημείωτο ποσοστό που έχει 1-3 χρόνια εμπειρίας (31,1%), εμπλουτίζει τη μελέτη ενσωματώνοντας γνώσεις για διάφορα στάδια καριέρας. Αυτή η ποικιλομορφία είναι καθοριστικής σημασίας για την κατανόηση του πώς τα διαφορετικά επίπεδα εμπειρίας επηρεάζουν τις αντιλήψεις και τις εφαρμογές βιώσιμων πρακτικών. Η έρευνα καταγράφει κυρίως προοπτικές από το προσωπικό πρώτης γραμμής (37,8%) και τη μεσαία διοίκηση (28,9%). Αυτή η εστίαση είναι επωφελής για την αξιολόγηση των πρακτικών πτυχών της εφαρμογής της βιωσιμότητας. Ωστόσο, η χαμηλότερη εκπροσώπηση των ανώτερων στελεχών (15,6%) μπορεί να περιορίσει τις γνώσεις σχετικά με στρατηγικές και υψηλότερου επιπέδου διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με πρωτοβουλίες βιωσιμότητας. Μια πιο ισορροπημένη εκπροσώπηση σε διαφορετικά ιεραρχικά επίπεδα θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη άποψη των πρακτικών βιωσιμότητας τόσο από επιχειρησιακή όσο και από στρατηγική άποψη.

Είναι ενθαρρυντικό να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό τμήμα των συμμετεχόντων διαθέτει βασικές (46,7%) έως εκτεταμένες (33,3%) γνώσεις ή κατάρτιση σε βιώσιμες πρακτικές. Αυτό το εύρημα υποδηλώνει ένα θεμελιώδες επίπεδο ευαισθητοποίησης για τη βιωσιμότητα εντός του κλάδου. Ωστόσο, το τμήμα που εκφράζει ενδιαφέρον για τη βιωσιμότητα παρά την

έλλειψη γνώσεων (15,6%) και εκείνοι που δεν ενδιαφέρονται για περαιτέρω μάθηση (4,4%) τονίζουν κρίσιμους τομείς για παρέμβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Αυτά τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για στοχευμένες εκπαιδευτικές στρατηγικές για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης και περιεκτικής προσέγγισης για τη βιωσιμότητα εντός του κλάδου.

Συμπερασματικά, ενώ τα δημογραφικά δεδομένα παρουσιάζουν ένα πολύτιμο στιγμιότυπο του εργατικού δυναμικού της ελληνικής ξενοδοχειακής βιομηχανίας σχετικά με τις πρακτικές βιωσιμότητας, υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί στην αναπαράσταση που θα πρέπει να αντιμετωπίσει η μελλοντική έρευνα. Η ενισχυμένη εστίαση στην επίτευξη μιας ισορροπημένης δημογραφικής εκπροσώπησης θα μπορούσε να αποφέρει πιο γενικευμένες και περιεκτικές γνώσεις, συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάπτυξη αποτελεσματικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη βιωσιμότητα εντός του κλάδου.

Συνεχίζοντας, η διερεύνηση της επίδρασης της τυπικής εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στην ευαισθητοποίηση και εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον ελληνικό ξενοδοχειακό κλάδο φαίνεται ολοκληρωμένη άλλα και πολύπλευρη. Οι τομείς που καλύπτονται στα προγράμματα εκπαίδευσης για την αειφορία περιλαμβάνουν κυρίως τεχνικές εξοικονόμησης ενέργειας, μείωση των απορριμμάτων, ανακύκλωση, κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας. Αυτή η εστίαση ευθυγραμμίζεται με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης στην τουριστική βιομηχανία, όπως περιγράφονται από τους Holden et al. (2014) και Kariki (2012), οι οποίες δίνουν έμφαση στην προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και στην εξασφάλιση οικονομικών οφελών για τον σημερινό πληθυσμό. Αυτά τα θέματα είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων περιβαλλοντικής βιωσιμότητας που προσδιορίζονται από τους Bramwell και Lane (2011) και Scott Gössling και de Freitas (2008), συμπεριλαμβανομένης της κατανάλωσης πόρων, της παραγωγής αποβλήτων και της διαταραχής του οικοσυστήματος.

Η ποικίλη διάρκεια και η συχνότητα των εκπαιδευτικών συνεδριών στη μελέτη υποδηλώνουν μια ευέλικτη προσέγγιση στην εκπαίδευση για την αειφορία. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη να διερευνηθεί η μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα αυτών των προγραμμάτων στην ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών στον κλάδο, καθώς η συνεχής εκπαίδευση και ενίσχυση είναι ουσιαστικής σημασίας (Miller et al., 2010). Οι μορφές κατάρτισης και τα προσόντα των εκπαιδευτών, που ενσωματώνουν ένα μείγμα βιομηχανικής εμπειρίας και επίσημης

περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, προτείνουν μια ολιστική προσέγγιση. Αυτό το μείγμα είναι κρίσιμο για την αντιμετώπιση τόσο των πρακτικών όσο και των θεωρητικών πτυχών του βιώσιμου τουρισμού, με απήχηση στη σημασία της ολοκληρωμένης εκπαίδευσης που τονίζεται στη βιβλιογραφία (Lea, 2006· Telfer και Sharpley, 2015).

Η υποχρεωτική συμμετοχή του 60% των εργαζομένων στην εκπαίδευση αειφορίας υπογραμμίζει την οργανωτική δέσμευση για βιωσιμότητα. Αυτή η υποχρεωτική συμμετοχή ευθυγραμμίζεται με τις αρχές που τονίζονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO) για τον αειφόρο τουρισμό, οι οποίες περιλαμβάνουν τη βελτιστοποίηση των περιβαλλοντικών πόρων, τον σεβασμό της κοινωνικό-πολιτιστικής αυθεντικότητας και τη διασφάλιση βιώσιμων, μακροπρόθεσμων οικονομικών λειτουργιών (WTO, 2005). Η χρήση ποικίλων υλικών στην εκπαίδευση για την αειφορία, που καλύπτουν διαφορετικά στυλ μάθησης, είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική μεταφορά γνώσης σε έναν τομέα τόσο δυναμικό όσο ο αειφόρος τουρισμός.

Ωστόσο, το 2,2% των ερωτηθέντων που δεν ανέφεραν καμία αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού προγράμματος υποδηλώνει ένα κενό όσον αφορά τη διασφάλιση ότι αυτά τα προγράμματα συμβάλλουν αποτελεσματικά στις πρακτικές βιώσιμου τουρισμού. Αυτό το κενό θα μπορούσε ενδεχομένως να εμποδίσει τη μακροπρόθεσμη ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στις πρακτικές του κλάδου.

Επιπλέον, τα δεδομένα αντικατοπτρίζουν την πολυδιάστατη φύση του βιώσιμου τουρισμού, που περιλαμβάνει περιβαλλοντικές, κοινωνικό-πολιτιστικές και οικονομικές πτυχές. Η ενσωμάτωση της εξοικονόμησης ενέργειας, της μείωσης των απορριμμάτων και της συμμετοχής της κοινότητας σε προγράμματα κατάρτισης συνάδει με την αυξανόμενη παγκόσμια συνείδηση για περιβαλλοντικά ζητήματα και τη ζήτηση για βιώσιμες τουριστικές επιλογές (Miller et al., 2010· Bohdanowicz et al., 2011). Η πρόκληση της οικονομικής διαρροής, που τονίζεται στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, υπογραμμίζει τη σημασία της συμπερίληψης της οικονομικής βιωσιμότητας στην εκπαίδευση. Είναι σημαντικό να εστιάσουμε στο πώς η τοπική κοινότητα μπορεί να επωφεληθεί από τον τουρισμό, αντιμετωπίζοντας το ζήτημα των οικονομικών οφελών που δεν παραμένουν τοπικά και δίνοντας έμφαση στη σημασία της τοπικής ιδιοκτησίας στην αλυσίδα εφοδιασμού του τουρισμού (Lea, 2006; Mitchell και Ashley, 2010).

Συμπερασματικά, ενώ έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην εκπαίδευση των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές, υπάρχουν σημεία βελτίωσης. Αυτά περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων κατάρτισης, την ενσωμάτωση ολοκληρωμένων πτυχών οικονομικής βιωσιμότητας και τη συνεχή προσαρμογή αυτών των προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των εξελισσόμενων προκλήσεων και ευκαιριών στον αειφόρο τουρισμό. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης για την αειφορία, αλλά θα συμβάλει επίσης σημαντικά στους ευρύτερους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης στον τουριστικό τομέα.

Συνεχίζοντας, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σχετικά με την ευαισθητοποίηση των συμμετεχόντων σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία αποκαλύπτουν ένα σημαντικό επίπεδο κατανόησης και εκτίμησης αυτών των πρακτικών. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα με την αναγνώριση των οικονομικών πλεονεκτημάτων, την κατανόηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την καλή ενημέρωση σχετικά με τις εφαρμοστέες βιώσιμες πρακτικές, την αναγνώριση των κοινωνικών και πολιτιστικών οφελών και την επίγνωση του ρόλου που διαδραματίζει η βιωσιμότητα στην ενίσχυση της ζωής της τοπικής κοινότητας και των εργαζομένων ευεξία. Αυτό αντικατοπτρίζει ένα υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα, κάτι που αποτελεί θετικό δείκτη για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως περιγράφεται στην Έκθεση Brundtland (1987), αποτελεί κατευθυντήρια αρχή σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού. Δίνει έμφαση στην ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες (Holden et al., 2014). Στην τουριστική βιομηχανία, η αειφόρος ανάπτυξη περιλαμβάνει την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με παράλληλη διασφάλιση οικονομικών οφελών για τον σημερινό πληθυσμό (Kariki, 2012). Αυτό ευθυγραμμίζεται με τα επίπεδα ευαισθητοποίησης που υποδεικνύονται από τη μελέτη, υποδηλώνοντας ότι οι υπάλληλοι του ξενοδοχείου έχουν επίγνωση αυτών των πτυχών της βιωσιμότητας.

Ο τουριστικός τομέας είναι ένας από τους μεγαλύτερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς παγκοσμίως, προσφέροντας σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης, ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα. Ωστόσο, αυτή η ανάπτυξη συνοδεύεται από σημαντικές προκλήσεις

βιωσιμότητας, που απαιτούν προσεκτική ισορροπία μεταξύ των τουριστικών απαιτήσεων, των τοπικών περιβαλλοντικών αναγκών, των κοινοτικών απαιτήσεων και των οικονομικών πτυχών (WTO, 2019 • Ruhanen et al., 2015). Τα ευρήματα της μελέτης δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι γνωρίζουν τις περιβαλλοντικές και κοινωνικό-πολιτιστικές επιπτώσεις του τουρισμού, κάτι που είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Οι βιώσιμες πρακτικές στον τουρισμό παρουσιάζουν επίσης μια σύνθετη σειρά προκλήσεων και ευκαιριών. Μία από τις κύριες προκλήσεις είναι ο συμβιβασμός των αναπτυξιακών στόχων της βιομηχανίας με τις εντολές διατήρησης του περιβάλλοντος. Η επέκταση του τουρισμού συχνά οδηγεί σε αυξημένη κατανάλωση φυσικών πόρων, παραγωγή απορριμμάτων και πιθανή διαταραχή των οικοσυστημάτων. Επιπλέον, η βιομηχανία αντιμετωπίζει την πρόκληση της κλιματικής αλλαγής, η οποία επηρεάζει όχι μόνο τις περιβαλλοντικές συνθήκες των τουριστικών προορισμών αλλά και τις κοινωνικοοικονομικές πτυχές του τουρισμού καθώς τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται πιο κοινά (Bramwell και Lane, 2011 • Scott, Gössling και de Freitas , 2008). Τα επίπεδα ευαισθητοποίησης των συμμετεχόντων στη μελέτη υποδεικνύουν την ετοιμότητα να αντιμετωπίσουν αυτές τις προκλήσεις μέσω ενημερωμένων ενεργειών και βιώσιμων πρακτικών.

Από οικονομική άποψη, ενώ ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μοχλό ανάπτυξης, η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας αυτών των οικονομικών οφελών αποτελεί πρόκληση. Η βιομηχανία αντιμετωπίζει συχνά το ζήτημα της οικονομικής διαρροής, όπου τα κέρδη δεν διατηρούνται τοπικά αλλά εξάγονται εκτός του προορισμού, περιορίζοντας τα οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινότητες (Lea, 2006). Η ευαισθητοποίηση των εργαζομένων σχετικά με τα οικονομικά πλεονεκτήματα των βιώσιμων πρακτικών μπορεί να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης, προωθώντας πρακτικές που διατηρούν περισσότερα οικονομικά οφέλη στην τοπική κοινότητα.

Παρά τις συγκεκριμένες προκλήσεις, υπάρχουν επίσης πολλές ευκαιρίες για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό. Η αυξανόμενη παγκόσμια συνειδητοποίηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων έχει ενισχύσει τη ζήτηση για βιώσιμες τουριστικές επιλογές, παρέχοντας την ευκαιρία στους προορισμούς να διαφοροποιηθούν και να προσελκύσουν ένα νέο τμήμα της αγοράς (Miller et al., 2010• Bohdanowicz et al., 2011). Η προώθηση των

τοπικών πολιτισμών και προϊόντων μπορεί να ενισχύσει την αυθεντικότητα της τουριστικής εμπειρίας, συμβάλλοντας στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργώντας τοπική υπερηφάνεια και οικονομικά οφέλη (Richards, 2011). Η ευαισθητοποίηση των εργαζομένων σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές μπορεί να αξιοποιηθεί για να αξιοποιηθούν αυτές οι ευκαιρίες, συμβάλλοντας σημαντικά στη βιώσιμη ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα.

Συμπερασματικά, το υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα, όπως δείχνει η μελέτη, αποτελεί θετικό σημάδι για το μέλλον των βιώσιμων πρακτικών στον ελληνικό ξενοδοχειακό κλάδο. Αυτή η συνειδητοποίηση, σε συνδυασμό με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, υποδηλώνουν ότι υπάρχει ισχυρή βάση για την προώθηση του αειφόρου τουρισμού στην Ελλάδα. Η κατανόηση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών-πολιτιστικών διαστάσεων της βιωσιμότητας από τους εργαζομένους τους καθιστά ικανούς να συμβάλλουν ουσιαστικά στη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου.

Συνεχίζοντας αναφορικά με την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών, τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν μια γενικά θετική στάση απέναντι στη βιωσιμότητα των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα. Οι εργαζόμενοι εξέφρασαν συμφωνία με την αναγνώριση των οικονομικών πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από βιώσιμες πρακτικές, κατανοώντας τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των πρωτοβουλιών βιωσιμότητας του ξενοδοχείου, είναι καλά ενημερωμένοι για τις βιώσιμες πρακτικές, αναγνωρίζοντας τα κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη και γνωρίζοντας τον ρόλο της βιωσιμότητας στη βελτίωση της τοπικής κοινοτικής ζωής και ευημερία των εργαζομένων στα ξενοδοχεία. Αυτά τα ευρήματα υποδηλώνουν υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης των εργαζομένων στα ξενοδοχεία σχετικά με τα πολύπλευρα οφέλη της βιωσιμότητας, ευθυγραμμίζοντας με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ως κατευθυντήρια αρχή σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού (Holden et al., 2014 • Kariki, 2012).

Ωστόσο, η εφαρμογή αυτών των πρακτικών αντιμετωπίζει εγγενείς προκλήσεις. Η έρευνα δείχνει ενεργή συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης για την αειφορία και παρατήρηση θετικών περιβαλλοντικών αλλαγών λόγω βιώσιμων πρακτικών. Ωστόσο, το περιθώριο πρότασης νέων βελτιώσεων βιωσιμότητας, η σαφήνεια στις διαδικασίες και τα συστήματα

για την εφαρμογή αυτών των πρακτικών, η συνεπής εφαρμογή στις καθημερινές ρουτίνες και η εμπιστοσύνη στη συμβολή στους στόχους αειφορίας υποδεικνύουν τομείς που χρειάζονται περαιτέρω ανάπτυξη. Αυτό αντανακλά τις ευρύτερες προκλήσεις στον κλάδο του τουρισμού, όπου η εξισορρόπηση των αναπτυξιακών στόχων με τη διατήρηση του περιβάλλοντος είναι ένα σύνθετο έργο (Bramwell και Lane, 2011 • Scott Gössling και de Freitas, 2008).

Επιπλέον, η πτυχή της κοινωνικό-πολιτιστικής βιωσιμότητας είναι εξίσου προκλητική, που περιλαμβάνει το σεβασμό για τις τοπικές παραδόσεις και πολιτισμούς, τη δίκαιη κατανομή των τουριστικών οφελών και την καταπολέμηση ζητημάτων όπως η πολιτιστική εμπορευματοποίηση και ο υπερτουρισμός (UNWTO, 2018 • Greenwood, 1989 • Milano et al., 2019). Η διασφάλιση ότι η τουριστική ανάπτυξη είναι χωρίς αποκλεισμούς και συμμετοχική είναι ζωτικής σημασίας για βιώσιμα αποτελέσματα (Scheyvens, 1999).

Οικονομικά, ενώ ο τουρισμός μπορεί να είναι ένας ισχυρός μοχλός ανάπτυξης, η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των οφελών του είναι πρόκληση, συχνά υπονομευόμενη από οικονομικές διαρροές (Lea, 2006 • Mitchell και Ashley, 2010 • Britton, 1982). Οι στρατηγικές για τον μετριασμό αυτού περιλαμβάνουν την προώθηση της τοπικής ιδιοκτησίας, τις τοπικές αλυσίδες εφοδιασμού και την επένδυση σε τοπικό ανθρώπινο κεφάλαιο (Telfer και Sharpley, 2015).

Παρά αυτές τις προκλήσεις, υπάρχουν ευκαιρίες για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό. Η αυξανόμενη παγκόσμια συνειδητοποίηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και οι προόδους στις βιώσιμες τεχνολογίες προσφέρουν προοπτικές για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας (Miller et al., 2010 • Bohdanowicz et al., 2011). Η προώθηση τοπικών πολιτισμών και προϊόντων, τουριστικών πρωτοβουλιών με βάση την κοινότητα και πολιτικών πλαισίων που ενθαρρύνουν βιώσιμες πρακτικές μπορούν να διευκολύνουν τη μετάβαση προς μια πιο βιώσιμη τουριστική βιομηχανία (Richards, 2011 • Scheyvens, 1999 • Bramwell και Lane, 2011).

Μελέτες περιπτώσεων από την Κόστα Ρίκα, το Μπουτάν, την Κένυα και την Κεράλα απεικονίζουν διάφορες στρατηγικές για την εξισορρόπηση της διατήρησης του περιβάλλοντος, της κοινωνικής ισότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας στον τουρισμό. Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν ότι ο αειφόρος τουρισμός δεν είναι ένα μοντέλο που

ταιριάζει σε όλους, αλλά ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάθε προορισμού (Honey, 1999• Dorji, 2016• Sindiga, 1999• George , 2019).

Συμπερασματικά, τα δεδομένα από την ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία και η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας υπογραμμίζουν την πολυπλοκότητα της εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό. Ενώ υπάρχει υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης και ορισμένα θετικά βήματα στην εφαρμογή της βιωσιμότητας, οι προκλήσεις σε κοινωνικό-πολιτιστικές και οικονομικές πτυχές εξακολουθούν να υφίστανται. Ωστόσο, η παγκόσμια στροφή προς τη βιωσιμότητα και οι επιτυχημένες περιπτώσιολογικές μελέτες παρέχουν έναν οδικό χάρτη για την υπέρβαση αυτών των προκλήσεων και την επίτευξη βιώσιμου τουρισμού στην Ελλάδα και πέρα από αυτήν.

Αναφορικά με τα εμπόδια, η διαφωνία των συμμετεχόντων με τις προτάσεις ότι οι βιώσιμες πρακτικές δεν δίνονται προτεραιότητα από τη διοίκηση του ξενοδοχείου, η έλλειψη σαφούς επικοινωνίας σχετικά με τους στόχους βιωσιμότητας, οι ανεπαρκείς οικονομικοί πόροι για την υλοποίηση, ο τρέχον φόρτος εργασίας που εμποδίζει την εστίαση σε βιώσιμες πρακτικές και η έλλειψη εκπαίδευσης σε βιώσιμες πρακτικές υποδηλώνει γενικά ευνοϊκό περιβάλλον για την αειφορία στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία. Αυτά τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι τα αντιληπτά εμπόδια στη βιωσιμότητα δεν είναι τόσο σημαντικά όσο θα περίμενε κανείς.

Ωστόσο, οι ευρύτερες προκλήσεις που προσδιορίζονται στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας υπογραμμίζουν πολύπλοκα ζητήματα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν ακόμη την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών. Σύμφωνα με τους Bramwell και Lane (2011) και τους Scott Gössling και de Freitas (2008), μία από τις κύριες προκλήσεις έγκειται στη συμφιλίωση των αναπτυξιακών στόχων της τουριστικής βιομηχανίας με τις εντολές διατήρησης του περιβάλλοντος. Αυτό περιλαμβάνει τη διαχείριση της αυξημένης κατανάλωσης φυσικών πόρων, την παραγωγή απορριμμάτων και την πιθανή διαταραχή των οικοσυστημάτων λόγω της επέκτασης του τουρισμού.

Η πτυχή της κοινωνικό-πολιτιστικής βιωσιμότητας είναι εξίσου προκλητική. Η διασφάλιση ότι η τουριστική ανάπτυξη σέβεται τις τοπικές παραδόσεις και τους πολιτισμούς, ενώ παράλληλα μοιράζονται τα οφέλη των τουριστικών δραστηριοτήτων δίκαια μεταξύ των

μελών της κοινότητας είναι ζωτικής σημασίας. Ζητήματα όπως η πολιτιστική εμπορευματοποίηση, ο υπερτουρισμός και η μετατόπιση των τοπικών πληθυσμών μπορούν να απειλήσουν σημαντικά τον κοινωνικό ιστό των τουριστικών προορισμών (UNWTO, 2018). Η πρόκληση προκύπτει όταν η τουριστική ανάπτυξη αρχίζει να αλλάζει τα ίδια τα χαρακτηριστικά που κάνουν μια κοινότητα μοναδική, οδηγώντας συχνά στην εμπορευματοποίηση του πολιτισμού, που μπορεί να μειώσει τον πλούτο των τοπικών παραδόσεων και να τις μειώσει σε απλά αξιοθέατα για διασκέδαση (Greenwood, 1989).

Από οικονομική άποψη, ενώ ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μοχλό ανάπτυξης, η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των οικονομικών οφελών αποτελεί πρόκληση. Η βιομηχανία αντιμετωπίζει συχνά το ζήτημα της οικονομικής διαρροής, όπου τα κέρδη δεν διατηρούνται τοπικά αλλά εξάγονται εκτός του προορισμού, περιορίζοντας τα οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες (Lea, 2006). Διάφοροι παράγοντες συμβάλλουν στην οικονομική διαρροή, συμπεριλαμβανομένης της ξένης ιδιοκτησίας τουριστικών επιχειρήσεων όπως ξενοδοχεία ή θέρετρα, όπου ένα σημαντικό μέρος των κερδών επαναπατρίζεται αντί να επανεπενδύεται σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, η εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών για την ικανοποίηση των τουριστικών απαιτήσεων επιδεινώνει περαιτέρω αυτή τη διαρροή (Mathieson και Wall, 1982).

Συμπερασματικά, ενώ τα δεδομένα της έρευνας υποδηλώνουν ότι τα εμπόδια στη βιωσιμότητα στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία δεν είναι ουσιαστικά, οι ευρύτερες προκλήσεις που εντοπίστηκαν στη βιβλιογραφική ανασκόπηση δείχνουν ότι υπάρχουν ακόμη σημαντικά εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν. Αυτά περιλαμβάνουν τη διαχείριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του τουρισμού, τη διασφάλιση της κοινωνικής-πολιτιστικής βιωσιμότητας και την αντιμετώπιση της οικονομικής διαρροής για να διασφαλιστεί ότι τα οφέλη του τουρισμού μοιράζονται δίκαια μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση που θα περιλαμβάνει όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς στον κλάδο του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένης της διοίκησης ξενοδοχείων, των εργαζομένων, των τοπικών κοινοτήτων και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.

Τα στοιχεία που αφορούν τους διευκολυντές για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στα ελληνικά ξενοδοχεία αποκαλύπτουν μια ισχυρή βάση για τη βιωσιμότητα, με τους συμμετέχοντες να εκφράζουν συμφωνία σε πολλές βασικές πτυχές. Πρώτον, συμφώνησαν

ότι το ξενοδοχείο έχει σαφείς και καλά κοινοποιημένους στόχους βιωσιμότητας που καθοδηγούν τις καθημερινές λειτουργίες. Συμφώνησαν επίσης με τη διαθεσιμότητα επαρκών πόρων για την αποτελεσματική εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών και την παρουσία μιας ισχυρής κουλτούρας βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο που ενθαρρύνει τις βιώσιμες πρακτικές. Περαιτέρω, σημειώθηκε συμφωνία για την υποστήριξη της διοίκησης και την ενεργό ενθάρρυνση βιώσιμων πρακτικών και για την παροχή τακτικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων για βιώσιμες πρακτικές.

Αυτά τα ευρήματα έχουν απήχηση στη βιβλιογραφία για τον αειφόρο τουρισμό. Για παράδειγμα, η αυξανόμενη παγκόσμια συνειδητοποίηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων έχει ενισχύσει τη ζήτηση για βιώσιμες τουριστικές επιλογές, προσφέροντας στους προορισμούς την ευκαιρία να προσελκύσουν ένα νέο τμήμα της αγοράς (Miller et al. 2010). Οι εξελίξεις στις βιώσιμες τεχνολογίες παρέχουν μέσα για τη μείωση των περιβαλλοντικών αποτυπωμάτων, τη βελτίωση της αποδοτικότητας και τη μείωση του μακροπρόθεσμου κόστους (Bohdanowicz et al. 2011). Η προώθηση τοπικών πολιτισμών και προϊόντων μπορεί να ενισχύσει την αυθεντικότητα της τουριστικής εμπειρίας, συμβάλλοντας στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργώντας τοπική υπερηφάνεια και οικονομικά οφέλη (Richards 2011).

Επιπλέον, τα πλαίσια πολιτικής που προωθούν πρακτικές αειφόρου τουρισμού και δίνουν κίνητρα στις επιχειρήσεις να λειτουργούν με βιώσιμο τρόπο μπορούν να διευκολύνουν τη στροφή προς μια πιο βιώσιμη τουριστική βιομηχανία (Bramwell και Lane 2011). Περιπτωσιολογικές μελέτες όπως η Κόστα Ρίκα, το Μπουτάν, η Κένυα και η Κεράλα της Ινδίας, αποτελούν παράδειγμα για διάφορες στρατηγικές για την εξισορρόπηση της διατήρησης του περιβάλλοντος, της κοινωνικής ισότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας. Αυτά τα παραδείγματα υπογραμμίζουν ότι ο βιώσιμος τουρισμός δεν είναι ένα μοντέλο που ταιριάζει σε όλους, αλλά ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών προσαρμοσίμων σε συγκεκριμένες κοινωνικο-οικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες (Honey 1999 • Dorji 2016 • Sindiga 1999 • George 2019).

Ως εκ τούτου, οι απαντήσεις από τους συμμετέχοντες στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία υποδηλώνουν σημαντική ευθυγράμμιση με τις παγκόσμιες τάσεις και τις βέλτιστες πρακτικές στον αειφόρο τουρισμό. Η ισχυρή κουλτούρα βιωσιμότητας, η

υποστήριξη διαχείρισης και η διαθεσιμότητα πόρων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα ελληνικά ξενοδοχεία είναι κρίσιμοι παράγοντες που μπορούν να αξιοποιηθούν για την περαιτέρω ενίσχυση των βιώσιμων πρακτικών στον κλάδο. Αυτά τα στοιχεία, μαζί με την παγκόσμια στροφή προς τον αειφόρο τουρισμό, παρέχουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία να συνεχίσει να προωθεί την ατζέντα της για την αειφορία.

Τέλος, τα ευρήματα σχετικά με τους διευκολυντές βιώσιμων πρακτικών, που υποδεικνύονται από τη συμφωνία των συμμετεχόντων με την ύπαρξη σαφών και καλά κοινοποιημένων στόχων βιωσιμότητας, επαρκών πόρων για αποτελεσματική εφαρμογή και ισχυρής κουλτούρας βιωσιμότητας στα ξενοδοχεία, ευθυγραμμίζονται με τη βιβλιογραφία. Αυτά τα στοιχεία είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό, όπως τονίζεται σε διάφορες περιπτωσιολογικές μελέτες από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Για παράδειγμα, το μοντέλο του οικοτουρισμού της Κόστα Ρίκα δίνει έμφαση στην ενσωμάτωση της κοινότητας, της διατήρησης και των βιώσιμων ταξιδιών, δημιουργώντας ένα αναπαραγόμενο πλαίσιο για τον αειφόρο τουρισμό (Honey, 1999). Ομοίως, το μοντέλο του Μπουτάν του τουρισμού «υψηλής αξίας, χαμηλού αντίκτυπου» και οι πρωτοβουλίες τουρισμού με βάση την κοινότητα στην Κένυα υπογραμμίζουν τη σημασία μιας βιώσιμης προσέγγισης που ωφελεί τις τοπικές κοινότητες διατηρώντας παράλληλα την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά (Dorji, 2016 • Sindiga, 1999).

Οι αναλύσεις γραμμικής παλινδρόμησης αποκαλύπτουν ένα αξιοσημείωτο εύρημα: τα υψηλότερα επίπεδα τυπικής εκπαίδευσης συσχετίζονται αρνητικά τόσο με την ευαισθητοποίηση όσο και με την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών. Αυτό το αντίθετο αποτέλεσμα υποδεικνύει μια πιθανή αποσύνδεση μεταξύ της επίσημης εκπαίδευσης και της πρακτικής εφαρμογής στον τομέα του αειφόρου τουρισμού. Υποδηλώνει ότι ενώ η επίσημη εκπαίδευση μπορεί να παρέχει θεωρητική γνώση, μπορεί να μην εξοπλίζει επαρκώς τα άτομα με τις δεξιότητες ή τα κίνητρα που απαιτούνται για πρακτική εφαρμογή. Αυτό το χάσμα μεταξύ εκπαίδευσης και πρακτικής είναι ένας κρίσιμος τομέας για μελλοντική έρευνα και δράση. Απαιτεί την επαναξιολόγηση των τρεχόντων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για να διασφαλιστεί ότι είναι περισσότερο ευθυγραμμισμένα με τις πρακτικές ανάγκες και τις πραγματικότητες του κλάδου.

Επιπλέον, τα ευρήματα σχετικά με τα εμπόδια στις βιώσιμες πρακτικές, όπως η αντιληπτή έλλειψη προτεραιοτήτων από τη διοίκηση και η ανεπαρκής εκπαίδευση, έχουν απήχηση με τις προκλήσεις που προσδιορίζονται στη βιβλιογραφία. Η βιβλιογραφία υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα της εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών στον τουρισμό, η οποία συχνά περιλαμβάνει την εξισορρόπηση των αναπτυξιακών στόχων με τη διατήρηση του περιβάλλοντος (Bramwell και Lane, 2011 · UNWTO, 2018). Οι κοινωνικό-πολιτιστικές και οικονομικές προκλήσεις, όπως η πολιτιστική εμπορευματοποίηση, ο υπερτουρισμός, η οικονομική διαρροή και η ανισότητα στην κατανομή των τουριστικών οφελών, είναι κυρίαρχα ζητήματα που εμποδίζουν τις βιώσιμες πρακτικές (UNWTO, 2018· Tosun, 2000).

Συμπερασματικά, τα ευρήματα υπογραμμίζουν τον κρίσιμο ρόλο της σαφούς επικοινωνίας, των επαρκών πόρων και της υποστηρικτικής οργανωτικής κουλτούρας στη διευκόλυνση βιώσιμων πρακτικών στον ξενοδοχειακό κλάδο. Υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη για εκπαιδευτικά προγράμματα που γεφυρώνουν το χάσμα μεταξύ της θεωρητικής γνώσης και της πρακτικής εφαρμογής. Τα ευρήματα ευθυγραμμίζονται με τις παγκόσμιες τάσεις και τις περιπτώσιολογικές μελέτες, τονίζοντας τη σημασία μιας ολιστικής προσέγγισης στον αειφόρο τουρισμό που εξισορροπεί τη διατήρηση του περιβάλλοντος, την κοινωνική δικαιοσύνη και την οικονομική ένταξη.

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα

Τέλος, στο παρόν κεφάλαιο παρέχοντα τα συμπεράσματα της έρευνας και δίνονται απαντήσεις για τα ερευνητικά ερωτήματα και τον κεντρικό ερευνητικό στόχο.

Κατά την αξιολόγηση της επιρροής της επίσημης εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στην ευαισθητοποίηση και εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των εργαζομένων στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία, αυτή η μελέτη αποκαλύπτει αρκετές βασικές γνώσεις. Το επίπεδο ευαισθητοποίησης σχετικά με τις βιώσιμες πρακτικές είναι ιδιαίτερα υψηλό μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Ελλάδα, υποδηλώνοντας μια σταθερή κατανόηση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικό-πολιτιστικών οφελών που συνδέονται με αυτές τις πρακτικές. Αυτός ο υψηλός βαθμός ευαισθητοποίησης είναι ζωτικής σημασίας, καθώς θέτει τις βάσεις για την πραγματική εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον κλάδο.

Ωστόσο, η μελέτη αποκαλύπτει μια απροσδόκητη αρνητική συσχέτιση μεταξύ της επίσημης εκπαίδευσης και τόσο της ευαισθητοποίησης όσο και της εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών. Αυτό υποδηλώνει ότι τα υψηλότερα επίπεδα τυπικής εκπαίδευσης δεν ισοδυναμούν απαραίτητα με μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση ή βελτιωμένη εφαρμογή αυτών των πρακτικών. Αυτό το εύρημα αμφισβητεί την τρέχουσα δομή της εκπαίδευσης για την αειφορία εντός των επίσημων εκπαιδευτικών πλαισίων, υπογραμμίζοντας μια πιθανή εσφαλμένη ευθυγράμμιση μεταξύ της θεωρητικής εκπαίδευσης και της πρακτικής εφαρμογής στον ξενοδοχειακό κλάδο.

Όσον αφορά στους διευκολυντές και τα εμπόδια στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών, η μελέτη προσδιορίζει τη σαφή επικοινωνία των στόχων βιωσιμότητας, τη διαθεσιμότητα πόρων και μια ισχυρή κουλτούρα βιωσιμότητας στα ξενοδοχεία ως βασικούς παράγοντες. Αντίθετα, τα αντιληπτά εμπόδια όπως η έλλειψη προτεραιοτήτων διαχείρισης, η ανεπαρκής εκπαίδευση και οι περιορισμοί του φόρτου εργασίας δεν θεωρήθηκαν ως σημαντικά εμπόδια. Αυτό υποδηλώνει μια γενική υποστηρικτική στάση προς τη βιωσιμότητα στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία, αν και με την ανάγκη για πιο πρακτικά εστιασμένη εκπαίδευση για να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ γνώσης και πρακτικής.

Οι συστάσεις που προκύπτουν από τη μελέτη υποδηλώνουν ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην πρακτική εφαρμογή παράλληλα με τη θεωρητική γνώση. Η ενσωμάτωση

πρακτικών, βιωματικών μεθόδων μάθησης και η εξασφάλιση συνεχούς, ενισχυμένης εκπαίδευσης θα μπορούσαν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα αυτών των προγραμμάτων. Αυτή η προσέγγιση είναι πιθανό να ενθαρρύνει μια βαθύτερη και πιο πρακτική κατανόηση των βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των υπαλλήλων του ξενοδοχείου.

Αντιμετωπίζοντας τον πρωταρχικό στόχο της μελέτης, γίνεται προφανές ότι ενώ υπάρχει σημαντική ευαισθητοποίηση μεταξύ των ξενοδοχοϋπαλλήλων σχετικά με τη βιωσιμότητα, αυτό δεν συσχετίζεται σταθερά με τα επίπεδα τυπικής εκπαίδευσης. Αυτό δείχνει ένα κενό στον τρόπο με τον οποίο η επίσημη εκπαίδευση εξοπλίζει τα άτομα με τις απαραίτητες δεξιότητες και κίνητρα για πρακτική εφαρμογή. Παρά τον ευνοϊκό προσανατολισμό προς τη βιωσιμότητα, που χαρακτηρίζεται από υποστηρικτικές εσωτερικές κουλτούρες και πόρους, η βιομηχανία θα μπορούσε να επωφεληθεί από πιο αποτελεσματικές μεθοδολογίες κατάρτισης που συνδέουν τη θεωρητική γνώση με την πρακτική εφαρμογή. Η μελέτη υπογραμμίζει την ανάγκη για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση σε βιώσιμες πρακτικές, μια προσέγγιση που συνδυάζει τη θεωρητική κατανόηση με πρακτικές δεξιότητες και ευκαιρίες συνεχούς μάθησης, για την αποτελεσματική προώθηση βιώσιμων πρακτικών στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία.

6.1 Προτάσεις για τον Ξενοδοχειακό Κλάδο

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών που εντοπίστηκαν στη μελέτη για τις βιώσιμες πρακτικές στον ελληνικό ξενοδοχειακό κλάδο, προκύπτουν μια σειρά από συστάσεις. Αυτά στοχεύουν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των πρωτοβουλιών βιωσιμότητας σε αυτόν τον τομέα, εστιάζοντας στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της θεωρητικής γνώσης και της πρακτικής εφαρμογής για την προώθηση μιας πιο βιώσιμης βιομηχανίας.

Τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στον ξενοδοχειακό κλάδο απαιτούν μια ουσιαστική στροφή προς πιο πρακτικές και εστιασμένες στην εφαρμογή μεθόδους. Η ενσωμάτωση τεχνικών βιωματικής μάθησης, όπως μελέτες περιπτώσεων, προσομοιώσεις και πρακτικά εργαστήρια μπορεί να βελτιώσει σημαντικά την κατανόηση και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των υπαλλήλων του ξενοδοχείου. Αυτή η προσέγγιση διασφαλίζει ότι τα μέλη του προσωπικού δεν έχουν μόνο θεωρητικά γνώσεις σχετικά με τις

έννοιες της βιωσιμότητας, αλλά είναι επίσης ικανά να εφαρμόζουν αυτές τις έννοιες σε σενάρια πραγματικού κόσμου.

Η έννοια της εκπαίδευσης για την αειφορία θα πρέπει να θεωρείται ως μια συνεχής διαδικασία και όχι ως μια εκδήλωση που θα πραγματοποιηθεί μία φορά. Οι τακτικές εκπαιδευτικές συνεδρίες, τα μαθήματα ανανέωσης και οι ενημερώσεις σχετικά με τις πιο πρόσφατες τάσεις βιωσιμότητας είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της συμμετοχής και της ενημέρωσης του εργατικού δυναμικού. Η περαιτέρω ενίσχυση αυτών των αντιλήψεων μέσω περιοδικών αξιολογήσεων και πρακτικών επιδείξεων μπορεί να ενισχύσει τη γνώση και την εφαρμογή αυτών των πρακτικών στις ξενοδοχειακές λειτουργίες.

Η αποτελεσματική εσωτερική επικοινωνία είναι ζωτικής σημασίας για τη διάδοση και την εφαρμογή στόχων και πρακτικών βιωσιμότητας. Η δημιουργία τακτικών καναλιών επικοινωνίας, όπως ενημερωτικά δελτία, συναντήσεις και ψηφιακές πλατφόρμες μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση μιας συνεχούς ροής πληροφοριών σχετικά με πρωτοβουλίες βιωσιμότητας. Επιπλέον, η παροχή ενός μηχανισμού ανατροφοδότησης όπου οι εργαζόμενοι μπορούν να συνεισφέρουν ιδέες και προτάσεις προωθεί μια πιο περιεκτική και συμμετοχική προσέγγιση στη βιωσιμότητα.

Η καλλιέργεια μιας ισχυρής κουλτούρας βιωσιμότητας στα ξενοδοχεία είναι πρωταρχικής σημασίας. Αυτό περιλαμβάνει την ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στις βασικές αξίες και τις λειτουργίες του ξενοδοχείου. Η έναρξη συστημάτων αναγνώρισης και ανταμοιβής για υπαλλήλους που επιδεικνύουν αριστεία σε βιώσιμες πρακτικές μπορεί να χρησιμεύσει ως κίνητρο για ολόκληρο το προσωπικό. Οι ηγετικοί ρόλοι είναι κρίσιμοι σε αυτήν την πτυχή. Η ενεργός συμμετοχή και η έγκριση πρωτοβουλιών βιωσιμότητας από τους ηγέτες των ξενοδοχείων μπορεί να αποτελέσει ισχυρό παράδειγμα για την ομάδα.

Οι προσπάθειες συνεργασίας με τις τοπικές κοινότητες, τις κυβερνήσεις και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς είναι ουσιαστικές για την προώθηση ευρύτερων πρακτικών βιώσιμου τουρισμού. Η συμμετοχή σε έργα αειφορίας που βασίζονται στην κοινότητα, η τοπική προμήθεια και οι συνεργασίες συμβάλλουν όχι μόνο στις βιώσιμες πρακτικές του ξενοδοχείου, αλλά βοηθά επίσης στη βιώσιμη ανάπτυξη της τοπικής περιοχής.

Η χρήση τεχνολογικών προόδων μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στον ξενοδοχειακό κλάδο. Η υιοθέτηση ενεργειακά αποδοτικών συσκευών,

συσκευών εξοικονόμησης νερού και τεχνολογιών μείωσης των απορριμμάτων όχι μόνο βοηθά στη διατήρηση του περιβάλλοντος αλλά μπορεί επίσης να οδηγήσει σε σημαντική μακροπρόθεσμη εξοικονόμηση κόστους.

Τέλος, αναγνωρίζοντας τα ποικίλα επίπεδα γνώσεων και δεξιοτήτων μεταξύ των εργαζομένων, είναι σημαντικό να προσαρμόζονται τα προγράμματα κατάρτισης στις ατομικές ανάγκες. Η εξατομικευμένη εκπαίδευση μπορεί να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά συγκεκριμένα κενά γνώσης και ελλείψεις δεξιοτήτων, καθιστώντας τη διαδικασία μάθησης πιο σχετική και αποτελεσματική για κάθε εργαζόμενο.

Εφαρμόζοντας αυτές τις συστάσεις, η ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία μπορεί να κάνει ουσιαστικά βήματα προς την ενίσχυση των πρακτικών βιωσιμότητας. Αυτές οι πρωτοβουλίες θα συμβάλουν όχι μόνο στην περιβαλλοντική και κοινωνική ευημερία, αλλά θα ενισχύσουν επίσης τη φήμη και την ανταγωνιστική θέση του κλάδου στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

6.2 Περιορισμοί και Προτάσεις Μελλοντικών Ερευνών

Εξετάζοντας τους περιορισμούς αυτής της μελέτης σχετικά με τον αντίκτυπο της τυπικής εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης στις βιώσιμες πρακτικές στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία, αναδεικνύονται αρκετοί βασικοί τομείς που παρέχουν δυνατότητες για μελλοντική έρευνα.

Ένας πρωταρχικός περιορισμός έγκειται στην εστίαση της μελέτης μόνο στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία και ειδικότερα στον ξενοδοχειακό κλάδο σε ένα αστικό κέντρο. Αν και αυτό παρέχει σε βάθος πληροφορίες για ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, περιορίζει τη γενίκευση των ευρημάτων σε άλλες περιοχές ή τομείς του κλάδου της φιλοξενίας. Οι μοναδικοί στην Ελλάδα πολιτιστικοί, οικονομικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των πρακτικών των ξενοδοχοϋπαλλήλων, οι οποίες ενδέχεται να διαφέρουν σε άλλα γεωγραφικά πλαίσια.

Ένας άλλος περιορισμός είναι η εξάρτηση της μελέτης σε αυτοαναφερόμενα δεδομένα. Τα ευρήματα βασίζονται στις αντιλήψεις και τις αυτοαξιολογήσεις των συμμετεχόντων, οι οποίες ενδέχεται να υπόκεινται σε προκαταλήψεις ή ανακρίβειες. Αυτή η εξάρτηση από υποκειμενικά μέτρα θα μπορούσε να επηρεάσει την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων, καθώς

οι προσωπικές αντιλήψεις δεν αντικατοπτρίζουν πάντα με ακρίβεια την πραγματική γνώση ή συμπεριφορά.

Η μελέτη αποκαλύπτει επίσης μια αντίθετη αρνητική συσχέτιση μεταξύ της επίσημης εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης και εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών. Αν και είναι ενδιαφέρον, αυτό το εύρημα εγείρει ερωτήματα στα οποία η τρέχουσα μελέτη δεν μπορεί να απαντήσει πλήρως. Υποδηλώνει την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σχετικά με το πώς και γιατί η επίσημη εκπαίδευση επηρεάζει —ή αποτυγχάνει— τις βιώσιμες πρακτικές στον ξενοδοχειακό κλάδο.

Ενδεχόμενη μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να διευρύνει το εύρος της έρευνας για να συμπεριλάβει ένα ευρύτερο φάσμα γεωγραφικών τοποθεσιών και τύπων επιχειρήσεων φιλοξενίας. Αυτό θα επέτρεπε τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών πλαισίων και μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της παγκόσμιας κατάστασης της βιωσιμότητας στον κλάδο της φιλοξενίας.

Περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιήσει πιο αντικειμενικά μέτρα ευαισθητοποίησης και εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει μελέτες παρατήρησης, περιπτωσιολογικές μελέτες ή ελέγχους πρακτικών βιωσιμότητας εντός ξενοδοχείων, παρέχοντας μια πιο ακριβή εικόνα του πώς αυτές οι πρακτικές εφαρμόζονται σε πραγματικές συνθήκες.

Επιπλέον, η διερεύνηση του ρόλου των εμπειριών άτυπης μάθησης, όπως η εκπαίδευση στην εργασία ή η προσωπική έρευνα, στην προώθηση βιώσιμων πρακτικών θα μπορούσε να προσφέρει πολύτιμες γνώσεις. Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στον εντοπισμό εναλλακτικών οδών προς τη βιωσιμότητα που δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από την επίσημη εκπαίδευση.

Τέλος, οι μελλοντικές μελέτες θα πρέπει να εμβαθύνουν στους λόγους πίσω από την αρνητική συσχέτιση μεταξύ της επίσημης εκπαίδευσης και των πρακτικών βιωσιμότητας. Η διερεύνηση του περιεχομένου και της παράδοσης των τρεχόντων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη βιωσιμότητα θα μπορούσε να αποκαλύψει πιθανά κενά ή τομείς προς βελτίωση. Αυτή η έρευνα θα μπορούσε να οδηγήσει σε πιο αποτελεσματικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που προετοιμάζουν καλύτερα τους υπαλλήλους του ξενοδοχείου για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.

Συνοψίζοντας, ενώ αυτή η μελέτη παρέχει πολύτιμες γνώσεις για τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης, κατάρτισης και βιώσιμων πρακτικών στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία, οι περιορισμοί της υπογραμμίζουν την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα. Η διεύρυνση του γεωγραφικού πεδίου, η χρήση πιο αντικειμενικών μέτρων, η διερεύνηση εμπειριών άτυπης μάθησης και η κατανόηση των αποχρώσεων του τρόπου με τον οποίο η εκπαίδευση επηρεάζει την πρακτική είναι κρίσιμα βήματα για μελλοντικές μελέτες. Αυτές οι προσπάθειες θα συμβάλουν σημαντικά στην προώθηση της βιωσιμότητας στην παγκόσμια βιομηχανία φιλοξενίας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Altinay, L., Paraskevas, A., & Jang, S. S. (2015). *Planning research in hospitality and tourism*. Routledge.
- Ashley, C., & Mitchell, J. (2009). *Tourism and poverty reduction: Pathways to prosperity*. Taylor & Francis.
- Babbie, E. R. (2020). *The practice of social research*. Cengage AU.
- Bagdan, P. (2016). *Guest service in the hospitality industry*. John Wiley & Sons.
- Ballantyne, R., & Packer, J. (2005). Educational impacts of ecotourism: A case study of the Galapagos Islands. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(3), 213-228.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. *Englewood Cliffs, NJ*, 1986(23-28).
- Baum, T. (2007). Human resources in tourism: Still waiting for change. *Tourism management*, 28(6), 1383-1399.
- Benn, S., Edwards, M., & Williams, T. (2014). *Organizational change for corporate sustainability*. Routledge.
- Bohdanowicz, P. (2005). European hoteliers' environmental attitudes: Greening the business. *Cornell hotel and restaurant administration quarterly*, 46(2), 188-204.
- Bohdanowicz, P., & Zientara, P. (2009). Hotel companies' contribution to improving the quality of life of local communities and the well-being of their employees. *Tourism and Hospitality Research*, 9(2), 147-158.
- Bohdanowicz, P., Zientara, P., & Novotna, E. (2011). International hotel chains and environmental protection: an analysis of Hilton's we care! programme (Europe, 2006–2008). *Journal of Sustainable Tourism*, 19(7), 797-816.
- Boley, B. B., & Green, G. T. (2016). Ecotourism and natural resource conservation: the 'potential' for a sustainable symbiotic relationship. *Journal of Ecotourism*, 15(1), 36-50.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4-5), 411-421.

Bricker, K. S., & Black, R. (2010). Tourism and the environment. In J. Jafari & H. Xiao (Eds.), *Encyclopedia of Tourism* (pp. 1-12). Springer.

Britton, S. G. (1982). The political economy of tourism in the Third World. *Annals of tourism research*, 9(3), 331-358.

Buckler, C., & Creech, H. (2014). *Shaping the future we want: UN Decade of Education for Sustainable Development*; final report. Unesco.

Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of tourism research*, 39(2), 528-546.

Caffrey, L. (2017). Employee engagement in sustainable development: A study of the hotel sector. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(4), 455-470.

Christie, M. F., & Mason, P. A. (2003). Transformative tour guiding: Training tour guides to be critically reflective practitioners. *Journal of Ecotourism*, 2(1), 1-16.

Christie, M. F., & Mason, P. A. (2003). Transformative tour guiding: Training tour guides to be critically reflective practitioners. *Journal of Ecotourism*, 2(1), 1-16.

Cohen, E., Taylor, S., & Muller-Camen, M. (2012). HRMs role in corporate social and environmental sustainability. *SHRM report*, 1, 1-16.

Cole, S. (2006). Information and empowerment: The keys to achieving sustainable tourism. *Journal of sustainable tourism*, 14(6), 629-644.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.

Desha, C. J., Hargroves, K., & Smith, M. H. (2009). Addressing the time lag dilemma in curriculum renewal towards engineering education for sustainable development. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 10(2), 184-199.

Dorji, T. (2016). The Bhutanese tourism model: Progress, challenges and the future. *Journal of Bhutan Studies*, 34(1), 1-19.

Dwyer, L., Edwards, D., Mistilis, N., Roman, C., & Scott, N. (2009). Destination and enterprise management for a tourism future. *Tourism management*, 30(1), 63-74.

Elkington, J. (1997). The triple bottom line for 21st century business. *Journal of Experimental Psychology: General*, 136.

Ertz, M., Karakas, F., & Sarigöllü, E. (2016). Exploring pro-environmental behaviors of consumers: An analysis of contextual factors, attitude, and behaviors. *Journal of Business Research*, 69(10), 3971-3980.

Fien, J., Scott, W., & Tilbury, D. (2001). Education and conservation: Lessons from an evaluation. *Environmental education research*, 7(4), 379-395.

Font, X., & Harris, C. (2004). Rethinking standards from green to sustainable. *Annals of tourism Research*, 31(4), 986-1007.

Font, X., & Harris, C. (2004). Rethinking standards from green to sustainable. *Annals of Tourism Research*, 31(4), 986-1007.

Fowler Jr, F. J. (2013). *Survey research methods*. Sage publications.

Garavan, T. N., Heraty, N., & Barnicle, B. (1999). Human resource development literature: current issues, priorities and dilemmas. *Journal of European industrial training*, 23(4/5), 169-179.

George, A. (2019). Impacts of Responsible Tourism in Environmental sustainability issues: A Case Study in Kerala, India.

Gössling, S., Hall, C. M., Ekström, F., Engeset, A. B., & Aall, C. (2012). Transition management: A tool for implementing sustainable tourism scenarios?. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(6), 899-916.

Graci, S., & Dodds, R. (2008). Why go green? The business case for environmental commitment in the Canadian hotel industry. *Anatolia*, 19(2), 251-270.

Greenwood, D. J. (1989). Culture by the pound: An anthropological perspective on tourism as cultural commoditization. *Culture by the pound: an anthropological perspective on tourism as cultural commoditization.*, (Ed. 2), 171-185.

Hall, C. M. (2003). *Introduction to tourism: Dimensions, and issues*. Hospitality Press.

Hawkins, D. E., & Lamoureux, K. (2001). Global growth and magnitude of ecotourism. In *The encyclopedia of ecotourism* (pp. 63-72). Wallingford UK: Cabi Publishing.

Holden, E., Linnerud, K., & Banister, D. (2014). Sustainable development: Our common future revisited. *Global environmental change*, 26, 130-139.

Holmberg, J., Lundqvist, U., Svanström, M., & Arehag, M. (2012). The university and transformation towards sustainability: The strategy used at Chalmers University of Technology. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 13(3), 219-231.

Honey, M. (1999). *Ecotourism and sustainable development. Who owns paradise?*. Island press.

Hsieh, Y. C. (2012). Hotel companies' environmental policies and practices: a content analysis of their web pages. *International journal of contemporary hospitality management*, 24(1), 97-121.

Hsu, A. (2012). The impact of an environmental education program on children's and parents' knowledge, attitudes, and behaviors about wildlife conservation. *Journal for Nature Conservation*, 20(4), 495-503.

Hughes, G. (2002). Environmental indicators. In W. F. Theobald (Ed.), *Global Tourism* (3rd ed., pp. 177-198). Butterworth-Heinemann.

Hungerford, H. R., & Volk, T. L. (1990). Changing learner behavior through environmental education. *The journal of environmental education*, 21(3), 8-21.

Hunter, C. (1997). Sustainable tourism as an adaptive paradigm. *Annals of tourism research*, 24(4), 850-867.

Jamal, T., & Stronza, A. (2009). Collaboration theory and tourism practice in protected areas: Stakeholders, structuring and sustainability. *Journal of Sustainable tourism*, 17(2), 169-189.

Jones, P., Hillier, D., & Comfort, D. (2014). Sustainability in the global hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 26(1), 5-17.

Kapiki, S. (2012). Current and future trends in tourism and hospitality: The case of Greece. *International Journal of Economic Practices and Theories*, 2(1).

Kim, Y. S., & Choi, S. M. (2013). Sustainable marketing and social media: A cross-country analysis of corporate websites and Facebook. *Journal of Advertising*, 42(5), 418-432.

Kirkpatrick, D., & Kirkpatrick, J. (2006). *Evaluating training programs: The four levels*. Berrett-Koehler Publishers.

Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior?. *Environmental education research*, 8(3), 239-260.

Lea, J. (2006). *Tourism and development in the Third World*. Routledge.

Legault, L. M. (1999). The impact of an environmental education program on children's and parents' knowledge, attitudes, motivation and behaviors. University of Ottawa (Canada).

Liburd, J. J., & Becken, S. (2010). 'It's not easy being green': The challenges of green human resource management in tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(3), 315-328.

Liburd, J. J., & Edwards, D. (Eds.). (2010). *Understanding the sustainable development of tourism*. Goodfellow Publishers Ltd.

Mathieson, A., & Wall, G. (1982). *Tourism, economic, physical and social impacts*. Longman.

McCool, S. F., & Moisey, R. N. (Eds.). (2008). *Tourism, recreation and sustainability: Linking culture and the environment*. Cabi.

Milano, C., Cheer, J. M., & Novelli, M. (Eds.). (2019). *Overtourism: Excesses, discontents and measures in travel and tourism*. Cabi.

Miller, G., Rathouse, K., Scarles, C., Holmes, K., & Tribe, J. (2010). Public understanding of sustainable tourism. *Annals of tourism research*, 37(3), 627-645.

Moore, J. (2005). Barriers and pathways to creating sustainability education programs: policy, rhetoric and reality. *Environmental education research*, 11(5), 537-555.

Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.

Renwick, D. W., Redman, T., & Maguire, S. (2013). Green human resource management: A review and research agenda. *International journal of management reviews*, 15(1), 1-14.

Richards, G. W. (2011). Cultural tourism trends in Europe: a context for the development of Cultural Routes. In *Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness* (pp. 21-39). Council of Europe Publishing.

Ruhanen, L., Weiler, B., Moyle, B. D., & McLennan, C. L. J. (2015). Trends and patterns in sustainable tourism research: A 25-year bibliometric analysis. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(4), 517-535.

Schellhorn, M. (2010). Development for whom? Social justice and the business of ecotourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(1), 115-135.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism management*, 20(2), 245-249.

Scheyvens, R., & Cheer, J. M. (2022). Tourism, the SDGs and partnerships. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(10), 2271-2281.

Sheldon, P. J., Fesenmaier, D. R., & Tribe, J. (2016). The tourism education futures initiative (TEFI): Activating change in tourism education. In *The Tourism Education Futures Initiative* (pp. 14-35). Routledge.

Sindiga, I. (1999). Alternative tourism and sustainable development in Kenya. *Journal of sustainable tourism*, 7(2), 108-127.

Telfer, D. J., & Sharpley, R. (2015). *Tourism and development in the developing world*. Routledge.

Tilbury, D. (1995). Environmental education for sustainability: Defining the new focus of environmental education in the 1990s. *Environmental education research*, 1(2), 195-212.

Tjosvold, D. (2015). Building the team organization: How to open minds, resolve conflict, and ensure cooperation. Springer.

Tosun, C. (2000). Limits to community participation in the tourism development process in developing countries. *Tourism management*, 21(6), 613-633.

Tosun, C. (2006). Expected nature of community participation in tourism development. *Tourism management*, 27(3), 493-504.

Tzschentke, N. A., Kirk, D., & Lynch, P. A. (2008). Going green: Decisional factors in small hospitality operations. *International Journal of Hospitality Management*, 27(1), 126-133.

UNWTO. (2018). *Tourism and Culture Synergies*. World Tourism Organization.

UNWTO. (2019). *International Tourism Highlights, 2019 Edition*. World Tourism Organization.

Weaver, D. B. (2014). Asymmetrical dialectics of sustainable tourism: Toward enlightened mass tourism. *Journal of Travel Research*, 53(2), 131-140.

WTO. (2005). *Making Tourism More Sustainable-A Guide for Policy Makers* (English version).

Παραρτήματα

Παράρτημα Α. Ερωτηματολόγιο

Γενικά Στοιχεία

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται κάποιες δημογραφικές ερωτήσεις. Παρακαλώ πολύ επιλέξτε την απάντηση που σας αντιπροσωπεύει καλύτερα.

1 Φύλο

Άντρας

☐

Γυναίκα

☐

Άλλο

☐

2 Ηλικιακή ομάδα

>20

☐

20-29

☐

30-39

☐

40-49

☐

50-59

☐

60<

☐

3 Παρακαλώ σημειώστε το επίπεδο εκπαίδευσης

4 Χρόνος απασχόλησης στον ξενοδοχειακό κλάδο

Λιγότερο από 1 χρόνο

☐

1-3 χρόνια

☐

4-6 ετών

☐

7-10 ετών

☐

Πάνω από 10 χρόνια

☐

5 Η απασχόλησή σας στον ξενοδοχειακό κλάδο συνδέεται με ποιες από τις ακόλουθες θέσεις? (δυνατότητα επιλογής περισσότερων του ενός πεδίου)

Πρώτης γραμμής (π.χ. ρεσεψιονίστ, οικονόμος, καθαρίστρια/της, καμαριέρα)

☐

Μέση διοίκηση (π.χ. διευθυντής τμήματος, επόπτης)

☐

Ανώτατα στελέχη (π.χ. Γενικός Διευθυντής, Διευθυντής)

☐

Διοικητικό/Υποστηρικτικό προσωπικό

☐

Άλλο (διευκρινίστε): _____

☐

6 Έχετε κάποια εκπαίδευση σε βιώσιμες πρακτικές σχετικές με τον ξενοδοχειακό κλάδο;

Ναι, εκτεταμένη γνώση/εκπαίδευση

☐

Ναι, κάποιες βασικές γνώσεις/εκπαίδευση

☐

Όχι, αλλά ενδιαφέρομαι για μάθηση

☐

Όχι, και δεν ενδιαφέρομαι για μάθηση

☐

Προγράμματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για τη Βιωσιμότητα

1 Ποιοι από τους παρακάτω τομείς περιλαμβάνονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία; (δυνατότητα πολλαπλών επιλογών)

Τεχνικές εξοικονόμησης ενέργειας

☐

Μείωση απορριμμάτων και ανακύκλωση

☐

Πρωτοβουλίες εξοικονόμησης νερού

☐

Κοινωνική ευθύνη και συμμετοχή της κοινότητας

☐

Βιώσιμη προμήθεια και προμήθειες

☐

Άλλο (διευκρινίστε): _____

☐

2 Ποια είναι η τυπική διάρκεια των εκπαιδευτικών συνεδριών βιωσιμότητας που έχετε παρακολουθήσει στο ξενοδοχείο;

Λιγότερο από 1 ώρα

☐

1-2 ώρες

☐

Μισή μέρα (3-4 ώρες)

☐

Ολοήμερο (6-8 ώρες)

☐

Περισσότερες από μια ημέρες

☐

3 Πόσο συχνά πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές συνεδρίες βιωσιμότητας εντός του ξενοδοχείου;

Εβδομαδιαίως

☐

Μηνιαίο

☐

Κάθε 3 μήνες

☐

Δύο φορές το χρόνο

☐

Ετησίως

☐

Ad hoc/όπως απαιτείται

☐

4 Ποιοι τύποι μορφών κατάρτισης έχουν χρησιμοποιηθεί στα προγράμματα εκπαίδευσης για την βιωσιμότητα; (Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν)

Διαζώσης μάθηση

☐

Διαδικτυακά σεμινάρια ή ενότητες ηλεκτρονικής μάθησης

☐

Πρακτικά εργαστήρια

☐

Καθοδήγηση κατά την εργασία

☐

Παρουσιάσεις βίντεο ή πολυμέσων

☐

Άλλο (διευκρινίστε): _____

☐

5 Τι προσόντα έχουν συνήθως οι συντονιστές των εκπαιδευτικών συνεδριών σας για την βιωσιμότητα; (Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν)

Τυπικά προσόντα στην περιβαλλοντική επιστήμη/αειφορία

☐

	Εμπειρία στον ξενοδοχειακό κλάδο	☐
	Διαπιστευτήρια επαγγελματικής κατάρτισης/διδασκτικής	☐
	Πιστοποιήσεις από αναγνωρισμένους οργανισμούς βιωσιμότητας	☐
	Άλλο (διευκρινίστε): _____	☐
6	<i>Πώς επιλέγονται συνήθως οι εργαζόμενοι για να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικές συνεδρίες βιωσιμότητας;</i>	
	Εθελοντική εγγραφή	☐
	Επιλογή διοίκησης	☐
	Υποχρεωτικό για όλους τους εργαζόμενους	☐
	Επιλογή λόγω φύσης καθηκόντων	☐
7	<i>Τι είδους υποστηρικτικό υλικό παρέχεται στα προγράμματα εκπαίδευσης για την αειφορία στο ξενοδοχείο σας; (Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν)</i>	
	Έντυπα εγχειρίδια ή φυλλάδια	☐
	Ψηφιακές πηγές (π.χ. PDF, διαδικτυακά άρθρα)	☐
	Πρόσβαση σε πύλες/ιστοσελίδες βιωσιμότητας	☐
	Μοντέλα ή εργαλεία φυσικής επίδειξης	☐
	Κανένα	☐
8	<i>Πώς αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα;</i>	
	Γραπτή δοκιμασία	☐
	Πρακτικές επιδείξεις	☐
	Έρευνες ανατροφοδότησης των εργαζομένων	☐
	Παρατήρηση πρακτικών στο χώρο εργασίας	☐
	Δεν έχει αξιολογηθεί	☐

**Ευαισθητοποίηση και Εφαρμογή
Πρακτικών Βιωσιμότητας**

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται κάποιες δηλώσεις σχετικά με θέματα που αφορούν την ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στην εργασία. Παρακαλώ πολύ επιλέξτε το βαθμό που κάθε δήλωση ισχύει για εσάς, με 1=Διαφωνώ Απόλυτα, 2=Διαφωνώ, 3=Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ, 4=Συμφωνώ και 5=Συμφωνώ Απόλυτα.

	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
1 Είμαι καλά ενημερωμένος/η για τις βιώσιμες πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στον ξενοδοχειακό κλάδο.	1	2	3	4	5
2 Κατανοώ τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των πρωτοβουλιών βιωσιμότητας που αναλαμβάνουμε στον ξενοδοχειακό κλάδο.	1	2	3	4	5
3 Γνωρίζω τα κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη της ενασχόλησης με βιώσιμες πρακτικές στο πλαίσιο των λειτουργιών του ξενοδοχειακού κλάδο.	1	2	3	4	5
4 Αναγνωρίζω τα οικονομικά πλεονεκτήματα που μπορούν να αποφέρουν στο ξενοδοχείο μας οι βιώσιμες πρακτικές.	1	2	3	4	5
5 Είμαι εξοικειωμένος/η με τις πολιτικές και τους κανονισμούς για το βιώσιμο τουρισμό που έχουν υιοθετηθεί για τον ξενοδοχειακό κλάδο.	1	2	3	4	5
6 Η βιωσιμότητα στην λειτουργία ενός ξενοδοχείου συντελεί στην ποιότητα ζωής των τοπικών κοινωνιών και των εργαζομένων.	1	2	3	4	5
1 Έχω συμμετάσχει σε προγράμματα εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα στο πλαίσιο της απασχόλησης μου.	1	2	3	4	5
2 Ακολουθούνται και εφαρμόζονται οι βιώσιμες πρακτικές και οι δεσμεύσεις	1	2	3	4	5

	της επιχείρησης στο πλαίσιο της εργασίας μου.					
3	Αισθάνομαι σίγουρος για την ικανότητά μου να συνεισφέρω στους στόχους βιωσιμότητας του ξενοδοχείου.	1	2	3	4	5
4	Το ξενοδοχείο μας διαθέτει σαφείς διαδικασίες και συστήματα για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.	1	2	3	4	5
5	Η κάθε ξενοδοχειακή μονάδα έχει το δικό της σχεδιασμό. Συνήθως δεν δίνεται η δυνατότητα στους εργαζόμενους να προτείνουν .	1	2	3	4	5
6	Αναγνωρίζω μια θετική αλλαγή στον περιβαλλοντικό αντίκτυπο του ξενοδοχείου λόγω των βιώσιμων πρακτικών που εφαρμόζονται.	1	2	3	4	5

Ανασταλτικοί παράγοντες και Διευκολυντές Εφαρμογής Βιώσιμων Πρακτικών

Ακολουθούν κάποιες δηλώσεις σχετικά με θέματα που αφορούν τα εμπόδια και τους διευκολυντές στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στην εργασία. Παρακαλώ πολύ επιλέξτε το βαθμό που κάθε δήλωση ισχύει για εσάς, **με 1=Διαφωνώ Απόλυτα, 2=Διαφωνώ, 3=Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ, 4=Συμφωνώ και 5=Συμφωνώ Απόλυτα.**

		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ, Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
1	Η έλλειψη οικονομικών πόρων δυσκολεύει το ξενοδοχείο μας να εφαρμόσει βιώσιμες πρακτικές.	1	2	3	4	5
2	Οι βιώσιμες πρακτικές δεν έχουν προτεραιότητα από τη διεύθυνση στον ξενοδοχειακό κλάδο.	1	2	3	4	5
3	Υπάρχει ανεπαρκής εκπαίδευση σχετικά με βιώσιμες πρακτικές στον ξενοδοχειακό κλάδο	1	2	3	4	5
4	Υπάρχει έλλειψη σαφούς επικοινωνίας σχετικά με τους στόχους και τις πρακτικές βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο μας.	1	2	3	4	5

5	Ο τρέχων φόρτος εργασίας δεν επιτρέπει επαρκή χρόνο στους εργαζόμενους να επικεντρωθούν στην εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.	1	2	3	4	5
1	Η διοίκηση υποστηρίζει και επιβραβεύει ενεργά την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών στο ξενοδοχείο μας.	1	2	3	4	5
2	Υπάρχει μια ισχυρή κουλτούρα βιωσιμότητας στο ξενοδοχείο μας που ενθαρρύνει βιώσιμες πρακτικές.	1	2	3	4	5
3	Το ξενοδοχείο μας έχει σαφείς και καλά κοινοποιημένους στόχους βιωσιμότητας που καθοδηγούν τις καθημερινές μας λειτουργίες.	1	2	3	4	5
4	Το ξενοδοχείο μας παρέχει τακτικά εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής βιώσιμων πρακτικών.	1	2	3	4	5
5	Έχουμε πρόσβαση σε επαρκείς πόρους (π.χ. υλικά, τεχνολογία) για την αποτελεσματική εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.	1	2	3	4	5

Παράρτημα Β. Φόρμα Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης

Αυτή η μελέτη, στοχεύει να αξιολογήσει πώς η επίσημη εκπαίδευση και κατάρτιση επηρεάζουν την ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών από τους υπαλλήλους ξενοδοχείων. Η συμμετοχή σας θα παράσχει πολύτιμες πληροφορίες για την τρέχουσα κατάσταση των βιώσιμων πρακτικών στην ελληνική ξενοδοχειακή βιομηχανία και θα βοηθήσει στον εντοπισμό τομέων για βελτίωση στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η συμμετοχή σε αυτή τη μελέτη είναι εθελοντική. Η διαχείριση και επεξεργασία των απαντήσεων θα πραγματοποιηθούν με απόλυτη εμπιστευτικότητα και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς αυτής της έρευνας. Δεν θα καταγραφούν προσωπικά δεδομένα προκειμένου να διασφαλιστεί η ανωνυμία σας. Τα ευρήματα αυτής της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν για την ενημέρωση μελλοντικών στρατηγικών και προγραμμάτων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα στον ξενοδοχειακό κλάδο.

Παράλληλα, τα δεδομένα που θα συλλεχθούν από αυτό το ερωτηματολόγιο θα αναλυθούν για να κατανοηθεί ο αντίκτυπος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε σχέση με τις βιώσιμες πρακτικές στα ξενοδοχεία. Τα αποτελέσματα μπορεί να δημοσιευθούν σε ακαδημαϊκά περιοδικά ή να παρουσιαστούν σε εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες Συμπληρώνοντας και υποβάλλοντας αυτό το ερωτηματολόγιο, δηλώνετε ότι έχετε διαβάσει και κατανοήσει τις παραπάνω πληροφορίες και συμφωνείτε να συμμετάσχετε σε αυτή τη μελέτη.